

Program ukupnog razvoja Općine Čavle 2016.-2020.

Analiza postojećeg stanja

Općina Čavle

RIJEČKA RAZVOJNA
AGENCIJA PORIN d.o.o.

Općina Čavle

Program ukupnog razvoja Općine Čavle 2016.-2020.

Načelnik

Željko Lambaša

Izrada:

- Riječka razvojna agencija Porin d.o.o.
Doris Sošić, mag.oec.
Dunja Zagorac Šimac, mag.oec
- Radni tim za izradu Programa ukupnog razvoja Općine Čavle

Sadržaj

1. Sažetak.....	4
2. Uvodne postavke.....	7
2.1. Što je Program ukupnog razvoja i čemu služi.....	9
3. Analiza postojećeg stanja Općine Čavle	11
3.1. Prostor	11
3.2. Stanovništvo	12
3.3. Prirodna obilježja.....	17
3.3.1. Klima	17
3.3.2. Tlo	18
3.3.3. Flora i Fauna	19
3.4. Prirodna baština	19
3.5. Kulturno-povijesna baština	23
3.6. Zaštita prostora	33
3.6.1. Zaštita krajobraznih i prirodnih vrijednosti	33
3.6.2. Zaštita kulturno-povijesnih cjelina	34
3.7. Kvaliteta života i stanje infrastrukture	36
3.7.1. Komunalna infrastruktura	36
3.7.1.1. Vode i vodnogospodarski sustav	36
3.7.1.2. Energetski sustav	38
3.7.1.3. Opskrba plinom	39
3.7.1.4. Obnovljivi izvori energije	39
3.7.1.5. Groblja	40
3.7.1.6. Postupanje s otpadom	40
3.7.2. Prometna infrastruktura.....	42
3.7.3. Društvena i zdravstvena infrastruktura.....	44
3.7.3.1. Školski i predškolski odgoj.....	44
3.7.3.2. Sport, rekreacija i društvo	45
3.7.3.3. Kultura i manifestacije.....	49
3.7.3.4. Zdravstvo	51
3.8. Građevine od važnosti za državu i županiju	52
3.9. Mjere sprečavanja nepovoljna utjecaja na okoliš	53
3.9.1. Zaštita tla	54

3.9.2 Zaštita voda	54
3.10. Gospodarstvo	55
3.10.1. Osnovni pokazatelji gospodarstva.....	55
3.10.2. Financijski rezultati poslovanja poduzetnika sa sjedištem u Općini Čavle	58
3.10.3. Obrtništvo.....	63
3.10.4. Poduzetničke zone	64
3.10.5. Turizam	64
3.10.6. Poljoprivreda	66
3.11. Razvojne strategije i programi na području općine Čavle	68
4. Prikaz kapaciteta za upravljanjem razvojem	71
4.1. Indeks razvijenosti	71
4.2. Struktura općinske uprave i proračun Općine Čavle	72
5. SWOT analiza Općine Čavle	79
6. Rezultati provedene ankete i javnog poziva za dostavu projektnih prijedloga	80

1. Sažetak

Program ukupnog razvoja Općine Čavle (U daljnjem tekstu PUR Čavle) je planski dokument razvoja Općine Čavle u kojem se određuju lokalni razvojni pravci uzimajući u obzir sva obilježja, prednosti i ograničenja područja kako bi se utvrdili ciljevi i prioritete razvoja.

PUR je izrađen u skladu s usvojenom metodologijom izrade razvojnih strategija i operativnih razvojnih programa te je u cijelosti usklađen sa strateškim smjernicama EU za razdoblje 2014.-2020. , još uvijek važećom Strategijom regionalnog razvoja Republike Hrvatske 2011.- 2013./2015., Razvojnom strategijom Primorsko-goranske županije 2016.-2020., te prostorno planskim dokumenatima Općine Čavle.

Izrada PUR-a predstavlja jedinstven proces organiziran kao niz logičnih koraka pri čemu svaki korak uvodi ili određuje elemente ključne za poduzimanje sljedećeg koraka.

PUR Općine Čavle sastoji od dvije međusobno povezane cjeline, od čega je prva Analiza postojeće situacije područja, a druga Strategija razvoja područja.

Kako bi se istaknuli najvažniji resursi i identificirali problemi na području općine Čavle izradila se Analiza postojećeg stanja kao podloga za daljnju razradu PUR-a. Osnovna se analiza odnosi na razradu postojećeg stanja koja daje jasnu sliku o trenutnoj situaciji o prostoru, stanovništvu, tlu, prirodnim obilježjima i prirodnoj baštini , kulturnoj baštini, kvaliteti i stanju infrastrukture, gospodarstvu, zaštiti okoliša te problematici navedenih područja. Ovaj dio poslužio je za utvrđivanje daljnjih koraka koji su vodili oblikovanju PUR-a.

Nakon toga uslijedila je izrada SWOT analize temeljena je na rezultatima osnovne analize na području općine Čavle te njenog šireg okruženja, trendovima i razvojnim pokazateljima. Analizom su se utvrdile snage i nedostaci područja te mogućnosti i prijetnje za područje, a sve u cilju definiranja budućeg pravca razvoja.

Drugu cjelinu PUR-a čini Strategija razvoja. Iz prethodne problematike i navedenih analiza razvila se vizija, strateški ciljevi te razvojne mjere i projekti PUR-a Općine Čavle.

U nastavku je dan pregled strateškog okvira:

VIZIJA	
Sinergijskim djelovanjem svih lokalnih dionika postići visoku razinu održivog razvoja u kojem će resursi prirodnog, kulturno-povijesnog i tradicijskog nasljeđa, poduzetničke inicijative i ljudskog potencijala stvoriti nove vrijednosti u poslovnom okruženju i kvaliteti života.	
Strateški cilj 1. Podizanje razine kvalitete života	
PRIORITET	MJERA/Projekt
1. Razvoj komunalne i prometne infrastrukture kao preduvjeta održivog razvoja	Mjera 1: Proširenje groblja
	Proširenje groblja Grad Grobnik
	Proširenje groblja Cernik

	Mjera 2. Unapređenje javne rasvjete
	Unapređenje sustava javne rasvjete za naselje Grobnik
	Unapređenje sustava javne rasvjete za naselje Buzdohanj
	Mjera 3. Unapređenje prometne infrastrukture
	Rekonstrukcija nerazvrstanih cesta
2. Razvoj društvene infrastrukture i programa	Mjera 4. Unapređenje telekomunikacijskih usluga
	Mjera 5. Unapređenje sustava vodoopskrbe i javne odvodnje
	Mjera 6. Rekonstrukcija i preuređenje Doma kulture
	Mjera 7. Provedba i daljnje unapređenje programa odgoja i obrazovanja
	Mjera 8. Izgradnja društvene infrastrukture
	Rekonstrukcija tribina „NK Grobničan“ (Mavrinci)
	Proširenje OŠ Čavle
	Dom za starije i nemoćne osobe
	Izgradnja dječjeg igrališta u Frlanima
	Izgradnja dječjeg igrališta u Sobolima
	Izgradnja dječjeg igrališta-Rakovo selo
	Dnevni boravak za umirovljenike
	Sportsko-rekreacijski kamp Ajkula
	Mjera 9. Vatrogasni Dom-DVD Čavle
	Mjera 10. Provedba i daljnje unapređenje programa u zdravstvenoj zaštiti i socijalnoj skrbi
	Mjera 11. Provedba i daljnje unapređenje programa u sportu
Strateški cilj 2. Daljni razvoj kulture i turizma	
PRIORITET	MJERA/Projekt
1. Razvoj kulturnih djelatnosti	Mjera 12. Razvoj i unapređenje kulturnih manifestacija i programa u kulturi
	Mjera 13. Zaštita i valorizacija kulturne baštine
	Revitalizacija kaštelskog kompleksa Grobnik i starog Grada Grobnika
	Putovima Frankopana
2. Razvoj turizma	Mjera 14. Biciklističke staze na području općine Čavle
	Mjera 15. Zaštita i valorizacija prirodne baštine
	Mjera 16. Automotodrom Grobnik
	Mjera 17. Regionalni sportsko-rekreacijski centar Platak
	Rekonstrukcija Doma Platak

	Mjera 18. Tematski park sporta, rekreacije i turizma Grobnik
	Mjera 19. Promocija turističkog potencijala Općine
	Info ormarići za područje općine Čavle
	Mjera 20. Grobnički outdoor vikend
	Mjera 21. Odmorište Kamenjak
Strateški cilj 3. Razvoj lokalnog gospodarstva	
PRIORITET	MJERA/Projekt
1. Razvoj poduzetništva	Mjera 22. Razvoj PZ Soboli
	Mjera 23. Razvoj PZ Gorica
	Mjera 24. Razvoj PZ Cernik
	Mjera 25. Programi potpore razvoju msp i obrtništva
	Subvencioniranje kamate po poduzetničkim kreditima
2. Zaštita okoliša, poticanje EE i korištenja OIE	Mjera 26. Izgradnja solarne elektrane na sportskoj dvorani Mavrinci
	Mjera 27. Provedba mjera predviđenih Planom gospodarenja otpadom Općine Čavle 2014.-2020.
	Izgradnja reciklažnog dvorišta
	Izgradnja odlagališta biljnog otpada
	Nabavka kanti za odvajanje otpada na grobljima i u kućanstvima
	Čišćenje postojećih divljih deponija
	Mjera 28. Izgradnja sustava navodnjavanja za redovno održavanje zelenih površina
	Mjera 29. Nabava multifunkcionalnog stroja za potrebe komunalnog društva

Kako bi se ostvarila vizija Općine Čavle i zacrtani strateški ciljevi potrebno je planski i sustavno postaviti prioritete te provoditi odgovarajuće razvojne mjere i projekte. Tako svaka mjera/projekt ima svoj opis, nositelje, potrebne aktivnosti, status te mogućnosti financiranja.

Programom ukupnog razvoja utvrđeni su kriteriji za ocjenjivanje projekata, poveznice i usklađenost sa nadređenim strateškim dokumentima te financijski okvir.

Provedba PUR-a sadrži odgovornost, praćenje, vrednovanje, informiranost i izvješćivanje te čini završni dio ovog dokumenta.

PUR Općine Čavle izrađen je u suradnji s Riječkom razvojnom agencijom Porin d.o.o. i Radnim timom za izradu PUR-a. Radi prikupljanja što kvalitetnijih informacija o stanju područja, interesima i razvojnim potrebama u lokalnoj zajednici, u izradu je bio uključen i širi krug lokalnih subjekata (poduzetnici, udruge, subjekti u turizmu i gospodarstvu, lokalni stanovnici). PUR je kreativan i kontinuirani proces te ga je potrebno ažurirati, stalno nadzirati i usmjeravati prema željenom cilju i definiranoj viziji.

2. Uvodne postavke

Republika Hrvatska prepoznala je potrebu definiranja politike regionalnog razvoja koja je sukladna praksi Europske unije (EU) za smanjivanje socijalnih i gospodarskih razlika pojedinih regija/područja, odnosno ekonomske i socijalne kohezije¹. Takva se politika regionalnog razvoja provodi pomoću različitih strukturnih i kohezijskih EU fondova s ciljem stvaranja bolje konkurentne sposobnosti regije/područja i standarda stanovništva.

Održiv regionalni razvoj kao i razvoj lokalnih sredina danas je jedan od temeljnih prioriteta u Republici Hrvatskoj i EU. Prihvaćen je koncept poticanja održivog razvoja lokalnih područja koji se bazira na održivom gospodarskom razvoju, povećanju životnog standarda te očuvanju prirodne, kulturne i tradicijske baštine. Na taj način, lokalna područja u suvremenoj Europi, transformiraju se u ekološki očuvane sredine koje se sustavno opremaju s komunalnom i društvenom infrastrukturuom, razvijaju lokalno poduzetništvo i povezuju se s okruženjem. Takve sredine postaju ugodne za život i privlačne za ulaganja, omogućavaju rastuću zaposlenost i sve bolji životni standard svojim stanovnicima.

Europski koncept regionalnog i lokalnog razvoja, temeljen na sustavu strateškog planiranja, prihvatila je i Republika Hrvatska, koja je također utvrdila razvojne strategije i sektorske programe na nacionalnoj i regionalnoj razini, usklađene sa strateškim smjernicama EU. Radi neravnomjernog razvoja pojedinih područja odnosno regija te različitih društvenih skupina, Republika Hrvatska prepoznala je potrebu da se definira politika regionalnog razvoja sukladna praksi Europske unije (EU), sve u cilju smanjenja socijalnih i gospodarskih razlika pojedinih regija, odnosno ekonomske i socijalne kohezije.

Potrebno je naglasiti da je donesen novi Zakon o regionalnom razvoju², temeljen na politikama regionalnog razvoja i urbanog područja i Uredbom broj 1301/2013 Europskog parlamenta i Vijeća o Europskom fondu za regionalni razvoj. Obveza je tako zemalja članica da svoj razvoj usmjeruju za održivi urbani razvoj putem strategija. Strategijama se predviđaju integrirane mjere za suočavanje s ekonomskim, socijalnim, okolišnim, demografskim i klimatskim izazovima. Time se jasno pokazuje potreba zemalja članica za prilagodbom nacionalnih zakonodavnih okvira i politike novim usmjerenjima kohezijske politike i korištenje fondova EU. Osim toga treba zadovoljiti tri ključna cilja, a to su: smanjenje regionalnih razlika; osiguranje kvalitetnije utemeljenosti i povezanosti strateških ciljeva politike regionalnog razvoja s programskim podlogama za olakšanje planiranih specifičnih mjera i projekata za dostizanje strateških ciljeva regionalnog razvoja (uz smanjenje

¹ Donošenjem prvog Zakona o regionalnom razvoju RH (NN 153/09), Strategije regionalnog razvoja RH 2011.-2013. te Pravilnika o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija (NN 53/10) pokrenut je sustavan proces strateškog planiranja razvoja na razini županija.

² Zakona o regionalnom razvoju važeći je od 01.01.2015. godine

regionalnih nejednakosti i jačanja konkurentnosti); te osnažiti institucionalni okvir za planiranje i praćenje rezultata politike regionalnog razvoja.

Zakon o regionalnom razvoju uključuje i nove temeljne pojmove koji u dosadašnjem Zakonu nisu bili precizirani ili su bili nedovoljno pojašnjeni: lokalna akcijska grupa, lokalna razvojna agencija, nacionalni razvojni dokument, područja s razvojnim posebnostima, poslovi od općeg gospodarskog interesa, plan razvojnih programa, razvojni sporazum, razvojni projekt, regionalni indeks konkurentnosti, strategija razvoja urbanog područja i urbano područje.

Novine iz novog Zakona o regionalnom razvoju odnose se na urbana područja radi učinkovitijeg planiranja, usklađivanja i provedbe politike regionalnog razvoja, a posebno njezine urbane dimenzije. Ustrojavaju se urbana područja koja se ustrojavaju kao urbane aglomeracije. Primjerice, jedna od urbanih aglomeracija je Rijeka, sa sjedištem u Rijeci. Takve aglomeracije utvrđuje ministar odlukom na temelju prijedloga grada, sjedišta urbane aglomeracije, koje općine i gradovi ulaze u njezin sastav. Općina Čavle također ulazi u sastav urbane aglomeracije Rijeka.

Ustrojavaju se veća urbana područja (s više od 35.000 stanovnika) ili manja urbana područja (s manje od 35.000 stanovnika). Navedena urbana područja mogu uključivati i susjedne jedinice lokalne samouprave ili njihove dijelove (uz suglasnost njihovih predstavničkih tijela). U takvim slučajevima treba pratiti Lokalne akcijske grupe koje čine povezana područja više općina i gradova. Za urbana područja se također izrađuju njihove strategije, a nositelji njihove izrade su njihova središta (najveći po broju stanovnika).

Na takvim osnovama uspostavljeni su osnovni uvjeti i okviri, na temelju kojih lokalne samouprave mogu razvijati vlastite sustave decentraliziranog upravljanja lokalnim razvojem ("odozdo prema gore"), te pripremati i pokretati lokalne razvojne programe, projekte i složene procese koji trebaju omogućiti da se njihove lokalne zajednice postepeno prilagode, te uspostave nove perspektive i održiv razvoj u skladu sa standardima EU. Kao što je potrebno da strategija i poticanje dolazi od strane viših instanci, isto tako je potrebno da različite razvojne projekte planiraju i lokalne vlasti. Programi kreirani na nacionalnoj ili regionalnoj razini često ne mogu ostvariti željene rezultate u onoj mjeri u kojoj je to moguće postići kada se sama lokalna zajednica aktivno uključi u razvoj područja u kojem djeluje. Svako područje, regija, općina ili grad ima svoje specifičnosti i kao takve najbolje ih poznaju lokalne vlasti.

Kako bi sve to postigli, izrađuju se strateški dokumenti na nacionalnoj, regionalnoj, županijskoj i lokalnoj razini kao instrumenti za provedbu zacrtanih prioriteta svake takve razine. Strateški dokumenti niže razine trebaju biti usklađeni s onima više razine. Strukturiranost, sustavnost, usmjerenost k ciljevima, utemeljenost na pregovorima i koordinaciji, odlika je procesa strateškog planiranja. Strateško planiranje je način ponašanja i promišljanja, a cilj mu je organizirati

budućnost.³ Treba istaknuti da sam dokument (PUR) nije cilj tog procesa već njegova efikasna i efektivna provedba.

2.1. Što je Program ukupnog razvoja i čemu služi

Program ukupnog razvoja (u daljnjem tekstu PUR) jedinica lokalnih samouprava je važan dokument u procesu odabira budućih pravaca razvoja uzimajući u obzir obilježja, prednosti i ograničenja tog područja i okruženja. Postavlja se jasna vizija i ciljevi koji nadalje predstavljaju smjernice u načinu djelovanja u određenom razdoblju.

PUR je temeljni strateški dokument razvoja jedinica lokalne samouprave, izrađen u svrhu planiranja, provedbe, kontrole i ocjenjivanja ukupnog razvitka vlastitog područja. PUR je svojevrsni vodič i okvir lokalnoj samoupravi u procesu razvoja koji treba slijediti u postavljenoj viziji i ciljevima budućeg razdoblja. Ukratko rečeno, općina preuzima odgovornost za gospodarski i društveni razvoj vlastitog područja. Nadalje, daje potencijalnim investitorima uvid u strategiju lokalne zajednice u koju žele ulagati, a za donatore je osnovni dokument na temelju kojega odlučuju o raspodjeli bespovratnih sredstava.

Programom ukupnog razvoja definiraju se optimalni razvojni pravci lokalnog područja pojedinog grada ili općine. Nadalje, kreira se sveobuhvatan razvoj na principima održivosti, optimalne iskorištenosti resursa (financijskih sredstava, ljudskog kadra, prirodnih i drugih resursa), postizanja razvojnih ciljeva te u konačnici, zadovoljstva stanovnika.

PUR je i dio politike korištenja strukturnih fondova EU. Kod razrade PUR-a koristi se pristup i metodologija strukturnih fondova koja se temelji na interdisciplinarnim i participativnim radnim metodama.

Stoga je PUR značajan strateški dokument kojeg izrađuje općina ili grad te time preuzima odgovornost za gospodarski i društveni razvoj svojeg područja, odnosno preuzima poduzetničku ulogu:

- priprema i pokreće strateške razvojne programe na prioritetnim pravcima lokalnog razvoja (infrastruktura, gospodarski razvoj, valorizacija prirodne i kulturne baštine, turizam...)
- usmjerava, potiče i koordinira razvojne aktivnosti i nositelje te
- razvija stručni i organizacijski potencijal za učinkovito upravljanje razvojnim programima i projektima.
-

Dokumenti na kojima se temelji Program ukupnog razvoja Općine Čavle su sljedeći:

- Europa 2020. – Europska strategija za pametan, uključiv i održiv rast
- Strategija regionalnog razvoja RH 2011.-2013./2015.
- Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016.-2020.
- 2015. – 2020. godine – krajem 2014. godine Europska komisija službeno je potvrdila Sporazum o partnerstvu s RH za razdoblje do 2020. godine, kao i Operativne programe; za provedbu Kohezijske politike izrađena su 2 operativna programa:
 - o Operativni program „Konkurentnost i kohezija“ - usvojen u prosincu 2014. godine
 - o Operativni program „Učinkoviti ljudski potencijali“ - usvojen u prosincu 2014. godine
- Program ruralnog razvoja 2014. - 2020. godina
- Prostorni plan Primorsko-goranske županije

³ Studija: Ocjena sustava strateškog planiranja i mogućnosti financiranja razvoja županija i lokalnih jedinica u kontekstu provođenja politike regionalnog razvoja Republike, Hrvatske Ekonomski institut Zagreb za Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU, 2012.

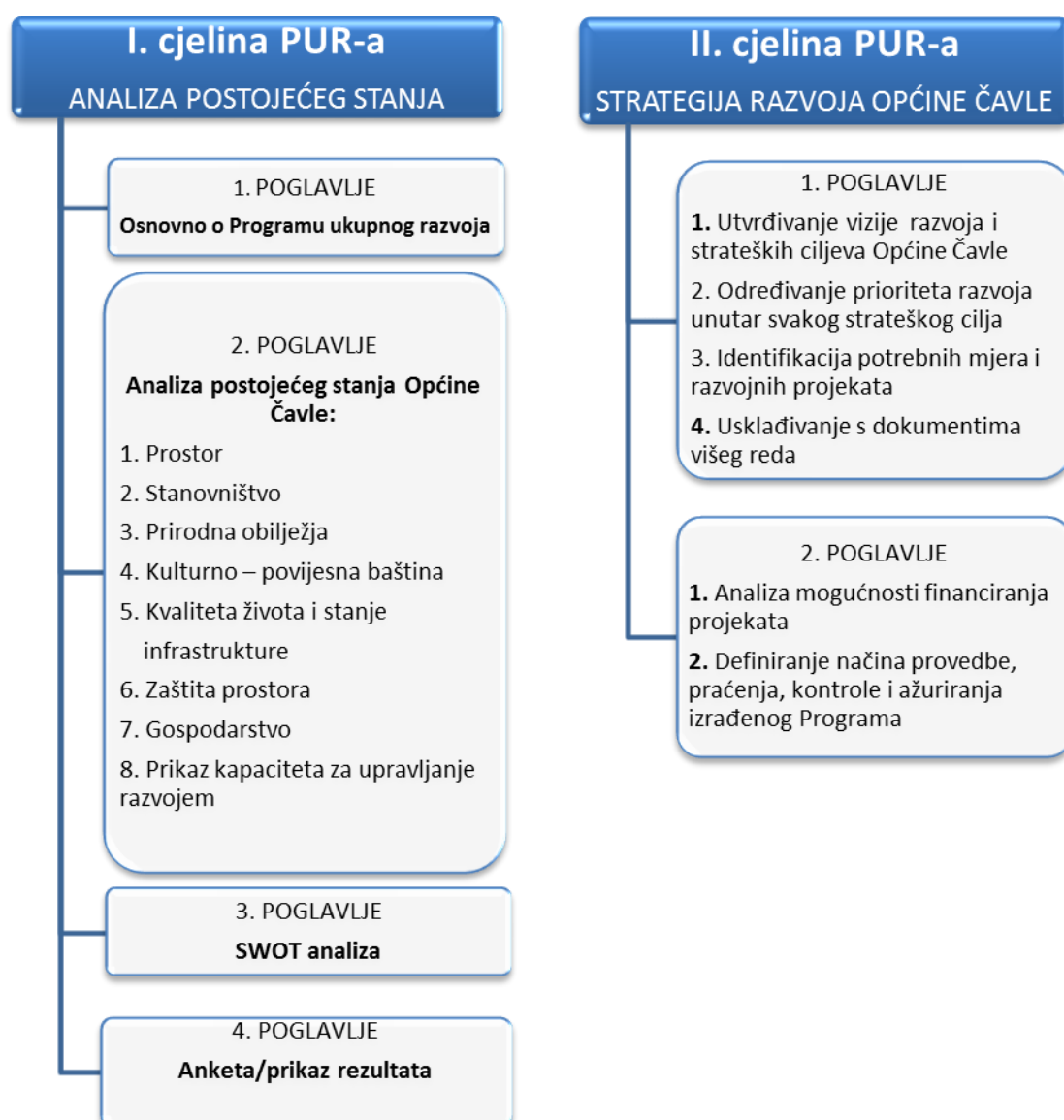
- Prostorni plan uređenja Općine Čavle
- ostale relevantne sektorske nacionalne strategije i programi

Prilikom izrade ovog dokumenta formiran je radni tim za izradu PUR-a, uvažene su željene smjernice lokalne samouprave za određivanje lokalnih ciljeva te se slijedila zadana metodologija za utvrđivanje pristupa izradi ukupnog razvoja. Strateški razvoj proizašao je iz brojnih prijedloga i rasprava radnog tima, prijedloga i sugestija nastalih u tijeku izrade.

Radni tim za izradu PUR-a imenovan je od strane Načelnika Općine Čavle.

Članovi radnog tima (radne skupine) su: Norbert Mavrinac, Ivana Cvitan Polić, Vlasta Juretić, Dejan Ljubobratović, Nada Luketić, Gregor Dumanić.

Plan aktivnosti te sadržaj izrade PUR-a prikazan je shematski:

3. Analiza postojećeg stanja Općine Čavle

3.1. Prostor

U zaleđu grada Rijeke, podno Gorskog kotara smjestila se Grobnišćina, područje od 195 km² na kojem se danas nalaze dvije jedinice lokalne samouprave, općina Čavle i općina Jelenje. Cjelovito promatrani predstavljaju kulturološki i etnički iznimno vrijedan lokalitet, osebujan i prepoznatljiv po specifičnostima svoje ponude, logističkim preduvjetima i gostoljubivosti kao kulturološkom naslijeđu. Na istočnom dijelu tog platoa je mjesto Čavle koje svojim zemljopisnim položajem ujedno čini i sjeverni cestovni ulaz u Rijeku. Točni položaj općine Čavle je 45°21'6" sjeverne geografske širine, 14°29'2" istočne geografske dužine, na 322m nadmorske visine.

Općina Čavle nalazi se svega 4 km od Rijeke, u zaleđu Kvarnerskog zaljeva. Kao jedinica lokalne samouprave, obuhvaća 10 naselja: Čavle, Buzdohanj, Cernik, Grobnik, Ilovik, Mavrinci, Podčudnić, Podrvanj, Soboli i Zastenice. Prije reorganizacije teritorijalnog ustroja Republike Hrvatske 1992. godine područje današnje općine Čavle nalazilo se unutar područja bivše Općine Rijeke.

Općina se smjestila uz Lujzinsku cestu, nekadašnju žilu kucavicu i glavni cestovni pravac Rijeka-Karlovac-Zagreb pa je mjesto imalo određenu važnost početkom 19.st. Sve robe, putnici, odmorišta i gostionice mogle su se naći na tom pravcu.

Površina općine Čavle iznosi 84,21 km², zauzima 43% Grobnišćine ili 53 km². Na području općine Čavle djeluju dvije župe: župa Sv. Bartola u Cerniku i župa Sv. Filipa i Jakova u Gradu Grobniku. Površinom je najveće naselje Soboli, a slijede Mavrinci.

Područje Općine Čavle prostire se preko dijela platoa Grobničkog polja (260-320 m.n.v.) i terasastih padina Obruča (1378 m.n.v.), Grleša (1332 m.n.v.), Crnog vrha (1335 m.n.v.), Jasenovice (1338 m.n.v.), područja Platka, Velikog i Malog Sniježnog do padina Snježnika, Guslica (1490 m.n.v.), Međuvrha (1460 m.n.v.) pa sve do Velikog Risnjaka (1528 m.n.v.), istočno od prometnice Rijeka-Zagreb do Kukuljanova. Na sjeverozapadu graniči s Općinom Jelenje, na jugozapadu i jugu Gradom Rijkom, na jugoistoku Gradom Bakrom, a na sjeveroistoku Gradom Čabrom. Preko Grobničkog polja i većeg dijela područja općine prolazi državna cesta Rijeka-Zagreb, jedna od najvažnijih prometnica u funkciji prometnog povezivanja Hrvatske i središnje Europe. Povoljan prometno-geografski položaj Rijeke u srednjeeuropskom prostoru je značajan preduvjet razvoja općina u riječkom prstenu, a tendencija širenja i suburbanizacija Rijeke potenciraju razvojne mogućnosti općine Čavle.

Općina Čavle dio je „riječkog prstena“, koji je sa svih strana okružen iznimno zanimljivim, po svim obilježjima jedinstvenim destinacijama koje imaju dugu tradiciju. Područje koje obuhvaća ova

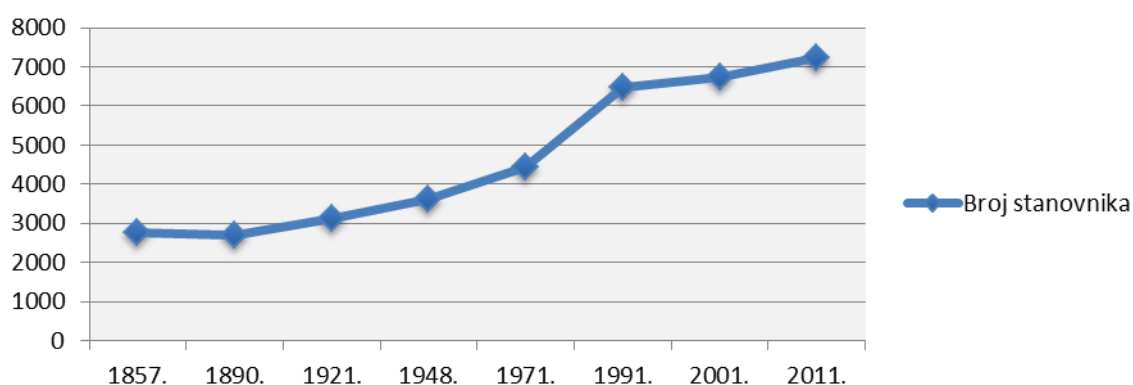
destinacija po mnogočemu je jedinstveno i raznoliko te posjeduje bogatsvo različitosti koje je potrebno tržišno iskoristiti i prezentirati. Gradovi i općine na području destinacije "Rijeka i riječki prsten" upućeni su da mnoge bitne probleme rješavaju zajednički, a s ciljem ostvarenja zajedničkih razvojnih ciljeva. Lokalne jedinice koje se nalaze u bliskom okruženju gradova nude turistički proizvod različit od turističkog proizvoda grada, čine turističku ponudu destinacije bogatijom i raznovrsnijom, te se nadopunjavaju.

3.2. Stanovništvo

Podaci o stanovništvu Općine Čavle, dani u nastavku, temelje se na podacima objavljenim na stranicama Državnog zavoda za statistiku. Korišteni podaci su iz Popisa stanovništva iz 2001. i 2011. godine, koji je ujedno i posljednji službeni popis stanovništva, te iz Statističkih biltena i ljetopisa.

Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2011. godine broj stanovnika na području Općine Čavle iznosi 7.220, što je za 6,9 % više u odnosu na Popis iz 2001. godine (6.749). Iz sljedećeg grafikona može se pratiti kretanje broja stanovnika od 1857. godine nadalje. Potrebno je istaknuti konstantan rast broja stanovnika na području Općine.

Grafikon 1: Kretanje broja stanovnika na području Općine Čavle od 1857. do 2011. godine

Izvor: Džavni zavod za statistiku

Općina Čavle broji 10 naselja, a ona s više od 1000 stanovnika su Buzdohanj, Cernik, Čavle i Mavrinci. Manje od 100 stanovnika ima jedino Ilovik, svega 14. Gustoća stanovništva je 85,7 stanovnika na km².

Ukupni udio stanovnika Općine Čavle u odnosu na Primorsko-goransku županiju iznosi 2,4%, a na Rijeku i riječki prsten 3,9%.

Tablica 1: Broj stanovnika po naseljima u Općini Čavle te površina naselja u 2011. godini

Naselje	Broj stanovnika	Površina naselja (km ²)
Buzdohanj	1 524	2,44
Cernik	1 380	2,00
Čavle	1 353	2,61
Grobnik	421	3,61
Ilovik	14	0,24
Mavrinci	1 033	10,35
Podčudnić	467	1,05
Podrvanj	457	0,79
Soboli	171	59,67
Zastenice	383	1,41
Ukupno	7 220	84,21

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2012.

Strukturu stanovništva na području Općine Čavle prikazuje sljedeća tablica.

Tablica 2: Kontingenti stanovništva Općine Čavle 2001. i 2011. godine

	2001.	2011.
Ukupno	6.749	7.220
Muškarci	3.365	3.547
Žene	3.384	3.673
0-6 godina	451	503
0-14 godina	1.057	1.031
0-17 godina	1.354	1.257
0-19 godina	1.545	1.407
Žensko fertilno stanovništvo (15-49 god)	1.822	1.676
Radno sposobno stanovništvo (15-64 god)	4.710	5.127
60 i više godina	1.130	1.571
65 i više godina	779	1.062
75 i više godina	219	477
Prosječna starost	38	41,5
Indeks starenja	73,1	111,7
Koeficijent starosti	16,8	21,8

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2011.

Iz tablice je vidljivo da je broj žena na području Općine Čavle nešto veći od broja muškaraca. Radno sposobnog stanovništva ima nešto preko 70%. Prosječna starost stanovnika je 41,5 godina.

Prosječna starost stanovnika Općine Čavle manje je od prosjeka RH (41,7). Općenito se smatra da proces starenja započinje kada prosječna starost stanovništva iznosi 30 godina. Hrvatsko je stanovništvo, dakle već 1953. zakoračilo u spomenuti proces. Na osnovi popisa iz iste godine (1953.) prosječna starost stanovnika Republike Hrvatske iznosila je 30,7 godina. Indeks starosti

pokazuje omjer broja starih 60 i više godina i mladih u dobi do 19 godina. Kritična vrijednost indeksa starosti iznosi 40%. U 2011. godini indeks za područje općine Čavle iznosi 111,7% što nije dobar pokazatelj.

Tablica 3: Prirodno kretanje stanovništva Općine Čavle u razdoblju od 2010. do 2013. godine

	2010.	2011.	2012.	2013.
Živorodeni	72	56	74	71
Umrli	75	62	79	76
Prirodni prirast	-3	-6	-5	-5
Brakovi-sklopljeni	40	42	33	35
-razvedeni	8	18	5	20
Vitalni indeks	96,0	90,3	93,7	93,4

Izvor: Državni zavod za statistiku

Pokazatelji prirodnog kretanja stanovništva Općine Čavle ipak su značajno povoljniji od pokazatelja na razini RH, PGŽ, ali i ostalih jedinica lokalne samouprave u županiji. U RH 2013. godine zabilježen je negativni prirodni prirast (-10.447), kao i u Primorsko-goranskoj županiji (-1.018). Vitalni indeks je za RH iste godine iznosio 79,3, dok je u PGŽ iznosio 70,4 (odnos živorođeni/umrli).

Također, u 2013. godini značajno je povećanje broja razvedenih brakova u odnosu na broj sklopljenih.

Može se zaključiti da prirodno kretanje stanovništva općine Čavle prati trendove kretanja na razini cijele RH, ali ipak s nešto povoljnijim pokazateljima.

Što se tiče migracija u Općini Čavle, prema popisu stanovništva 2011. godine, od ukupnog broja stanovnika (7220) od rođenja u istom naselju stanuje 2 424 stanovnika. Doseljenih s područja Republike Hrvatske je 4 183, što je daleko više nego doseljenih iz inozemstva, 613. Ukupan broj doseljenih iznosi 4 796 što dokazuje da Općina Čavle postaje sve privlačnije mjesto za život i stanovanje.

Trendovi stanovanja

Na području općine Čavle ukupan broj kućanstva iznosi 2.609, a prosječan broj članova po kućanstvu iznosi 2,75. Broj stambenih jedinica ukupno iznosi 2.575. Stanovanje je najvećim dijelom ostvareno u vidu samostojećih obiteljskih kuća.

Tablica 4: Broj kućanstva i stambene jedinice

	Privatna kućanstva	
Ukupno	Obiteljska kućanstva prema broju članova	Neobiteljska kućanstva

	svega	2	3	4	5	6	7	8	9	10	svega	Samačka kućanstva	Višečlana kućanstva
2609	2098	703	623	580	141	31	15	3	2	-	511	485	26

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2015.

	Stanovi za stalno stanovanje				Stanovi koji se koriste povremeno		Stanovi u kojima se samo obavlja djelatnost	
Ukupno	ukupno	nastanjeni	Privremeno nastanjeni	napušteni	Za odmor i rekreaciju	U vrijeme sezonskih radova u poljoprivedi	Iznajmljivanje turistima	Ostale djelatnosti
3136	3081	2573	468	40	50	0	2	3

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2015.

Obrazovanje

Obzirom da se obrazovanje nameće kao ključan čimbenik ukupnog društveno-ekonomskog razvoja određenog područja, pažnju je potrebno usmjeriti i na obrazovnu strukturu na području Općine Čavle.

Sukladno tome, sljedeća tablica prikazuje stanovništvo Općine Čavle staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi.

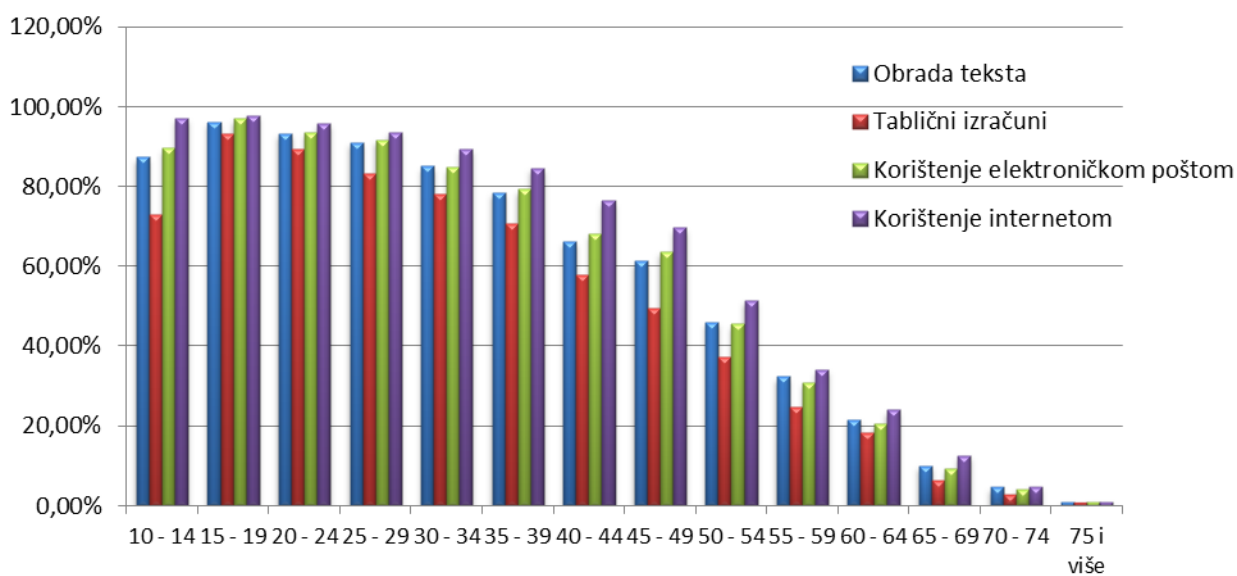
Tablica 5: Obrazovna struktura stanovnika Općine Čavle u 2001. i 2011. godini (Stanovništvo Općine Čavle staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi)

Godina	Ukupno	Bez škole	Osnovna škola	Srednja škola	Stručni studij	Sveučilišni studij	Doktorat
2001.	5692	54	1361	3220	217	272	4
2011.	6189	37	1090	3764	369	467	14

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2014.

Iz tablice je vidljivo da se udio stanovnika bez škole u razdoblju od 10 godina smanjio. Jednako tako, više je visokoobrazovanih stanovnika tj. onih sa završenim stručnim i sveučilišnim studijem kao i onih sa završenim doktoratom. Najviše je onih sa završenom srednjom školom, čak 60% od ukupnog broja stanovnika starih 15 i više godina.

Grafikon 2: Stanovništvo staro 10 i više godina prema informatičkoj pismenosti

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2015.

Vrlo interesantni podaci odnose se na informatičku pismenost stanovništva općine Čavle, starijeg od 10 godina. Tako se može uočiti da se 60,37% stanovnika starijih od 10 godina zna služiti internetom, 56,35% elektroničkom poštom, 49,53% tabličnim izračunima i 56,13% obradom teksta. Primjećuje se da informatička pismenost mladih od 10 do 30 godina je veća od 90%, ali ona pada kako raste starost stanovništva.

Potrebno je razmotriti obrazovnu sliku pojedine općine pa tako i Općine Čavle kako bi se uskladio odnos tržišnih i obrazovnih potreba obzirom na obilježja suvremenih promjena kako u lokalnom tako i nacionalnom i europskom kontekstu. S tim u vezi, mogu se razvijati različiti koncepti učenja i obrazovanja na lokalnoj razini.

Ključni problemi-Prostor/Stanovništvo

Tendencija starenja stanovništva

Neiskorišten prostorni potencijal

3.3. Prirodna obilježja

Područje općine Čavle, u geografskom pogledu prostire se od Primorja pa do višeg područja Gorskog Kotara. Iako je ovo područje relativno malo, zbog specifičnosti reljefa i geološke građe obuhvaća pedološki različite tipove tala i različite tipove vegetacije, što utječe na različitost klime, pa na tom području postoje razne vrste bilja od onoga tipično mediteranskoga kao što je kuš ili kadulja do lipe i bazge, u višim predjelima.

Glavna zona pretplaninskog pojasa (1100-1528 m.n.v.) prostire se kontinuirano od Slovenije, slovenskog Snježnika, Planine, Smrekovca, Medvejca, hrvatskog Snježnika do Risnjaka. Ovim grebenom na područje Hrvatske dolaze visoko alpski florni elementi i zbog toga je područje Guslica, Međuvrha i hrvatskog Snježnika pripojeno Nacionalnom parku Risnjak. Ovdje dominiraju skeletna humusna tla na vapnencu, crnica na vapnencu, a na dnu padine smeđa tla na vapnencu, te su česta duboka lesinirana tla u vrtačama.

U ovom području zbog razvedenosti reljefa brojne su vrtače u kojima dolazi do inverzije (obrata) vegetacije zbog termičkih inverzija. Takve lokacije su npr. vrtača Veliko Snježno, Vilinska vrtača te dio oko livada na Planku. U takvim vrtačama temperatura tijekom vedrih ljetnih noći zna pasti do -5°C na travnjaku rudine, dok je u okolnoj pretplaninskoj šumi bukve istovremeno +5°C.

Općina Čavle smjestila se na prirodno vrlo zanimljivom spoju gorske i morske klime te stoga obiluje raznolikim bogatstvima flore i faune. U današnje vrijeme, ljudi sve više cijene boravak na svježem zraku i suživot s prirodom, čemu područje Grobnišćine izrazito pogoduje.

Iznimnu važnost za ovaj kraj ima Rječina i njen izvor, koji obiluju vodom, te rijeka niti u najsušnijim ljetima ne presuši. Kvaliteta vode nadaleko je poznata i zahvaljujući njoj grad Rijeka ima jednu od najkvalitetnijih voda za piće.

Područje Grobnišćine pruža idealne uvjete za život, kako ljudima tako i biljkama i životinjama. Stoga ne čudi da ljudi ovoga kraja uspješno ostvaruju suživot s prirodom, a posjetitelji dolaze istražiti bogatstvo flore i faune.

3.3.1. Klima

Klima je izrazito mediteranska s primjetnim utjecajem kontinentalnih klimatskih elemenata koji uvjetuju česte vremenske promjene. Zbog specifičnosti položaja daleko se jače osjećaju sjeverni od južnih vjetrova.

U najnižem području Grobničkog polja i Rječine dolazi umjereno topla sredozemna kišna klima. Ljeta su vruća sa srednjom mjesečnom temperaturom iznad 22°C, zimsko kišno razdoblje je široko raspoređeno sa zimskim maksimumom listopad-studen, te na proljetno razdoblje travanj-lipanj. Srednja godišnja temperatura je 13,1°C. Srednja godišnja količina padalina je između 1.859 mm (Čavle) i 2.139 mm (na 310 m n.v. - Podkilavac).

Drugi tip klime je umjereno topla kišna klima koja se visinski nastavlja na prethodnu. Srednja godišnja temperatura je između 7-8°C. U ovoj klimi ne postoji sušno razdoblje, a padaline su jednako raspoređene na cijelu godinu. Srednja količina padalina je od 2.000-3.000 mm godišnje. (Platak ima 3.349 mm).

Najviše područje pripada planinskom tipu klime, a prostire se iznad 1.200 m n.v. To je područje glavnih vrhova: Risnjak, Snježnik. Srednja mjesečna temperatura najhladnijeg mjeseca je niža od -3°C, a temperatura za najtoplijeg mjeseca je iznad 10°C, s izraženim toplim ljetom i oštrom zimom. Srednja godišnja temperatura je 3,8°C, a srednja godišnja količina oborina je iznad 3.400 mm, a na Risnjaku 3.648 mm.

3.3.2. Tlo

Zemlja ovog područja je plodna i pogodna za obrađivanje, dok je stijenje vapnenačko porozno. U prošlosti poljoprivreda i stočarstvo su bili glavni izvor prihoda stanovništva. Prije II. svjetskog rata prevladavalo je seosko stanovništvo, a po završetku istog naglom urbanizacijom i industrijalizacijom zemlje dolazi do velikih promjena. Izrazit preobražaj općine uslijedio je formiranjem lokalnih jedinica samouprave.

Dolina Rječine je specifični biotop vezan uz flišnu podlogu (nekarbonatna flišna distrična smeđa tla, vodo-nepropusna), pa je stoga ovo područje bogato izvorima, a odlikuje se svježinom i specifičnom mikro-klimom u krškom okruženju. Dolina se pruža gotovo od Slovenije (od Ilirske bistrice) preko uvale Dletvo, pa sve do Bakarskog zaljeva.

Dolinom Rječine prodire kontinentalni utjecaj prema moru preko bukovih i kitnjakovih šuma, dok s druge strane od mora dolinom prodiru mediteranski utjecaji (šuma bjelograbića s lovorom i pojedinačna crnika). Kontinentalni utjecaj daleko nadmašuje mediteranski.

Grobničko polje je zaravan na nadmorskoj visini od cca 270 m.n.v. do 320 m.n.v., s manjim brežuljcima od 340 m.n.v. do 350 m.n.v. (brdski niži submediteranski pojas, karakterizira ga šuma medunca i bijelog graba). Geološku građu čine jezerski sedimenti vapnenaca i dolomita s okolnih padina. Tu utjecaj submediterana duboko prodire na padine Obruča, Kuka i Nebesa. Na Grobniku na zaklonjenim južnim ekspozicijama do 450 m.n.v. dolazi šuma hrasta medunca i bijelog graba. Od 400 do 900 m.n.v. dolazi šuma crnog graba s jesenskom šašikom (u višem brdskom submediteranskom pojasu). U vrtačama dolazi susasocijacija s kitnjakom i s običnim grabom, a pošto se radi o šumskoj zajednici na dubljim tlima ova je šuma često iskrčena za poljoprivredu.

Gorski pojas pruža se od 900 - 1250 m.n.v., a započinje s primorskom šumom bukve odnosno šumom bukve s jesenskom šašikom. Ponegdje njena granica počinje na 600 m.n.v. pa do 950 m.n.v., čineći uski pojas. Ovdje je ustvari granica između primorskog i kontinentalnog područja (Primorja i Gorskog Kotara).

3.3.3. Flora i Fauna

Ljubitelji prirode u grobničkim šumama mogu naći staništa raznih ptica. Jedna od njih je gavran koji svoja gnijezda savija na stijenama, stablima ili koristi napuštena gnijezda drugih ptica. Tu je još i crna žuna, najveća djetlovka u regiji, i nešto manja gnjezdarica cikelja.

U prirodi nalazimo razne leptire, a jedan od čestih stanovnika ovih krajeva je stričkovac, pretežno narančaste boje, a leti od travnja do listopada. U Rječini obitavaju pastrva i rak, dok u šumama i livadama Grobnišćine može se naići na medvjeda, vuka, lisicu, risa, divlju svinju, srnu, košutu, jazavca, puha, zeca i druge.

Uz putove raste ljiljan zlatan koji raste na hranjivim tlima u listopadnim šumama ili na gorskim i brdskim livadama kojima ovaj kraj obiluje. Planinareći u razdoblju od lipnja do rujna mogli biste naići i na zaštićeni runolist.

Na kamenitim prostorima u nizini rastu mirisne razne trave i izvorno mediteransko bilje kao što su kadulja, smilje, vrijesak, ružmarin i lovor. Domaći ljudi naučili su vrijednost ovih biljaka te ih svakodnevno koriste u pripremi jela, kozmetici i domaćinstvu, a neke od njih vrlo su cijenjene vrste meda. Najčešće biljke su ljekovita kadulja, trputac, maslačak, stolisnik itd., a najčešće je drveće kesten, topola, grab, javor, jasen, planinska borovica, hrast, bukva, crni bor...

3.4. Prirodna baština

Grobnišćina je tipično krški kraj. U središnjem dijelu je Grobničko polje sa okolnim planinama koje imaju dinarski smjer pružanja - Obruč (1376 m), Suhi vrh (1280 m), Fratar (1358 m), Tunina glava (1160 m). Ovi vrhovi zovu se još i Grobničkim Alpama, jer planinarstvo ima dugu tradiciju. U sredini Grobničkog polja je Hum (395 m), koji dijeli polje na istočni i zapadni dio.

Zapadni dio je veći, niži (293 m), plodniji i naseljeniji. Istočni dio je viši (302m) krševitiji i gotovo bez zemlje. Tu prolazi autocesta Rijeka - Zagreb, pokraj koje se nalazi sezonski aerodrom i automotodrom Grobnik.

Šljunak sa područja Grobničkog polja se industrijski iskorištavao na području Kikovice i Dubine, gdje su radile asfaltne baze do 1986. godine. Danas ih više nema, ostale su uništene ceste i velike površinske iskopine. Mjesto gdje se kopao pijesak nazivamo kave, a nalikuju mjesečevoj površini.

Grobničko polje je po svojem reljefu krško polje. Ispod Obručke skupine planina proteže se Grobničko polje pokriveno diluvijalnim i aluvijalnim naslagama. Polje je okruženo pretežito višim i pošumljenim vapnenačkim zemljištem gornje krede, te srednje i donje jure. Grobničko polje nastalo je jačim raspadanjem i ispiranjem dolomitskih slojeva visokoga okvira Obruča-Jasenovice-Slemen i masiva Risnjaka za vrijeme posljednjega velikoga zahlađenja na Zemlji (pleistocenska glacijacija). Grobničkom je polju prije bilo ime **Jelensko polje**. Prostire se na 15 km² površine, a okruženo je s tridesetak planinskih vrhova.

Brdo **Hum**, 395 m, dijeli Polje na istočni, viši, krševitiji i manje nastanjen dio s nadmorskom visinom od 302 m i plodniji, zeleniji i nastanjeniji zapadni dio s nadmorskom visinom od 293 m. Srednja nadmorska visina Grobničkoga polja iznosi 310 m, a prosječna najniža visina od 278 do 280 m.

Na istočnom dijelu Polje obiluje velikim količinama šljunka. Debljinu šljunkovitih naslaga nije moguće točno odrediti bez bušenja, ali se može pretpostaviti da iznosi prosječno izmenu 5 i 10 metara.

Grobničke Alpe

Popularno nazvane Grobničke Alpe, čine planinski vrhovi koji se nižu jedan za drugim, a predstavljaju iznimno zanimljiv lokalitet zbog različitosti svog sastava i izgleda. Dio tih vrhova nalazi se u susjednoj Općini Jelenje te se nastavlja na područje Općine Čavle.

Područje Hahlići čine izgledom različiti vrhovi koji se nižu jedan do drugoga, što tom području daje posebnu slikovitost. U njemu se isprepliću livade i šume iz kojih proviruju neobične kamene oaze, a posebna zanimljivost je kanjon Mudna dol koji se nalazi na području Općine Jelenje, a sastavni je dio Hahlića. Hahlići su zapravo lokve ispod planinarskog doma. Iznad doma je i neveliki vrh Hahlić po kojem je dom i nazvan.

Između istočnog i zapadnog dijela te skupine je udolina kojom vodi makadamska cesta Kamenjak (selo) - Kripanj (područje s lovačkom kućom) - Gorničko (lugarnica) - Previjak (križanje) - Trstenik (livada s jakim izvorom i napuštenom zgradom odmarališta) - Gomance (livada uz slovensku granicu). Istočno se od nje uzdižu brda s vrhovima Sljeme (1263 m), Grleš (1331 m), Gornik (1318 m), Nebesa (1131 m), Crni vrh (1335 m), Klek (primorski) (1210 m), a uz njen južni dio je slikoviti Kuk (1082 m). Izmenu Grleša i Gornika prolazi markirani put za Platak. Osobine brda tog dijela su da su strmih padina, a s nekih nema vidika jer su im vrhovi šumoviti (Sljeme, Gornik i Grleš). Zapadni dio skupine je svakako atraktivniji, jer se vidici sa vrhova šire na sve strane. U tom se dijelu nalazi i najviše brdo Obruč (1376 m). Većina vrhova tog neobično lijepog područja su kontrolne točke obilaznice "Planinarski putevi Hahlića kroz Pakleno do Nebesa".

Suhi vrh 1280 m, posebnost toga vrha je njegov izgled. Stožasto brdo sačinjeno od bjelkastog kamena koje se uzdiže iznad zelenila okolne vegetacije najprepoznatljivije je brdo tog područja. Uzdiže se sjeverno od planinarske kuće Hahlić od koje treba na sedlo između Fratra i Suhog vrha 20 min, a zatim još 20 min preko stijena na vrh. Pristupiti mu se može i iz smjera sedla Vrh Planine.

Dnić 1190 m, posebnost toga vrha je livada prošarana šumicom i kamenim gromadama što vrhu daje osobitu slikovitost. Dnić se uzdiže istočno od planinarske kuće Hahlić od koje mu se može pristupiti po dva puta. Jedan kreće ispred kuće, vodi preko vrha Hahlić i preko livada izlazi na vrh za 20 min. Drugi, nešto dulji, polazi iza kuće u smjeru Platka i Fratra. Na križanju za Fratar odvaja se desno preko livade uspon na vrh. S vrha se otvaraju vidici na Kamenjak, prema Grobničkom polju i moru.

Platak

Platak je malo skijalište u neposrednoj blizini Rijeke s brojnim mogućnostima za rekreaciju, kako zimi tako i ljeti. Jedino je skijalište u blizini grada Rijeke (oko pola sata vožnje od Rijeke) gdje se s vrha sedežnice (1.363 m) može uživati u pogledu na more, što predstavlja zanimljivu turističku atrakciju. Neiscrpan je izvor planinarskih staza, šetnica, biciklističkih ruta, neistraženih puteljaka te čistog planinskog zraka.

Izgrađen je sredinom prošlog stoljeća, a nakon izgradnje dvosjedežnice "Radeševo" (1979.) Platak je postao vrlo popularan. Na žalost, nakon "zlatnih" osamdesetih godina, kada je skijaška sezona na Platku trajala gotovo čitavu zimu, a snijega je bilo preko 2 metra, devedesetih je lagano

posustao. Što zbog nedostatka snijega, što zbog zastarjele opreme i neulaganja u infrastrukturu. Srećom, zadnjih nekoliko godina stvari se mijenjaju na bolje. Uložen je novac u pogon za umjetno zasneživanje, kupljene su nove ralice, žičare se renoviraju, staze su uređivane, parkiralište je uređeno i prošireno, a ugostiteljski objekti su djelomično preuređeni. Osim ovoga od nedavno je u ponudi i noćno skijanje.

Platak, kao relativno malo skijalište sa oko 10 km deklariranih staza, nema puno za ponuditi skijašima koji su navikli na velika, strana skijališta. Jedna dvosjedežnica, Radeševa, s jednom crvenom (1km) i jednom plavom, "turističkom" stazom (3km), te tri ski lifta sa kratkim plavo-crvenim stazama (od čega rade uglavnom samo "Pribeniš 1" i eventualno "Tešanj" te jedan "bebi-lift".)

Staze, na žalost, međusobno nisu povezane, tako da ukoliko se sa "Radeševa" želi preći na "Pribeniš" i natrag, mora se jedan dio prepješačiti. Za ljubitelje netaknutog snijega s desne strane Radeševa postoji staza, Radeševo 2, koja se nekad koristila za natjecanja i koja, na žalost, nije građevinski uređena pa strojevi ne mogu po njoj proći.

Osim skijanja, Platak nudi i druge oblike zimskih radosti. U dolini Pribeniša napravljena je staza dužine oko 1km za motorne sanjke. Osim sanjki (motornih i onih običnih), na Platku je moguće iznajmiti i kompletnu skijašku opremu. Za sve željne sanjkanja, nekadašnja staza koja više nije u pogonu, pretvorena je u sanjkalište, dok je na stazi Pribeniš izgrađen mali snow-park.

Ugostiteljska ponuda uključuje dva planinarska doma, manji "Sušak", te veći i popularniji "Platak". Smještajni kapacitet dostatan je za 90 osoba u velikom domu i tijekom zime vrlo je popularan među osnovnoškolcima koji organizirano zimuju na Platku.

Također, smještaj nude i brojni privatni objekti diljem općine Čavle.

Osim zimi, Platak je vrlo popularan i ljeti, kao ishodište brojnih zaljubljenika u planine. Na samo nekoliko sati hoda uređenim i obilježenim planinarskim stazama, nalaze se vrhovi Snježnik i Risnjak, s prekrasnim vidikovcima. Makadamske ceste po Platku odlične su za brdski biciklizam ili laganu šetnju prirodom, a domovi su otvoreni cijele godine.

Šetnice i poučne staze

Šetnicama grobničkoga kraja prvenstveno se uživa u prirodi, no one nude i povijesnu priču, kao Mlikaričin put, ili priliku za samorefleksiju, kao cernički križni put. Svježi zrak na prijelomu mediteranske i kontinentalne klime, kao i samoniklo bilje u okruženju čini šetnice i staze posebnim doživljajem.

Mlikaričin put

Prolazeći Lujzijanom od Rijeke prema Karlovcu prolazi se pokraj naselja Hrastenica, gdje je skretanje za Mlikaričin put. Brdo na kojem se nalazi Mlikaričin put naziva se Rebar. To je nekada bila kratica puta kojom su grobničke mlikarice svako jutro donosile svježe mlijeko u grad. Mlikarice bi kretale iz svojih domova još za mraka da bi nakon dva do tri sata napornoga

hoda bile na svom cilju, noseći na leđima i u rukama teret u kojem je znalo biti i do 30 litara mlijeka, sir, masla, drva. Kada bi sve prodale, trebalo je kupiti namirnice i druge potrepštine za kuću, koje bi, kao i mlijeko i sir ujutro, oko podne opet stavile na leđa i kretale istim putem natrag kući, na Grobnik. I svakoga dana priča se ponavljala.

Tim putem koristili su se svi zaposleni u gradu, djeca koja su pohađala gimnaziju, no najjači trag ostavili su otisci stopa mlikarica koje su tim putem prolazile svakodnevno i to dva puta na dan. Jednu od najupečatljivijih slika o putu tih majki i žena dao je čakavski pjesnik Anton Mavrinac Filonov u svojoj pjesmi Mlikarica:

”Strman je i grd po Rebri put
ma po njen mlikarice
delaju križni put
z brimenon na dan dvaput.”

Danas je to idilična šetnja obnovljena vrijednim rukama mještana Hrastenice, na čijem se kraju nalazi kapelica otkuda seže prekrasan pogled na predio Rijeke, te dalje prema otocima.

Križni put

U mjestu Cernik, jednom od najstarijih naseljenih mjesta na Grobnišćini, polazište je križnoga puta koji vodi na vrh Cerničkog brda. Riječ je o puteljku koji prolazi pored postaja križnoga puta. Na samom vrhu nalaze se 3 križa.

Biciklističke staze Čavle

Većina sadržaja koje Grobnišćina nudi dostupna je biciklom, a staze pružaju prekrasne poglede i užitek u flori i fauni područja. Ukupna dužina staza je 63,5 kilometara, odnosno 5:40 sati vožnje, i to s beskrajnim uživanjem u prirodi, pogledom na more, ponudom okrijepe i smještaja te time i mogućnošću višednevnog boravka u prirodi. Na području općine Čavle postoji 9 staza: Dondolaška staza, Pod kaštelom, Stari Matelci, Frankopanska staza, Za tijelo i duh, Staza Sv. Bartola, Mlikaričina staza, Dječja staza i Od Čavala do Rječine. Za navedene staze izrađena je biciklistička staza, a predstoji njihovo označavanje.

Biciklističke staze Platak

Osam bic

iklističkih staza svojom konfiguracijom mame na odmjeravanje snaga svih zaljubljenika u prirodu, a posebice u proljeće, kad zazelene brda iznad Grobnišćine. Na takve izlete mogu se uputiti cijele obitelji bez bojazni da će zalutati, bilo pješice ili biciklom. Staze su raznolike i namijenjene širokom krugu korisnika. Nakon napora u prirodi okrijepe se može potražiti u dva planinarska doma. Ukupna dužina staza je 189,5 km, tj. 15 sati vožnje, s pogledom na more i vožnjom kroz Nacionalni park Risnjak

što svakako uključuje uživanje u prirodi.

3.5. Kulturno-povijesna baština

Ovaj kraj ističe se bogatom poviješću o čemu svjedoče ostaci još iz prapovijesti. Kroz prohujala vremena izmjenjivale su se mnoge vojske, bitke (najpoznatija je ona s Tatarima iz 1242. godine) te su se križali putevi koji su razne putnike i namjernike vodile ovim područjem. Stoga ne čude prapovijesni ostaci na lokalitetima kao što je Cernički vrh, koji se izdiže iznad jednog od najstarijih naselja ovoga kraja, Cernika. Iznad Grobničkog polja smjestio se Grad Grobnik i Frankopanski Kaštel, najočuvaniji svjedok u kamenu davnih vremena, s kojeg pogled seže sve do Krka, Cresa i podnožja Učke. U Gradu Grobniku se nalazi i crkva Sv. Filipa i Jakova koja tu stoji već 900 godina i svjedoči o ranom kršćanstvu ovih krajeva.

Obitelj Frankopan, koja je u jednom periodu bila vlasnikom staroga kaštela, ostavila je traga, pa se tako spominje i prvi prijepis Biblije na hrvatski jezik koju je dao prevesti Bernardin Frankopan Grobnički od ruke 5 fratara i to baš u pisarnici Grobnik.

Zahvaljujući povijesnim zapisima u novije vrijeme nastavlja se tradicija „dondolanja“ koju su nekad vršili plaćenici i na taj način zvonjavom i bukom čuvali vlastelinska stada od divljih zvijeri, a danas tu tradiciju pronose Grobnički Dondolaši. Na tradiciji razvija se i jedna od najvećih manifestacija Festival palente i sira koji vraća sjećanja na nekadašnju glavnu hranu, palentu krompiricu, koja je bila nadomjestak kruhu i na kojoj su othranjene generacije Grobničana. Nije zaboravljen ni slani ovčji Grobnički sir koji svoju tradiciju nalazi u nekadašnjem glavnom izvoru djelatnosti, stočarstvu.

Povijest

Da bi se bolje shvatila novija povijest Grobnišćine, potrebno se prisjetiti i one starije.

Položaj u zaleđu Kvarnerskoga zaljeva i na rubu podalpskog areala, na mjestu ispreplitanja mediteranske i srednjeeuropske civilizacije, utjecao je na stvaranje specifičnih kulturno - povijesnih vrijednosti od najranijega vremena.

U prapovijesti ovo, kao i šire istočno jadransko područje, nastavaju Liburni, ilirsko pleme čiji se razvoj može pratiti od brončanog i željeznog doba do nove ere kada potpadaju pod rimsku vlast (1. do 5. st.) i gube svoja obilježja. Kao i drugdje, najznačajnije ostatke liburnske civilizacije u prostoru predstavljaju nekadašnja gradinska naselja, odnosno utvrđenja na uzvisinama i dobro branjenim prostorima. Najčešći toponim koji se vezuje za gradine je Gradac ili Gradišće, kakav susrećemo i ovdje. Međutim, strateški i obrambeni značaj ovoga područja dolazi još više do izražaja u prvim stoljećima naše ere zbog opasnosti od provala barbarskih naroda. Tako se u 4. stoljeću gradi na potezu od Rijeke (Tarsatica) prema Vrhniki (Nauportus) u Sloveniji obrambeni sustav s masivnim zidom i kulama, a njegovi su ostaci ubicirani (locirani) na nekoliko mjesta na širem području Grobnišćine.

S obzirom na značaj graničnog područja, može se pretpostaviti da utvrda na grobničkoj uzvisini postoji već u antičko vrijeme, a danas očuvana struktura potječe iz srednjega vijeka. Kaštel Grobnik bio je ključna točka obrambenog sustava, jer je nadzirao polje i krak ceste prema Vinodolu.

Prema nekim navodima, tijekom velikih seoba naroda koje su uslijedile koncem starog vijeka grobnička gradinska naseobina je sasvim opustjela te kada su novi slavenski doseljenici pristigli u ove krajeve, ondje više nisu zatekli žive stanovnike nego njihove grobove. Otuda i naziv pojedinih

lokaliteta-Grobnik, Grobišća i sl. S vremenom na temelju starih kamenih utvrđenja sagrađen je srednjovjekovni vlastelinski grad, gospodarsko i upravno središte Gospoštije.

Vjerojatno je i Grobnik, poput Kastva, poslužio kao utočište (refugium) bjeguncima iz antičke Tarsatice kad su je godine 799. razorili Franci. U 10. je stoljeću granica Hrvatske bila na Rječini, pa Grobnik opet postaje granična utvrda.

Ime Grobnik prvi se puta spominje u XIII.stoljeću, kada su knezovi krčki, kasnije Frankopani, dobili od hrvatsko-ugarskog kralja Andrije II. Vinodolsku knežiju. Knežija se sastojala od devet utvrđenih gradova (Trsat, Bakar, Hreljin, Drivenik, Grižane, Bribir, Novi i Ledenice) svaki sa pripadajućim posjedom, a jedan od tih gradova bio je i Grobnik sa Gospoštijom koja mu je pripadala. Vinodolska se knežija protezala od Klenovice kraj Novoga pa sve do Rječine. Grobnička Gospoštija bila je najzapadniji dio Vinodolske knežije. Kraljevskom su darovnicom Frankopani prešli s otoka Krka na kontinentalni dio Hrvatske i postali jedna od dviju najmoćnijih velikaških obitelji u Hrvatskoj, a Grobničani su dobili gospodare koji će njima vladati više od tri stotine godina⁴ Prostor današnje općine Čavle u povijesnom je smislu središnji dio nekadašnjega područja Grobničkog kaštela. Ono je obuhvaćalo cijelo Grobničko polje, te okolne krajeve koji su gravitirali grobničkoj utvrdi, srednjovjekovnome feudalnom sjedištu knezova Frankopana i kasnije grofova Zrinskih. Prema nekim navodima naziv Čavle potječe od prastarog naziva *čavja* što je značilo udolina, dolac.

Kada je u XIII. st. Europi zaprijetila tatarska opasnost, prema nekim saznanjima odlučujuća bitka za Hrvatsku dogodila se upravo na Grobničkom polju. Godine 1242. tatari su prešli i poharali Hrvatsku, a Grobničko polje se prema legendi navodi kao mjesto gdje je hrvatska vojska potukla tatarsku, a Tatari su se povukli natrag u Aziju.

Ključan dokument za područje svih knežija pa tako i knežije Grobnik donesen je 1288. godine u gradu Novom. Riječ je o Vinodolskom zakonu koji je utvrdio odnose između feudalnih gospodara i kmetova tog doba. Osim pravnog i književnog značenja za Grobnišćinu Vinodolski zakon ima posebno značenje jer je u njemu prvi put u povijesti zapisano ime **Grobnik**.

Upravnom području grobničkoga kaštela pripadala su ova sela: Ilovik, Rečina, Jelenje, Podkilavac, Podhum, Zastenice, Velike i Male Dražice, Sudan, Podčudnić, Podrvanj, Cernik, Buzdohanj, Hrastenica, Svilno, Orehovica i Tutново.

O značaju Grobnika kao srednjovjekovnog središta na širem prostoru govori i činjenica da je nakon bitke kod Udbine 1493. (Krbavska bitka), dio crkvenog kaptola koji je pobjegao iz razrušenog Modruša osnovao grobnički kaptol koji postoji sve do kraja 18. st. Tako je Grobnik, pored upravne i obrambene uloge, dobio i značajnu crkvenu funkciju.

Gospodari Grobnika bili su knezovi Frankopani 1225. - 1566., grofovi Zrinski 1566. - 1671., barun Franjo Rigoni i austrijska carska komora 1671. - 1725., grofovi Perlas 1725. - 1766., grofovi Batthyany 1766. - 1872. i knezovi Thurn-Taxis 1872. - 1945., kada postaje državno vlasništvo.

Ruralna naselja na feudalnom prostoru kaštela razvila su se na temelju stočarstva i poljodjelstva, a kasnijim razvojem uz ceste i zapuštanjem ruralnog gospodarstva, nisu znatnije očuvala tradicijske građevne strukture i ambijente.

⁴ Grobnički zbornik 4, Rijeka, 1996.

Ovčarenje je bila jedna od važnijih agrarnih djelatnosti na području Grobnišćine čija se tradicija i proizvodnje grobničkog sira zadržala i danas.

Promjenom gospodarskih prilika u 19. stoljeću, grobničko se podgrađe širi i razvija kao trgovačko i obrtničko lokalno središte, te poprima urbane karakteristike. Kao tranzitno i trgovačko središte razvija se Cernik, naselje uz staru prometnicu na putu od Grobnika prema Bakru, a uz Lujzinsku se cestu razvijaju mlađa naselja Soboli i Čavle - današnje sjedište općine.

Frankopani

Prezime Frankopani uzeli su 1430. godine pokušavajući dokazati podrijetlo od stare rimske obitelji Frangipani, od koje su preuzeli i grb. Prvi je poznati predstavnik obitelji bio knez Dujam I. koji je živio u XII. stoljeću. Od 1163. imaju ugovor s Venecijom kojoj godišnje plaćaju danak od 350 bizantskih zlatnika, ali zato zadržavaju status i titulu knezova. Od 1248. godine gube krčko kneštvo, prelaze na obalu i postaju modruški i vinodolski knezovi. U drugoj polovici XIV. stoljeća najmoćnija su velikaška obitelj u Hrvatskoj. Stotinjak godina poslije dijele se na osam loza i gube na snazi i značenju. Zadnja, tržačka loza ugasila se smaknućem Frana Krste Frankopana 1671. godine u Bečkom Novom mjestu. Za vrijeme svoje vladavine sagradili su niz kaštela, utvrda i dvoraca u Bakru, Hreljinu, Kraljevici, Novom Vinodolskom, Ledenicama, Trsatu, na Grobniku, Driveniku, Bribiru i Grižanama, a dio tih objekata dijelili su s obitelji Zrinskih, s kojima su bili višestruko povezani. 1550. godine Katarina Frankopan udala se za Nikolu Zrinskog Sigetskog, te tako Kaštel na Grobniku prelazi u vlasništvo porodice Zrinski. U prošlim stoljećima te su građevine znatno oštećene i više puta su mijenjale gospodare, ali i namjenu pa se pokazala nužnost njihove obnove i rekonstrukcije kao građevina velike spomeničke vrijednosti. Loza Frankopana gasi se 1671. u Bečkom Novom Mestu kada je na prijevaru navabljen te uhićen i pogubljen zadnji muški pripadnik loze, pjesnik Fran Krsto Frankopan koji je uz šogora Petra Zrinskog bio vođa pobune protiv bečkog dvora. Za Hrvate domoljubi i mučenici, pogubljeni su kao urotnici protiv monarhije te pokopani u zagrebačkoj prvostolnici. Projekt obnove i revitalizacije starih frankopanskih kaštela pokrenuli su 2005. godine Primorsko-goranska županija i gradovi Bakar, Kraljevica i Novi Vinodolski odnosno općine Čavle i Vinodolska. Projekt Putovima Frankopana jedan je od najvažnijih projekata te vrste u Hrvatskoj, a posebno u Primorsko-goranskoj županiji u kojoj očuvanju kulturno-povijesne baštine posvećuju sve više pažnje. U idućih se pet godina planira opsežna obnova i prenamjena kaštela, kula i dvoraca, kako bi se odgovarali suvremenim potrebama i zahtjevima.

Grobničko plemstvo (pl. Durbešić)

Obitelj Durbešić je stara i vrlo utjecajna grobnička obitelj iz zaselka neposredno ispod starog Grada Grobnika. Postoji više verzija o porijeklu obitelji. Prvi zapisani član obitelji bio je **Bartol Durbešić**, koji je 1577. grobnički sudac, a od 1578. - 1583. te od 1593. - 1596. kao i 1604. 1606. upravitelj Brašćine sv. Marije Tepačke u Grobniku. Prema jednoj tradiciji grobnički Durbešići potječu iz Bosne. Jedna od verzija je da prema nekim obiteljskim istraživanjima obitelj potječe od grada Durbeka u centralnoj Bosni (M. Vučak - usmeno priopćenje). Legenda govori da je njen rodonačelnik bio Juro-beg pa se stoga i zovu Durbežići, odnosno Durbešići. Bartolov potomak Juraj Durbešić, bio je vlastelinski službenik grofa Zrinskog koji ga je oslobodio svih dotadašnjih kmetских obveza, a njega i njegove kmetove proglasio slobodnjacima. Obitelj Durbešić u Čavlama je podigla krasni dvor, gdje su zahvaljujući trgovini drvetom postali najimućnijom porodicom, a imali su kuća u Rijeci i drugim gradovima. Vitalnost ove male građanske dinastije generacijama se temeljila na čvrstoj povezanosti i poslovnoj suradnji njenih članova, na razboritosti kojom se stečeni novac

ulagao u pokretnu i nepokretnu imovinu, kao i na vještom stvaranju novih bračnih saveza koji su omogućavali čuvanje ili pak uvećanje već postojećeg obiteljskog bogatstva⁵.

Grad Grobnik

Grad Grobnik nalazi se na vojno, gospodarski i prometno najpovoljnijoj točki srednjovjekovnog Vinodola, na brežuljku nad Grobničkim poljem. Smjestio se na 466 metara visokom brijegu, između lijeve obale Rječine i Grobničkog polja. Izgrađen je oko živog bunara s izvorskom vodom u središtu unutarnjeg dvorišta Kaštela, a nalazi se na važnom prometnom pravcu koji vodi od Kvarnerskog zaljeva prema unutrašnjosti. Danas predstavlja najvažniju kulturnu točku šireg prostora Grobnišćine, a turistički potencijal zajamčen dobrom lokacijom i bogatom baštinom čini ga nezaobilaznom destinacijom svih posjetitelja ovoga slikovitog kraja. Grad Grobnik, kao stara gradska jezgra, naseljen je još u

prapovijesti, nakon čega dolaze Iliri, a za njima i Rimljani koji ga učvršćuju radi obrane od barbara. Potom pada u ruke Gota i Franka, a od 8. stoljeća pripada Hrvatskoj. Od godine 1225. je u vlasništvu knezova Krčkih, tj. Frankopana. Da je ovo područje bilo turbulentno svjedoči i Tatarska bitka na Grobničkom polju 1242. godine u kojoj su Hrvati pobijedili i tako zaustavili prodor Tatara (mač iz ove bitke pohranjen je u Pomorskom i povijesnom muzeju Hrvatskog primorja u Rijeci).

Samo ime Grobnik i njegovi predstavnici prvi se puta spominju 1288. godine u jednom od najznačajnijih pravnih dokumenata feudalne Europe, srednjovjekovnih pravnih spomenika-Vinodolskom zakonu, nazvanom po području Vinodol, kojem je najzapadnijom utvrdom bio Grobnik. *Vinodolski zakon* je po načinu stvaranja jedinstven u svijetu budući da su ga zajedno pripremali i potpisala po tri predstavnika iz svakog od 9 srednjovjekovnih gradova područja Vinodol, koje se protezalo do Jelenskog vrha. U njemu se Grobnik navodi kao posjed knezova Krčkih koji će kasnije uzeti naziv Frankopani. Oni su još 1225. od hrvatsko-ugarskoga kralja Andrije II dobili vlast nad Vinodolskom knežijom pod koju je spadao i Grobnik. Bili su trajnim čuvarima starih tradicija, čuvajući pod svaku cijenu staro pismo glagoljicu i hrvatski jezik kao sredstvo prepoznavanja i potvrde svojih drevnih korijena. Posebice sjajno razdoblje Krčkih knezova je doba najmoćnijeg Kneza Nikole IV., koji je od Pape Martina 5. u prvoj polovici 15. stoljeća Krčkim knezovima odobrava prezime Frankopani. Život u Gradu Grobniku u 15. i 16. stoljeću karakteriziraju provale Osmanlija, a Grobnik od Frankopana prelazi u ruke njihovih rođaka Zrinskih. Godine 1671. habsburški je Beč dao pogubiti bana Petra Zrinskog, pa je vrlo bogati Grobnik opljačkan i predan austro-ugarskoj komori.

⁵ Grobnički zbornik sv.7, Rijeka 2005.

Škola

Kao početak školstva u Grobniku navodi se 1670. godina. Stalna škola osnovana je 1852. godine zaslugom biskupa Vjenceslava Šoića, kad ju je pohađalo 70 učenika, dok se iduće godine njihov broj popeo na 120. Postojeća zgrada škole sagrađena je 1863. godine.

U grobničkoj se školi učio vjeronauk, čitanje, pisanje i izražavanje, računanje, pjevanje, njemački jezik te poljodjelstvo, povrtlarstvo, voćarstvo i pčelarstvo.

“Baba”

Na ulazu u staru gradsku jezgru, s lijeve strane nekadašnje ulazne kule, nalazi se u kamenu isklesan ženski lik velike glave i malih grudi. U narodu je kamen poznat kao “Baba”. U staroslavenskom “baba” znači kamen po kome teče voda a nigdje u ovome kraju osim u Grobniku „Baba“ nije i likovno izražena u obliku grotesknog ženskog lika u stijeni. Pretpostavlja se da je riječ o idolu koji potječe iz razdoblja Liburna, a predstavlja žensko božanstvo, Veliku majku, čiji su kult Liburni njegovali. Poznato je da su Liburni, za razliku od svih ostalih ilirskih plemena, u svojoj svijesti i tradiciji najdulje sačuvali pojam matrijarhata. Prema pučkoj predaji “Babu” je morao poljubiti svatko tko je prvi put ulazio u grad.

KAŠTEL GROBNIK

Grad Grobnik je najzapadniji frankopanski kaštel nekadašnje Vinodolske knežije Grobnik, koji je oko tisućite godine izgrađen na rimskim temeljima. S ovom utvrdom na strateški vrlo važnoj poziciji, područje Grobnišćine je stoljećima bilo graničarsko. Kaštel Grobnik sazidan je u obliku trokuta, opasan zidom, učvršćen kulama i polukulama te dodatno zaštićen još jednim pojasom bedema. Fortifikacije su uglavnom građene od 15. do 17. stoljeća. U prizemlju jugozapadne kule nalazi se kapela sv. Jelene sa sačuvanim renesansnim portalom. U atriju Kaštela je gotički bunar s uklesanim grbovima Frankopana i knezova krbavskih Gusića-Kurjanovića iz 15. stoljeća, koji upotpunjuje ugođaj

ugostiteljskog prostora. Turistički potencijal kaštelskog kompleksa Grobnik je jedinstven spoj kulturno-povijesne baštine i suvremenog umjetničkog stvaralaštva što ga, uz dobru lokaciju čine primamljivom destinacijom svih posjetitelja, posebice u ljetnim mjesecima.

U neposrednoj blizini Kaštela je župna crkva svetih Filipa i Jakova, o kojoj su prvi zapisi iz 1105. godine.

Kompleks kaštela Grobnik je kulturno dobro RH i upisan je u listu zaštićenih kulturnih dobara. Danas obnovljen i dobro očuvan, svjedoči o prohujalim vremenima. Zahvaljujući višedesetljetnoj uspješnoj kulturnoj proizvodnji, postao je svojevrsni hrvatski kulturni centar sa

Zavičajnim muzejom Grobnišćine/Etnografskom zbirkom i novim hrvatskim muzejom – Muzejom suvremene likovne umjetnosti Grobnik te jedinom u ovome dijelu Europe artotekom – Artotekom Grobnik. U njemu se tijekom godine održavaju razne kulturno-zabavne manifestacije, s brojnim programima, u kojima sudjeluju sudionici iz Hrvatske i drugih zemalja, a tradicionalna „Europska noć muzeja u Kaštelu Grobnik“ je među najpriznatijim ovakvim manifestacijama u Hrvatskoj.

Danas u prostorima Kaštela djeluje Katedra čakavskog sabora Grobnišćine osnovana 1992. godine, a čije su glavne djelatnosti: briga o grobničkom Kaštelu kao zaštićenoj materijalnoj baštini RH i svim sadržajima u njemu, istraživanje i obogaćivanje cjelokupne grobničke baštine, s naglaskom na brigu, čuvanje i zaštitu grobničkoga govora te kreiranja i realizacije programa u cilju obogaćivanja grobničkog Kaštela kulturnim sadržajima i promicanja Grobnišćine uopće.

Park skulptura

U sklopu kaštelskog kompleksa Grobnik, Katedra kroz rad raznih saziva umjetnika u okviru Međunarodne likovne kolonije Grobnik stvara Park skulptura da bi dodatno uljepšao područje kaštelskog kompleksa i dodatno valorizirao zaštićeno kulturno dobro. Takvim je radom do danas stvoreno desetak umjetničkih djela – skulptura u kamenu, od kojih su trajno postavljene skulpture umjetnika Josipa Diminića, Zvonimira Kamenara i Tomislava Pavletića, a za postavljanje ostalih skulptura su pripreme u tijeku.

Sakralni objekti

Sakralni objekti Grobnišćine imaju izuzetnu kulturno-povijesnu i umjetničku vrijednost. Oni su spomenici povijesnih previranja, načina života i rada ljudi ovoga kraja, njihovog jezika i pisma, te odanosti zavičaju i vjeri.

Crkva sv. Trojice

Najstarija crkva na Grobniku je Crkva sv. Trojice s otvorenim zvonikom. U crkvi je moguće vidjeti srednje zvono koje datira iz 1383. godine. Ostala dva zvona nalaze se u Zagrebu radi zaštite i očuvanja kulturnog dobra. Jedno zvono je iz 1669. godine, a drugo iz 1527. godine. Po pričanju za vrijeme provala Tatara na ove prostore Tatari su svoje konje sklanjali u ovu crkvicu koja je u početku bila obična kuća, potom kapelica, a tek onda crkva.

Župna crkva sv. Filipa i Jakova

O Župnoj crkvi sv. Filipa i Jakova, zaštitnika Grobnika, prvi zapis datira iz 1105. godine te svjedoči o kršćanstvu u ovim krajevima. Burna povijest ostavila je i bogat umjetnički trag u crkvi. Na sjecištima svodnih rebrastih lukova nalaze se minijturni grbovi Zrinskih i Frankopana koji donose do sada nepoznate detalje i važni su za

proučavanje hrvatske povijesti. Godine 1572. dograđen je i zvonik, koji je kasnije restauriran barokno, jer je polovicom 18. stoljeća oštećen udarom groma. Obnovljena propovjedaonica rad je umjetnika Michelazzia iz 18. stoljeća. Također, na samoj crkvi nalazi se nekoliko glagoljaških natpisa, koji govore o zbivanjima u Gradu Grobniku tijekom 16., 17. i 19. stoljeća, te bogato ukrašene grobnice koje potječu iz 1589. godine. Zanimljivo je spomenuti da je crkva imala orgulje i pjevački zbor još 1852. godine, kada su za potrebe liturgije crkvene orgulje napravljene u Ljubljani. Današnji izgled, dimenzije i raspored – trobrodni prostor s četvrtastim svetištem – crkva je dobila krajem 17. stoljeća, dok južni prilaz sa širokim stepeništem datira iz 19. stoljeća. Posljednja restauracija završena je 2008. godine.

Kapela Sv.Križa

U Gradu Grobniku, na brdu Kačani, nalazi se i kapela sv. Križa. Kapelu s osam metara dužine i četiri širine, te malim zvonikom, podigao je 1649. godine Franjo pl. Frankulin. U njoj je mali kameni oltar, a iznad njega križ s corpusom (Isusovim tijelom). Zidovi su bez slika, a nije poznato da li su nekad postojale freske. Kapela je obnovljena 2010. godine (krov, fasada, oluci, vrata, prozori, križ i gromobran, nova nadstrešnica).

Crkva sv. Bartola

Prvi sakralni objekt na području župe svetog Bartola podigut je 1538. godine na mjestu današnje župne crkve, u jugozapadnom dijelu naselja Cernik. Ova godina, upisana glagoljicom na ploču koja je pronađena u staroj župnoj crkvi, najvjerojatnije se odnosi na godinu podizanja prve cerničke kapele na istom mjestu. Sama glagoljska ploča zagubila se početkom 20. stoljeća. Zaštitnik cerničke župe je sveti Bartol, Isusov učenik koji se posebno isticao zaštitom siromašnih, bolesnih i nemoćnih.

Prvi korak prema izgradnji današnje župne crkve učinio je župnik Nikola Gršković 1895. godine. Tada je u molbi svojim pretpostavljenima ukazao na potrebu izgradnje nove crkve, s obzirom da je stara postala “tesna, nizka i kratka” za tadašnjih

“1.630 dušah”. Nakon mnogih poteškoća, crkva je dovršena 1909. godine.

Inače, kapela sv. Bartola u Cerniku prvi put se spominje uz vizitaciju senjsko-modruškog biskupa Sebastijana Glavinića 1692. godine.

Očigledno je ova kapela od samog podizanja bila važno središte vjerskog života ljudi Cernika i okolnih naselja uključenih u jedinstvenu grobničku župu sv. Filipa i Jakova, koja ima sjedište u gradu Grobniku i koja postoji od pamtivijeka. Godine 1791. cernička filijala grobničke župe postaje samostalna kapetanija, samo godinu dana nakon što je jelenjska filijala postala župa. Godine 1798. novonastala kapetanija broji 700 vjernika, a do prerastanja u samostalnu župu imala je ukupno četiri duhovna pastira.

Čebuharova kuća

Čebuharova kuća poznata je još i kao čavjanski kameni spomenik Lujzijani. Današnja povijesna i turistička znamenitost nekada je bila popularno svratište i mjesto za okrepu brojnih putnika i

kirijaša. Kuća je također spomenik uglednoj i poduzetnoj obitelji Čebuhar čija se loza prekida 1963. godine. Smještena je u samom centru Čavala.

Neraskidiva veza s Lujzijanom

Naselje Čavle nastalo je relativno kasno te se prije 19. stoljeća niti ne spominje u zapisima. Međutim, nakon izgradnje Lujzinske ceste, područje današnjih Čavala postaje zanimljivo svima onima koji su imali poslovnoga duha. Stoga uz cestu od Sobola do Buzdohnja nastaje i naglo se širi mjesto Čavle.

Čavle su samo jedno u nizu naselja koje upravo Lujzijani mogu zahvaliti procvat i prosperitet. Ono što neraskidivo veže Lujzijanu i Čavle je Čebuharova kuća

Dvorac Mayer

Barokni dvorac Mayer (ili Majur, kako ga neki zovu) iz 17.st. uz cestu koja od Čavala vodi ka

Dražicama, podno Kaštela Grada Grobnika, danas je dobrim dijelom u derutnom stanju. Zanimljivost je da je taj dvorac pod izravnom zaštitom Ministarstva kulture. Čitava je Grobnišćina bila pod mađarskom vlasti - konkretnije obitelji Batthyany - ali budući da oni nisu često navraćali niti se brinuli o dvorcu, za njih su to radili upravitelji. Toliko su dobro vodili ovaj posjed da su ga prodali za duplo - kupili za 2 milijuna forinti, prodali za 4. Uprkos činjenici da su vlasnici tada bili Battyany, Grobnička gospoštija bila je dio Hrvatske, a s Mađarskom je bila u personalnoj uniji.

Spomenik podhumskim žrtvama

"U zoru tog, 12. srpnja 1942., talijanski vojnici opkolili su selo. Kada smo se probudili pred svakom je kućom bilo nekoliko soldata. Pokupili su sve muškarce, djecu od trinaest godina nadalje, mlado i staro i odveli na kraj sela. Zatim su ih u manjim skupinama vodili dvjestotinjak metara dalje i strijeljali. Među njima je bio i moj otac Ivan. Nakon toga spalili su sve kuće u selu, a žene i djecu ukrkali na vlak i odveli u zarobljeništvo..." (Martin Rožić).

Toga dana talijanski fašisti ubili su 91 nedužnog seljaka, sve muškarce od dječje dobi do staraca.

Spomenik podhumskim žrtvama djelo je Šime Vulasa. Izgrađen je 1971. godine od bijelog betona, visine 22 m.

Miljokazi

Prvi miljokaz nalazi se na istočnom izlazu iz Čavala, te pokazuje da se nalazi na 7,5 km do Rijeke i 127 km od Karlovca, na nadmorskoj visini od 300 m. Uspinjući se starom cestom preko Zagračišća dolazi se do drugog miljokaza i najoštrijeg zavoja na ovoj dionici koja vodi do Kamenjaka. Ovaj miljokaz oštećen je zubom vremena, ali isto se može na njemu iščitati 15 km od Rijeke, 119,5 km od Karlovca i 590 metara nad morem.

Nasuprot miljokaza danas se nalazi spomen obilježje Nikoli Caru-Crnom, koji je tu poginuo 5. srpnja 1942. godine u borbi s Talijanskim okupatorima. Nikola Car-Crni bio je komandant II Primorsko-goranskog partizanskog odreda, Španski borac i narodni heroj.

GROBNIČKI DONDOLAŠI

Nadaleko poznati Grobnički dondolaši imaju zanimljivu priču za svaki element koji koriste, od nošnje i opreme do načina kretanja. Iako su danas dio folklor, nekad davno imali su ključnu ulogu u preživljavanju i zaštiti sela od neprijatelja, bilo u obliku barbara ili divljih zvijeri.

Počeci dondolanja

Grobnik je od početka naseljavanja bio stočarski kraj, naročito ovčarski. Priroda je ovdje ponudila nizinske i planinske pašnjake, tako da su stari Grobničani svoje blago u rano proljeće tjerali u planinu na ispašu. Stoka je ostajala u planini do kasne jeseni. Kako bi je osigurali od divljih zvijeri koje su se tijekom zime spuštale i do naselja, imućniji su vlasnici stada unajmljivali nadničare da obilaze pašnjake i stvarajući buku tjeraju grabežljivce duboko u šumu. No, nisu samo divljim zvijerima uskraćivali plijen, već i pljačkašima. Po

pričanju najstarijih mještana pritom su se koristili zvonima, čegrtaljkama, te ostalim priručnim sredstvima. Ogričali su se ovčjim krznom, na glavi su nosili "krabuju" (kosti glave bika ili brava), a lice su crnili čađom. U rukama su nosili štap, korijen, sjekiru, kost ili palentar.

Iako su i svojim izgledom djelovali zastrašujuće, ipak je za obavljanje njihovog posla presudan bio zvuk zvona – dondola. Prema tome su prozvani Dondolaši. Kako su najviše posla imali u rano proljeće, a to je i vrijeme maškara i karnevala, nerijetko su tako maskirani obilazili i svoja sela. Razvojem i industrijalizacijom ovčarstvo polako stagnira i gubi na značaju, ali običaj "dondolanja" za vrijeme maškara ostaje.

Koreografija dondolaša

Danas u svom mimohodu Dondolaši idu u paru. U povorci slijede zastavu koju u pravilu nosi jedan od najstarijih članova udruge. Na red i formaciju pazi Meštar, a po potrebi može imati jednog ili više pomoćnika, koje Dondolaši u povorci bespogovorno slušaju. Prilikom svakog zaustavljanja Dondolaši formiraju krug i to krećući se u smjeru obrnutom od kazaljke na satu, simbolizirajući tako povratak u davna vremena, tj. povratak svojim korijenima.

Krug ili kolo koje formiraju prirodna je obrambena formacija na otvorenom prostoru. U sredini kola vijori se zastava koja simbolizira izvorne vrijednosti hrvatskoga naroda: obitelj, dom i domovinu. Ujednačenim "dondolanjem" u kolu iskazuju težnju ka skladnom i sigurnom životu, a podignutim rukama pokazuju odlučnost da brane povjerene im vrijednosti.

Nakon svojevrzne kulminacije u formi kola, ono se otvara, skidaju se maske da bi se vidjela ozarena lica Dondolaša i da bi se mogli nesmetano okrijepiti i nazdraviti svojim domaćinima. Nakon osvježenja, Dondolaši zauzimaju početnu formaciju i nastavljaju svoj put ka sljedećoj postaji.

Danas udruga "Grobnički dondolaši" broji stotinjak članova, među kojima je i više od dvadeset mališana u dobi od dvije do osamnaest godina.

Kulturna dobra upisana u Registar RH

Tablica 6: Kulturna dobra upisana u Registar Republike Hrvatske

Oznaka dobra	Mjesto	Naziv	Vrsta kulturnog dobra
Z-792	Čavle	Čebuharova kuća, Čavle kbr. 206	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-5034	Čavle	Kuća Linić, kbr. 166	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-791	Čavle	Tradicijska kamena zgrada, Čavle, kbr. 203	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2935	Grobnik	Arheološka zona nekropole Grobišće	Nepokretno kulturno dobro - kulturno – povijesna cjelina
Z-5396	Grobnik	Grobnička čakavština	Nematerijalno kulturno dobro
Z-113	Grobnik	Kompleks kaštela Grobnik	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
P-4244	Ilovik	Arheološka zona Sv. Petar od Oblaka	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1859	Podčudnič	Ladanjski sklop Majer	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno

Izvor: Registar kulturnih dobara, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske

Konzervatorska podloga za PPUO Čavle nije izrađena, te je potrebno pristupiti izradi iste, kako bi prostor s konzervatorskog aspekta bio primjereno valoriziran i inventariziran. Do donošenja navedene konzervatorske podloge, rekonstrukcija i interpolacija unutar postojećih (povijesnih) naselja, dijelova naselja i cjelina moguća je neposrednom provedbom na temelju uvjeta gradnje iz Izmjena i dopuna Prostornog plana općine Čavle.

3.6. Zaštita prostora

3.6.1. Zaštita krajobraznih i prirodnih vrijednosti

Panoramsku vrijednost imaju sve vizure iz Grobničke utvrde, posebno pogled na Grobničko polje. Svi pogledi na Grobničku utvrdu su značajni, osobito potezi s pristupne ceste, kao i pogled sa ceste koja vodi na Platak prema Grobničkom polju, te ih je potrebno štititi.

Na području općine Čavle zaštićeno je područje Risnjaka u kategoriji Nacionalnog parka. Na području Nacionalnog parka »Risnjak« građenje i korištenje prostora određeno je: odredbama Zakona o zaštiti prirode (NN 70/05, 139/08 i 57/11), Odluke o donošenju prostornog plana NP Risnjak (NN 23/01) i Pravilnika o unutarnjem redu NP Risnjak (75/00).

Šire područje Općine Čavle je stvarno ili potencijalno područje rasprostranjenosti većeg broja ugroženih i /ili zaštićenih vrsta sisavaca, velikih zvijeri (vuk, ris i medvjed) i ptica (suri orao). Od ugroženih vrsta najugroženiji su šišmiši. U cilju zaštite šišmiša potrebno je očuvati njihova prirodna staništa u špiljama, šumama te skloništa po tavanima, crkvenim tornjevima i dr. prostorima u i na zgradama.

U cilju zaštite velikih zvijeri, nužno je prije izgradnje novih prometnica ili preinaka postojećih, što bi moglo dovesti do presijecanja migratornih putova, izraditi procjenu prihvatljivosti zahvata za prirodu. Kako bi se sačuvala cjelovitost staništa velikih zvijeri potrebno im je omogućiti siguran prolaz preko brzih prometnica (izgradnjom tunela, vijadukata, zelenih mostova) uz istovremeno onemogućavanje direktnog prijelaza (izgradnja odgovarajućih ograda) kako bi se smanjila opasnost od stradavanja.

U cilju zaštite vrsta ptica vezanih za vodena i vlažna staništa, potrebno je o njima voditi brigu prilikom vodno-gospodarskih zahvata. Kod zaštite ptica koje se gnijezde na liticama stijena, potrebno je spriječiti svako planiranje izgradnje infrastrukture i ostalih zahvata koji bi mogli ugroziti staništa svih vrsta ptica. Kod zaštite vrsta ptica vezanih za šumska staništa, potrebno je o njima voditi brigu prilikom gospodarenja šumama.

Na području Općine Čavle prisutni su stanišni tipovi (Tirensko-jadranske vapnenačke stijene, Ilirsko-jadranska, primorska točila, subatlanski mezofilni travnjaci i brdske livade na karbonatnim tlima, planinske rudine, pretplaninske i planinske vegetacije, pretplaninska klekovina, primorske, termofilne šume i šikare medunca, mezofilne i neutrofilne čiste bukove šume, dinarske bukovo - jelove šume) koje treba zaštititi, očuvati strukturu i biološke vrste značajne za stanišni tip.

Područje općine Čavle je uvršteno u Nacionalnu ekološku mrežu koja obuhvaća sljedeće područja važna za divlje svojte i stanišne tipove:

- Nacionalni park Risnjak
- Obruč

- Mudna dol i Kacaj
- Grobničko polje
- Gornje Jelenje prema Platku
- Gorski kotar, Primorje i Sjeverna Lika
- Međunarodno važno područje za ptice
- Gorski kotar, Primorje i Lika

Mjere zaštite područja ekološke mreže propisane su Uredbom o proglašenju ekološke mreže (NN 109/07), te je potrebno donijeti i provoditi Plan upravljanja s ciljem očuvanja svakog područja ekološke mreže, te očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti i zaštite prirodnih vrijednosti.

Dijelovi prirode predloženi za zaštitu

Temeljem članka 109. Prostornog plana Primorsko- goranske županije predviđeni su za zaštitu sjedeća područja u kategoriji:

1. Posebni rezervati Kamenjak i Veliko Snježno, i
2. Značajni krajobraz toka kanjona Rječine.

Područje Kamenjaka predlaže se za zaštitu u kategoriji posebnog rezervata - geomorfološko-botaničkog. Područje Veliko Snježno predlaže se za zaštitu u kategoriji posebnog rezervata - botaničkog. U posebnom rezervatu nisu dopuštene radnje koje bi mogle narušiti svojstva karakteristična za rezervat, kao što su branje i uništavanje biljaka, uznemiravanje, hvatanje i ubijanje životinja, unošenje stranih (alohtonih) vrsta, melioracijski zahvati, razni oblici gospodarskog i ostalog korištenja i slično.

Područje toka Rječine predlaže se za zaštitu u kategoriji značajnog krajobraza. U značajnom krajobrazu mogu se obavljati radnje koje ne narušavaju izgled i ljepotu krajolika, ne mijenjaju karakterističnu konfiguraciju terena i zadržavaju tradicionalni način korištenja kultiviranog krajobraza.

Posebno treba štititi krajobrazne elemente, izgled izgrađenih i neizgrađenih površina, šuma, livada, oranica, voćnjaka, oranica, autohtone šumske zajednice i druge zajednice, te karakteristične i vrijedne vizure. Potrebno je zaštititi i očuvati tok Rječine od degradacije i spriječiti od onečišćenja. Nova izgradnja i sadržaji svojom veličinom i funkcijom, te građevinskim materijalom moraju biti primjereni krajobrazu, kako ne bi utjecali na promjenu njegovih obilježja zbog kojih je određen posebno vrijednim.

3.6.2. Zaštita kulturno-povijesnih cjelina

Registrirana nepokretna kulturna dobra RH na području općine Čavle su: Kompleks kaštela Grobnik, Ladanjski kompleks Majer kod sela Podčudnić, Kuća Linić; kamena zgrada u Čavlima, Kuća Miculinić- tradicijska kamena zgrada u Čavlima, Arheološka zona nekropole Grobišće, Spomen groblje žrtvama NOB-a iz Podhuma.

Na navedenim kulturnim dobrima za sve je intervencije propisana obveza ishođenja posebnih uvjeta zaštite kulturnog dobra i prethodnog odobrenja od strane nadležnog Konzervatorskog odjela u Rijeci. Konzervatorska podloga za PPUO Čavle nije izrađena, te je potrebno pristupiti izradi iste, kako bi prostor s konzervatorskog aspekta , bio primjereno valoriziran i inventariziran.

Za ruralnu cjelinu naselja Grobnik potrebno je izraditi konzervatorsku studiju, kojim će se valorizirati i zonirati povijesna jezgra. U skladu s valorizacijom Grobnika, potrebno je štititi njegov povijesni identitet, plansku matricu i gabarite, te građevne strukture povijesnih građevina. Obnova građevnog fonda naselja oblikom i materijalima mora slijediti povijesne oblike i materijale. Za građevine crkva Sv. Jakova i kapela Sv. Trojstva, unutar urbane cjeline Grobnik određuje se istraživanje, dokumentiranje i zaštita građevina. Istraživanje, dokumentiranje i zaštitu potrebno je provesti za građevine: Župna crkva sv. Bartola u Cerniku i crkva sv. Križa u Grobniku. Od civilnih građevina za zaštitu se određuju: Brajda (Na Lokvi) - dvorac Franje Frankulina. Nakon dodatnih istraživanja i valorizacije potrebno je utvrditi najprikladniji način njegove zaštite i mogućnosti prezentacije.

Ključni problemi-Prirodna obilježja/Prirodna baština/Kulturno-povijesna baština/Zaštita prostora

Neiskorišten potencijal sportsko-rekreativnog centra Platak

Nedovoljno razvijena svijest stanovnika o vrijednostima prirodne i kulturne baštine

Nedovoljna valorizacija prirodne i kulturne baštine

Zapuštena staza križnog puta prema Cerničkom vrhu

Izlijevanje pritoka-ponornica Golubovka na području Sobola

Nedovoljno označene šetnice i biciklističke staze

3.7. Kvaliteta života i stanje infrastrukture

3.7.1. Komunalna infrastruktura

3.7.1.1. Vode i vodnogospodarski sustav

Za područje općine, najznačajnija rijeka je Rječina. Duga je 17,3km (po najnovijim mjerenjima - 18,3km). Širina Rječine je od 9 do 16 metara. To je tipično krška rijeka sa jakim vrelom pod impozantnom stijenom, duboko usječenim kanjonom, slapovima i brzacima. Na Grobničkom polju je nekad (do 1941.g.) bilo jezero. Zatrpali su ga Talijani, njegovi ostaci nalaze se kraj Majera. Umjetno jezero Valići na Rječini izgrađeno je 1968.g.

Vodne površine na području Općine Čavle razgraničuju se na stalni vodotok Rječinu te povremene bujične tokove Zahumku, Golubovku, Kovačevicu, Rečinicu Ilovik, Mikelj, Sušicu, Nakol i Progon. Stalni vodotok Rječine se štiti od svake izgradnje i korištenja koje nije u funkciji obavljanja planirane djelatnosti. Građenje na trasama bujičnih tokova moguea je samo sukladno odredbama Zakona o vodama.

Uređenje vodotoka i zaštita od poplava

Sustav uređenja vodotoka i zaštite od poplava vodotoka općine Čavle dio je cjelovitog sustava vodotoka sliva Ričine i dio sustava obrane od poplava na vodotocima Ričine. Koridor sustava linijski obuhvaća slijedeće registrirane vodotoke i bujice:

1. Vodotok Ričina, (Rečina, Rječina) u dijelu koji prolazi područjem Općine

2. Bujične tokove koji su u cjelosti ili dijelom u području Općine i to:

I. bujično područje

8.19.4. Ilovik, površina $P= 1980,0\text{m}^2$

8.19.5. Mikelj, površina $P= 4320,0\text{m}^2$

II. bujično područje

8.19.6. Sušica, površina $P= 4092,0\text{m}^2$

8.19.6.1. Nakol, površina $P= 4740,0\text{m}^2$

8.19.6.1.2. Progon, površina $P= 4200,0\text{m}^2$

III. bujično područje

8.19.6.1.1. Rečunica, površina $P= 22080,0\text{m}^2$

8.19.6.1.1.1. Zahumka, površina $P= 15720,0\text{m}^2$

8.19.6.1.1.2. Golubovka, površina $P= 15720,0\text{m}^2$

8.19.6.1.1.2.1. Kovačevica, površina $P=36000,0\text{m}^2$

Širina koridora vodotoka, odnosno bujica obuhvaća prirodno ili izgrađeno korito vodotoka s obostranim pojasom širine 20,0 m za neuređeno korito, odnosno 6,0 m za uređeno korito, mjereno od gornjeg ruba korita, vanjske nožice nasipa ili vanjskog ruba građevine uređenja toka.

Unutar navedenog koridora planira se dogradnja sustava uređenja vodotoka i zaštite od poplava, njegova mjestimična rekonstrukcija, sanacija, popravci, redovno održavanje korita i vodnih građevina, te postavljanje vodomjernih uređaja. Korištenje koridora i svi zahvati kojima nije svrha osiguranje protočnosti korita mogu se vršiti samo sukladno Zakonu o vodama. Radi preciznijeg utvrđivanja koridora uređenja vodotoka i izgradnje sustava zaštite od poplava planira se za sve vodotoke i bujice utvrđivanje inundacijskog pojasa, odnosno javnog vodnog dobra i vodnog dobra.

Radi povećanja stupnja zaštite od plavljenja Grobničkog polja vodama Rečinice (Zahumka, Golubovka), planira se izgradnja kanala Rečinice kojim će se regulirati vodotok i vode Rečinice prevesti u Sušicu.

Radi povećanja stupnja zaštite od plavljenja Grobničkog polja, naročito područja Zahum vodama Zahumke, planira se izgradnja retencije Zahumka i kanala kojim će se vode izvorišta Zahumke prevesti u Sušicu kroz područje šljunčare Dubina.

Radi povećanja stupnja zaštite od plavljenja Grobničkog polja, naročito područja Kovačeva i sadržaja Sportsko- rekreacijskog centra Grobnik vodama Kovačevica, planira se izgradnja retencije i kanala kojim će se povremene bujične vode Kovačevica provesti u Golubovku kraćim putem kroz područje Ograja. Iznad vodotoka dopuštena je gradnja samo prometnica i javnih površina.

Sustav vodoopskrbe i odvodnje

Opskrba vodom na području općine Čavle se odvija putem vodoopskrbnog sustava Rijeka. Glavni izvori vode u tom sustavu su: Zvir, Martinšćica, Perilo, Dobra i Dobrica te izvor Rječine (presušuje). Svi ovi izvori su izvan područja koji se razmatra. Voda na područje općine Čavle dolazi iz vodospreme Vojskovo 1.500 + 3.500 m³ na koti 376/371 m n.m. Ova vodosprema se nalazi na području Grada Bakra i može se opskriti vodom iz svih izvora vodoopskrbnog sustava. Voda na područje općine dolazi cjevovodom profila 300 mm. Područje oko grada Grobnika nalazi se na višim kotama nego što je to vodosprema Vojskovo pa je izgrađena crpna stanica Zastenice na koti 307 m n.m. i vodosprema Grobnik 190 m³ na koti 464/460 m n.m.

Daljnja izgradnja i proširenje vodoopskrbnog sustava na području općine Čavle treba biti u skladu s vodoopskrbnim planom županije. Koridor za vođenje vodoopskrbnog cjevovoda određen je u smislu minimalnog potrebnog prostora za intervenciju na cjevovodu, odnosno zaštitu od mehaničkog oštećenja drugih korisnika prostora. U okolnostima kada nije moguće zadovoljiti potrebne udaljenosti, moguće je zajedničko vođenje trase s drugim instalacijama na manjoj udaljenosti, ali uz zajednički dogovor s ostalim vlasnicima, i to u posebnim instalacijskim kanalima i zaštitnim cijevima, vertikalno etažirano, što se određuje posebnim projektom.

Na području Općine Čavle planira se izgradnja cjevovoda (gravitacijskih i tlačnih), vodosprema i crpnih stanica u svrhu poboljšanja kvalitete opskrbe pitkom i protupožarnom vodom izgrađenih i neizgrađenih građevinskih područja, odnosno zadovoljavaju se potrebe razvoja Općine. Planira se gradnja magistralnog cjevovoda od postojeće vodospreme »Vojskovo« za snabdijevanje nove vodospreme »Kovačevo 1« (cca 2000 m³, cca 335/330 m.n.m.). Iz vodospreme »Kovačevo 1« se preko CS »Kovačevo« vrši dizanje vode u smjerovima vodospreme »Platak« (cca 3000 m³, cca 1160/1155 m.n.m.) i vodospreme »Kovačevo 2« (cca 2500 m³, cca 385/380 m.n.m.) odvojenim trasama tlačnih cjevovoda. Idejnim projektom sustava vodosprema, crpnih stanica i cjevovoda (tlačnih i gravitacijskih) utvrdit će se potrebni volumeni vodosprema, položaj i snage CS-a te profili i optimalne trase cjevovoda (tlačnih i gravitacijskih).

U tijeku je priprema i izrada studijsko-projektnih dokumentacija za apliciranje projekta „Sustav javne odvodnje „Grad“-aglomeracija Rijeka“ na EU fondove, čime bi se dogradio sustav odvodnje te izgradili novi uređaji za pročišćavanje otpadnih voda. Općina Čavle također je dio aglomeracije Rijeka te ulazi u obuhvat navedenog projekta.

U dijelovima Općine (Mavrinci, Cernik, Buzdohanj) je izgrađen kanalizacijski sustav, te se prikupljene sanitarne otpadne vode odvođe na uređaj za pročišćavanje otpadnih voda grada

Rijeke. Za ostali dio Općine (Čavle, Podrvanj, Podčudnić, Zastenice) izrađeni projekti i dobivene dozvole, te se čeka početak radova u idućoj godini (2016. nadalje)

U dijelovima Općine gdje je planirana gradnja ili se planira rekonstrukcija građevina, a nije planiran sustav javne odvodnje sanitarne otpadne vode se disponiraju ovisno o zoni sanitarne zaštite uz obavezno ishodovanje vodopravnih uvjeta. Odvodnja otpadne i oborinske vode određena je odredbama Odluke o odvodnji otpadne vode na području općine Čavle, uz ograničenja obzirom na zonu sanitarne zaštite.

Kanalizacijska mreža (sanitarne i oborinske otpadne vode) se u pravilu polaže javnim prometnim površinama, tako da se vodi sredinom kolnika na međusobnoj udaljenosti minimalno 0,5 m od ostale infrastrukture. Pri tome treba osigurati koridor minimalne širine za intervenciju na cjevovodu, kao i posebnim uvjetima nadležnih tijela određene minimalne udaljenosti od drugih infrastrukturnih vodova (u pravilu niže od vodovodne). Crpne stanice mogu se graditi kao podzemne, poluukopane ili nadzemne izgleđom prilagođene okolini.

Tehnološke otpadne vode prije ulijevanja u sustav javne odvodnje treba pročišćavanjem na uređajima za predtretman svesti na kakvoću sanitarne otpadne vode odnosno komunalne otpadne vode u sustavu javne odvodnje.

Dispozicija oborinskih voda se rješava na građevnoj parceli (gdje je to dopušteno zonom zaštite), dok se iz zona sanitarne zaštite izvorišta u kojima nije dopušteno upuštanje u teren oborinska voda odvodi kolektorom do zone u kojoj je dopušteno upuštanje upojnim bunarima u teren.

Vode s parkirnih i drugih površina zagađenih naftnim derivatima, obavezno je pročistiti preko separatora prije upuštanja u sustav javne odvodnje odnosno prijemnik. Iznimno, oborinske vode sa parkirnih i manipulativnih površina čije su površine jednake ili veće od onih za smještaj 15 osobnih vozila prije upuštanja u teren (upojnim bunarima) ili prije upuštanja u sustav oborinske odvodnje treba proći tretman pročišćavanja na separatoru.

Sve planirane djelatnosti i planirana izgradnja na području Općine Čavle mora biti u skladu s odredbama Odluke o zaštiti izvorišta vode za piće u slivu izvora u gradu Rijeci i slivu izvora u Bakarskom zaljevu. Sve aktivnosti na izgradnji sustava odvodnje vršiti će se u skladu s odredbama Zakona o vodama i podzakonskim propisima. Za ostale uređaje za pročišćavanje otpadnih voda primjenjuje se istovjetan kriterij, sukladno odredbama zaštite i korištenja prostora.

Potreban koridor za vođenje kolektora utvrđuje se obzirom na profil samog cjevovoda. Zbog mogućnosti pristupa mehanizacijom za održavanje sustava odvodnje, kao i za oborinsku odvodnju cesta i ulica, preporuča se vođenje trase u cestovnom pojasu (na mjestu odvodnog jarka, nogostupa ili po potrebi u trupu ceste).

3.7.1.2. Energetski sustav

Napajanje električnom energijom postojećih i planiranih potrošača na području općine Čavle osigurano je iz trafostanica 35/10 kV Grobnik i 35/10 (20) kV Mavrinci. Kada se ispune kapaciteti postojećih trafostanica, planira se izgradnja nove TS 110/20 kV Mavrinci (izvan obuhvata Prostornog plana uz postojeću TS), koja će u cijelosti preuzeti napajanje općine Čavle.

Postojeći dalekovodi na području općine su:

- . DV 400 kV, TS 400/220/110 kV »Meline« - TS 400/220/ 110 kV »Divača«
- . DV 2x220 kV, TS 400/220/110 kV »Meline« - TS 220/ 110/35 kV »Pehlin«
- . DV 220 kV, TS 400/220/110 kV »Meline« - TS 220/110/ 35 kV »Pehlin«
- . DV 2x110 kV, TS 400/220/110 kV »Meline« - TS 110/ 10(20)kV Sušak- TS 110/35 kV »Rijeka«

- . DV 35 kV, TS 35/10(20) kV »Mavrinci« - TS 35/10(20) kV »Grobnik«
- . DV 35 kV, TS 110/35 kV »Rijeka« - TS 35/3 kV »Vežica«
- . DV 35 kV, TS 35/3 kV »EVP Vežica« - TS 35/3 kV »EVP Vitoševo« - TS 35/10(20) kV »Mavrinci«
- . DV 35 kV, TS 35/10(20) kV »Grobnik« - TS 35/10(20) kV »Mavrinci« - izveden podzemnim kabelom do granice s općinom Jelenje.

Unutar zaštićenog koridora ovih vodova izgradnja građevina ograničena je posebnim tehničkim propisima.

Niskonaponska mreža u naseljima je nadzemna sa samonosivim kabelskim sklopom razvijenim na betonskim stupovima i po fasadama zgrada ili podzemnim kabelima.

Distributivna elektroenergetska postrojenja naponskog nivoa 10(20) kV i 0,4 kV razvijati će se na način da se postojećim potrošačima osigura sigurnost u napajanju mreža odnosno da se omogući kvalitetno napajanje budućih potrošača. Postojeća 10(20) kV mreža proširiti će se izgradnjom novih trafostanica 10(20)/0,4 kV sa pripadajućom 10(20) kV mrežom i niskonaponskom mrežom.

Niskonaponska mreža planirana je razvijati se kao nadzemna, sa samonosivim kabelskim sklopom razvijenim na betonskim stupovima ili podzemnim kabelima. Javnu rasvjetu treba dograđivati u sklopu postojeće i buduće nadzemne niskonaponske mreže ili kao samostalno izvedene na zasebnim stupovima.

3.7.1.3. Opskrba plinom

Plinoopskrbeni sustav Općine Čavle sastavni je dio opskrbnog sustava Županije. Priključak visokotlačnog plinovoda vrši se iz visokotlačnog plinskog sustava Grada Rijeke, odnosno MRS »Kukuljanovo«.

Mreža prirodnog plina također je dovedena na područje Općine (60%) . Trenutni kapacitet sustava je osam tisuća metara kubičnih plina na sat, a korisnicima će, u odnosu na miješani plin, omogućava otprilike 19 posto niže troškove. Dosad je na mrežu spojeno nešto više od stotinu nekadašnjih korisnika miješanog plina u kućanstvima.

3.7.1.4. Obnovljivi izvori energije

Vjetroelektrane

Izmjenama i dopunama Prostornog plana predviđa se područje za istraživanje mogućeg smještaja vjetroelektrana (lv) snage 12 MW na površini od cca 130,5 ha sa izgradnjom vjetroturbina. Za područje namijenjeno smještaju vjetroelektrana uvjeti za građenje utvrđuju se neposrednom provedbom prema postavkama Izmjena i dopuna Plana a temeljem idejnog projekta i drugih dokumenata sukladno posebnim propisima. Povezivanje vjetroelektrane na distributivnu elektroenergetsku mrežu odredit će se temeljem idejnog projekta.

Korištenje sunčeve energije

Izmjenama i dopunama Plana omogućava se korištenje sunčeve energije, korištenje sunčanih sustava na zgradama:

- . korištenje sunčanih toplinskih sustava za zagrijavanje potrošne tople vode i podršku grijanju (sunčanih toplinskih kolektora), posebice na stambenim građevinama
- . korištenje fotonaponskih sustava za proizvodnju električne energije, s posebnim naglaskom na iskorištavanje raspoloživih površina na građevinama u poslovnim i proizvodnim zonama.

Potrebno je naglasiti da se Općina Čavle uključila u projekte OIE i EE. *Zelena energija u mom domu* jedan je od takvih projekata čiji je cilj subvencioniranje projekata poticanja obnovljivih izvora energije u obiteljskim kućama na području općine, a subvencioniraju se sunčani toplinski pretvarači (kolektori) za pripremu potrošne tople vode ili za pripremu potrošne tople vode i grijanje, kotlovski sustavi na biomasu za centralno grijanje (kotlovi na drvenu sječku, pelete i pirolitički kotlovi), dizalice topline (zemlja-voda, voda-voda i zrak-voda) za pripremu potrošne tople vode, grijanje i hlađenje.

Također, u svrhu povećanja energetske učinkovitosti, kroz Program povećanja energetske učinkovitosti obiteljskih kuća subvencionira se i zamjena postojeće ugradnjom nove vanjske stolarije, povećanje toplinske zaštite ovojnice obiteljske kuće, povećanje energetske učinkovitosti sustava grijanja ugradnjom plinskih kondenzacijskih kotlova i povećanje energetske učinkovitosti sustava prozračivanja ugradnjom uređaja za povrat topline.

Program sufinancira Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost.

3.7.1.5. Groblja

Na području Općine Čavle postoje dva groblja; Groblje Cernik i Groblje Grobnik.

Budući da postoji nedostatak ukopnih mjesta pristupilo se realizaciji proširenja groblja Cernik za 180 ukopnih mjesta i groblja Grobnik za 611 ukopnih mjesta. Projektna dokumentacija je ishodovana, a u tijeku je izvođenje radova na groblju Grobnik.

3.7.1.6. Postupanje s otpadom

Temeljem zakonskih odredbi, Općina Čavle izradila je Plan gospodarenja otpadom Općine Čavle za razdoblje od 2014. do 2020. godine, iz kojeg se izdvajaju osnovne postavke.

Na području Općine Čavle, uslugu prikupljanja i odvoza komunalnog otpada obavlja tvrtka KD Čistoća d.o.o. iz Rijeke koje je u vlasništvu gradova Rijeka, Kastav, Bakar i Kraljevica, te Općina Čavle, Viškovo, Kostrena, Klana i Jelenje. Poslovni udio Općine Čavle iznosi 2,30 %.

Planom gospodarenja otpadom Općina započinje postepenu implementaciju mjera i elemenata cjelovitog sustava gospodarenja otpadom. Programi implementacije mjera iziskuju znatna materijalna sredstva, te se u okvirima mogućnosti razvija mrežni sustav.

Sustav prikupljanja komunalnog otpada na području općine Čavle dijeli se na:

- sustav prikupljanja komunalnog otpada iz kućanstava,
- sustav prikupljanja komunalnog otpada koji je po prirodi i sastavu sličan otpadu iz kućanstva,
- sustav prikupljanja krupnog (glomaznog) komunalnog otpada,
- sustav prikupljanja posebnih kategorija otpada.

Komunalni otpad iz kućanstava prikuplja se putem spremnika kapaciteta 1.100 l, kojih je na javnim površinama postavljeno 363 komada. Spremnici su konstruirani tako da onemogućavaju rasipanje otpada te širenje prašine i neugodnih mirisa. Prikupljanje i odvoz komunalnog otpada obavlja se specijalnim vozilima (auto smećari) zatvorenog tipa, konstruiranim tako da se onemogućavaju rasipanje otpada, te širenje mirisa. Prikupljanje i odvoz komunalnog otpada obavlja se tri (3) puta tjedno.

Krupni (glomazni) komunalni otpad s područja Općine Čavle prikuplja se putem velikih spremnika zapremine 5 m³ i dežurne službe grajfera. Glomazni otpad prikuplja komunalno društvo Čistoća d.o.o. Rijeka te odvozi u reciklažna dvorišta na razvrstavanje. Također, građanima je omogućeno da sami dovezu glomazni kućni otpad u količini jedne poluprikolice (cca 1 – 2 m³) u RD Pehlin ili RD Mihačeva Draga koji se nalaze na području Grada Rijeke. Komunalno društvo Čistoća d.o.o. Rijeka za područje Općine Čavle besplatno osigurava 69 spremnika za krupni (glomazni) komunalni otpad godišnje.

Od posebnih kategorija otpada na području Općine Čavle prikuplja se papir, plastika/metal/ staklo, višeslojna (tetrapak) ambalaža i tekstil. Navedeni otpad prikuplja se na sljedeći način

- 9 eko otoka, svaki sa tri posude zapremine 2.000 l za odlaganje papira, višeslojne (tetrapak) ambalaže i zajedničko odlaganje staklene, metalne i plastične ambalaže.
- 2 eko otoka za papir sa jednom posudom zapremine 2.000 l.
- za prikupljanje papira koristi se i šest (6) posuda zapremine 1.100 l.
- za prikupljanje višeslojne (tetrapak) ambalaže koristi se i pet (5) posuda zapremine 1.100 l.
- za prikupljanje starog tekstila koriste se dva spremnika.

Iz trgovačkih i drugih poslovnih objekata organiziran je poseban sustav sakupljanja kartonske ambalaže te njezino izdvajanje direktno iz posuda za miješani komunalni otpad. Sustav zbrinjavanja posebnih vrsta otpada, organiziran je na način da sav karton te višeslojna ambalaža koju prikupi KD Čistoća d.o.o. Rijeka završi na privremenom skladištu u sklopu RD Mihačeva Draga gdje se preša, balira i skladišti do predaje ovlaštenim sakupljačima. Skupljeni papir, te miješana plastična, staklena i metalna ambalaža odvoze se direktno jednom od koncesionara, tvrtke Metis d.d. Rijeka.

Također su se na području Grada Rijeke, ali za potrebe građana svih 9 JLS koje su suvlasnici KD Čistoća d.o.o. Rijeka, pa tako i Općine Čavle, izgradila i stavila u funkciju reciklažna dvorišta na Pehlinu i u Mihačevoj Dragi, namijenjena građanima za izdvajanje svih vrijednih komponenti iz otpada, te u sklopu reciklažnog dvorišta u Mihačevoj Dragi pripremlilo privremeno skladište vrijednog otpada sa sortirnicom i uređajem za njegovo prešanje i baliranje. Unutar reciklažnih dvorišta prikuplja se i sav otpad drvenog porijekla, obrađuje razvrstavanjem i drobljenjem, te odvozi putem ovlaštene tvrtke na daljnje zbrinjavanje.

Tablica 7: Evidentirane količine obrađenog/odloženog otpada na području općine Čavle u 2013. godini

Vrsta otpada	Količina	
	V (m ³)	M/t
Miješani komunalni otpad	4.046,00	779,72
Krupni(glomazni)komunalni otpad	1.004,50	116,19
Biorazgradivi otpad	100,00	11,80

Izvor: Plan gospodarenja otpadom Općine Čavle za razdoblje od 2014. do 2020. godine

Potrebno je napomenuti i problem „divljih odlagališta“ na području Općine Čavle koja su mahom nastala odbacivanjem pretežito građevnog, a i miješanog komunalnog i glomaznog otpada. Takva odlagališta nalaze se na sljedećim lokacijama (kako je opisano u Planu gospodarenja otpadom

Općine Čavle 2014.-2020.): uz autocestu kod spomenika, u zoni proizvodne namjene blizu restorana „Putniku, uz državnu cestu D3.

Prema Planu gospodarenja otpadom Općine Čavle, do 2020. godine, sustav cjelovitog gospodarenja otpadom na području Općine Čavle osigurati će se uspostavom sljedećih objekata/kapaciteta za postupanje sa otpadom: nadogradnja elemenata za prikupljanje otpada iz kućanstva (posude za odvojeno prikupljanje otpada), izgradnja i opremanje reciklažnog dvorišta, izgradnja i opremanje reciklažnog dvorišta građevnog otpada.

Komunalno društvo Čavle

Komunalno društvo „Čavle“ d.o.o. je osnovano 2003. godine odlukom Općinskog vijeća Općine Čavle. Od 2004. godine djeluje kao samostalno trgovačko društvo prema Izjavi o osnivanju.

Osnovne djelatnosti Društva su:

1. Redovno održavanje javnih zelenih površina, autobusnih čekaonica i dječjih igrališta
2. Održavanje groblja
3. Upravljanje mjesnim grobljima Cernik i Grobnik
4. Redovno čišćenje vodolovki, upojnih bunara i kanala za odvodnju oborinskih voda

Ostale djelatnosti su:

1. Vanredno održavanje zelenih površina
2. Zbrinjavanje biljnog materijala
3. Izvođenje raznih vrsta građevinskih radova manjeg opsega
4. Prijevoz robe i materijala
5. Izvođenje svih ostalih poslova koji su u ingerenciji društva.

3.7.2 Prometna infrastruktura

Može se reći da autocesta Rijeka-Zagreb koja dijelom prolazi i kroz Općinu Čavle, ima neupitnu važnost za područje kada je u pitanju povezivanje kontinentalne i primorske hrvatske, ali i povezivanje s europskim prometnim koridorima. Blizina županijskog središta, Rijeke, kao i Luke Rijeka, željezničkog kolodvora i Zračne luke Rijeka daje velike mogućnosti za mobilnost stanovništva, ali i gospodarski napredak za područje. Tranzit robe i ljudi pretežito se odvija putem navedenih infrastruktura što daje direktnu korist za područje.

Udaljenosti od hrvatskih i europskih središta

Rijeka	8 km
Zagreb (autocesta)	155 km
Zagreb („stara cesta“)	174 km
Split (autocesta)	405 km
Split (Jadranska magistrala)	348 km
Pula	115 km
Ljubljana	121 km
Zračna luka Rijeka	28 km
Luka Rijeka	9 km

Cestovni promet

Osnovnu mrežu cesta čine:

- autoceste
- ostale državne ceste,
- županijske ceste
- lokalne ceste i
- nerazvrstane ceste

Prometnu cestovnu infrastrukturu za područje Općine Čavle čine:

- autocesta: postojeća dio Goričan - Zagreb – Rijeka
Duljina dionice iznosi 6,26 km. Na dionici su izgrađena 2 nadvožnjaka. Dionica se nalazi na autocesti A6.
- Jadranska autocesta (Trst) / (Ljubljana) Rupa - Rijeka - Senj - Zadar - Split - II. etapa u dionici sa čvorovima Rupa-Permani-Viškovo-Dražice-Grobničko polje-Mali Svib-Križišće-Jadranovo-Crikvenica (Selce)-Novi Vinodolski (Bribir)-Novi Vinodolski-Senj-Žuta Lokva, u »koridoru u istraživanju« od Permana do Križišća

Mrežu ostalih državnih cesta čine:

- državne ceste: Rijeka - Zagreb »Luzijana« (Orehovica G. Jelenje - Delnice - Skrad - Vrbovsko - Karlovac), i
- državna cesta od DC Rijeka - Zagreb »Luzijana« (Orehovica G. Jelenje - Delnice - Skrad - Vrbovsko - Karlovac) - čvor Čavle - čvor Sv. Kuzam (JTC)

Županijske ceste su:

- Čavle - Dražice - Lopača - Drenova
- »Luzijana« - Platak (potrebna rekonstrukcija), za županijsku cestu na dionici M. Platak - Platak određen je alternativni koridor

Lokalne ceste su:

- planirana obodna cesta SC »Grobnik«
- lokalne ceste Čavle - Cernik - Mavrinci - Kukuljanovo,
- od županijske ceste Čavle-Dražice-Lopača-Drenova do Grada Grobnika
- od državne ceste Rijeka-Zagreb »Luzijana« (Orehovica G. Jelenje- Delnice- Skrad-Vrbovsko-Karlovac) do županijske ceste Čavle-Dražice-Lopača- Drenova
- od lokalne ceste koja povezuje županijsku cestu Čavle- Dražice-Lopača- Drenova i Grad Grobnika do Grada Grobnik
- planirani spoj obodne ceste SC »Grobnik« na čvor Dražica (autocesta Rupa- Grobničko polje-Križišće-Žuta Lokva)
- od lokalne ceste Čavle - Cernik - Mavrinci - Kukuljanovo do državne ceste Rijeka-Zagreb »Luzijana« (Orehovica G. Jelenje-Delnice- Skrad- Vrbovsko-Karlovac)

Mrežu ostalih nerazvrstanih cesta čine međunaseljske, naseljske ceste:

- od ŽC »Luzijana« - Platak prema vikend području T4₄
- od ŽC »Luzijana« - Platak prema vikend naselju Mali Platak T4₁

- od DC državne ceste Rijeka - Zagreb »Lujzijana« (Orehovica-G.Jelenje- Delnice -Skrad-Vrbovsko-Karlovac) do kamenoloma E3
- od DC državne ceste Rijeka - Zagreb »Lujzijana« (Orehovica - G. Jelenje - Delnice - Skrad - Vrbovsko - Karlovac) do naselja Hrastenice
- sve ostale ceste

Čavle je razmjerno dobro povezano autobusnim linijama sa Gradom Rijekom i okolnim općinama, gradovima i naseljima, u ingerenciji KD Autotrolej.

U prometnoj infrastrukturi identificirani su određeni problemi: nedostatak prometne signalizacije (nepregledna prometna zrcala) za određena naselja, rupe na cestama i stvaranje lokava na cestama za vrijeme velikih kiša.

Ključni problemi-Komunalna infrastruktura/prometna infrastruktura

▶ Problem vodospreme na zaštićenom području Kaštela
▶ Nedostatak reciklažnog dvorišta
▶ Neizgrađena plinska mreža
▶ Nedostatak telekomunikacijske veze za pojedina područja
▶ Nedovoljna primjena obnovljivih izvora energije
▶ Problem divljih deponija
▶ Problem nerazvrstanih cesta
▶ Nedostatak ukopnih mjesta na groblju Cernik i groblju Grobnik
▶ Rupe na cestama, nedostatak prometne signalizacije

3.7.3. Društvena i zdravstvena infrastruktura

3.7.3.1 Školski i predškolski odgoj

Na području Općine Čavle djeluje Osnovna škola Čavle, koja je sagrađena 1965. godine i dograđena 1984. godine. Obuhvaća 3147m² unutarnjeg prostora i 2310m² uređenog dvorišta, odnosno sportskog igrališta. Škola raspolaže sa 12 klasičnih učionica, 3 specijalizirane učionice (kemija/fizika;informatika/tehnička kultura;informatika), dvoranom za tjelesno-zdravstvenu kulturu, knjižnicom, etno učionicom te kabinetima. Zbog sve većeg interesa za produženim boravkom i uvođenjem

jednosmjenskog rada pristupilo se izradi projektne dokumentacije za proširenje škole.

Također, na području općine djeluje i Područna škola Grobnik u Gradu Grobniku. Izgrađena je 1847.godine, djelomično renovirana 1990., a u potpunosti adaptirana 2013. godine. U prizemlju zgrade nalazi se Područna jedinica DV Čavlić, a na katu PŠ Grobnik. Za dva kombinirana razredna odjela koriste se dvije klasične učionice, sanitarni čvor i mala zbornica, ukupne korisne površine od 320m² unutarnjeg prostora i oko 1000m² školskog dvorišta.

Škola broji 26 razrednih odjela (24 odjela u matičnoj školi i 2 kombinirana odjela u područnoj školi) sa približno 566 učenika na godišnjoj razini. U školi je zaposleno 16 učitelja razredne nastave (uključujući i učitelje u produženom boravku), 26 učitelja predmetne nastave, ravnateljica, stručni suradnici (psiholog, knjižničar) te ostali radnici škole, njih 10 (računovođa, tajnica, domar, spremačice, kuhar)

U razdoblju od 2009. godine do 2014. godine započelo se sa uređenjem razrednih odjela i oplemenjivanjem vanjskog prostora škola (igralište, postavljanje vanjske sportske opreme, uređenje školskog vrta itd.).

Neminovno je spomenuti i brojne uspjehe „čavjanskih“ učenika na brojnim natjecanjima i smotrama (jezično-umjetničkim, prirodoslovno-matematičkim, humanističkim, ekološkim, sportskim) što je dobar pokazatelj truda svih djelatnika škole i lokalne zajednice.

Na području općine djeluje i Dječji vrtić „Čavlić“ koji se nalazi u neposrednoj blizini škole.

Zbog velike potražnje za upisom djece u vrtić, Općina Čavle započela je 2013. godine sa izgradnjom novog objekta. Vrijednost cijele investicije iznosila je 14 milijuna kuna, a u financiranju radova zajednički su sudjelovali Općina Čavle, Ministarstvo regionalnog razvoja Republike Hrvatske te Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitosti. Novi vrtić pruža mogućnost upisa 300 djece te je 2015. godine isti započeo s radom.

3.7.3.2. Sport, rekreacija i društvo

Na području Općine Čavle, postoje sportske građevine od posebne važnosti za državu, Primorsko-goransku županiju, a posebno za područje općine. To su Automotodrom u sportsko-rekreacijskoj zoni na Grobničkom polju te Sportski centar Platak.

U sportskim sadržajima dominiraju sportski sadržaji oko automotodroma i aerodroma u sklopu kojih su smještene i druge komplementarne djelatnosti, npr. ugostiteljsko-turističke, trgovačke i druge koje ekonomski podržavaju aktivnosti u prostoru, no ne u dovoljnoj mjeri.

Sportski i rekreacijski sadržaji u funkciji cjelovitog SC Grobnik smješteni su sjeverno od zone automotodroma, ne devastirajući konfiguraciju terena i prirodna obilježja tog prostora. Sadržaji zone sporta i rekreacije:

- trim staza,
- paintball,

- skate staze,
- biciklistička staza,
- ugostiteljski -turistički sadržaji sa smještajnim kapacitetima (auto kamp i sl.),

Aerodrom Grobnik

Aerodrom Grobnik smješten je 15-ak kilometara sjeverno od Rijeke. Aerodrom se jedno vrijeme zvao "Sušak" te je bio međunarodni aerodrom tadašnjeg grada Sušaka o čemu još uvijek svjedoče oznake na sredini polja, djelomično zarasle u travu. U drugoj polovici 20. stoljeća aerodrom preuzima vojska te na Grobničkom polju gradi asfaltnu uzletno-sletnu stazu. Prvi su područje počeli koristiti zrakoplovni jedriličari koji su sa svojim aktivnostima započeli na polju Lič. Paralelno se razvija letenje motornim zrakoplovima te se izvide i prvi padobranski skokovi. Ovaj je aerodrom jedno od svega nekoliko mjesta u Hrvatskoj gdje je moguće susresti sve grane zrakoplovstva.

Danas na aerodromu djeluje pet zrakoplovnih klubova ujedinjenih u Zrakoplovno društvo "Krila Kvarnera". Zrakoplovno društvo "Krila Kvarnera" krovna je organizacija koja upravlja aerodromom. U sklopu aerodroma je hangar u kojem je moguće smjestiti zrakoplove klubova koji djeluju na aerodromu i zrakoplove posjetitelja. Na aerodromu je također dostupno i zrakoplovno gorivo.

Padobranski klub "Krila Kvarnera" jedan je od najtrofejnijih padobranskih klubova u Republici Hrvatskoj te dugogodišnji organizator europskih padobranskih kupova. Klub posjeduje dva zrakoplova, Cessna 207 i AN-2, pogodna za bavljenje padobranskim sportom kao i za padobransku školu.

Jedriličarski klub "Krila Kvarnera" jedan je od najstarijih takvih klubova u Hrvatskoj. Klub posjeduje tri jedrilice i jedan zrakoplov za vuču jedrilica. Zbog geografskih ograničenja, tj. nemogućnosti prevaljivanja velikih udaljenosti, klub je prvenstveno orijentiran na obuku pilota jedrilica. Zrakoplovi su prilagođeni za sve vrste obuke, od osnovne u dvosjednoj jedrilici do napredne obuke za natjecatelje u klupskoj jedrilici.

Pilotski klub "Krila Kvarnera" posjeduje četiri zrakoplova tipa Cessna koji su pogodni za panoramsko letenje kao i za snimanje iz zraka.

Klub za slobodno letenje "Krila Kvarnera" organizira letenje zmajevima te obuku za zmajarenje. U sklopu aerodroma napravljen je poseban poligon za obuku zmajara. Letove započinju s obližnjih brda, a moguće je i letenje aerozapregom sa samog aerodroma.

Klub za samogradnju "Krila Kvarnera" ima dugu tradiciju te je u sklopu kluba izrađeno nekoliko amaterskih zrakoplova koji su smješteni na aerodromu i kojima se redovito leti.

Automotodrom Grobnik

Automotodrom Grobnik jedan je od sportskih objekata na području općine Čavle koji ima svoju prepoznatljivost u široj regiji. Svoju povijest piše od 1978. godine kada je započelo održavanje prvih manifestacija na stazi. Svakodnevno je u

funkciji treninga, natjecanja, testiranja vozila i održavanja međunarodnih manifestacija.

Potrebno je naglasiti da je riječ o jedinom poduzeću na području Hrvatske koje se bavi organizacijom domaćih i međunarodnih utrka u brzinskom motociklizmu i automobilizmu. Neminovno je spomenuti da je potrebno djelomično uređenje i rekonstrukcija trkaće staze kao i popratnih sadržaja unutar automotodroma.

Automodrom je u funkciji 300 dana godišnje te broji približno 35 zaposlenih, što stalno zaposlenih što pomoćnog osoblja.

Sportski centar Platak

Regionalno sportsko-rekreacijski centar i turistički centar Platak je ponajviše zimsko, ali i ljetno odredište mnogih zaljubljenika u prirodu. Unazad dvije godine, pokrenute su brojne infrastrukturne aktivnosti revitalizacije centra koje je još i traju. Riječ je o uređenju parkirališta i proširenju dijela prometnice od Malog platka do parkirališta Platak. Također, u izradi je dokumentacija za rekonstrukciju Velikog doma čime bi se znatno podigla razina kvalitete smještaja, uređenje žičare i vučnice. Osim ski staza, Platak nudi i svoje šetnice (Radeševo, Jasenovica, Sleme), biciklističke staze od kojih je u planu uređenje down hill staze i go kard na pedale, bočalište, teren za disc golf, platoi za roštilj. Također, uskoro se planira i sportski fun park na Platu koji bi u svojoj ponudi imao sportsko igralište za košarku, rukomet, badminton itd., dječje igralište, poligon spretnosti, ljudski stolni nogomet, igra čovječe ne ljuti se u velikom formatu, šah sa velikim drvenim figurama.

Na području općine također postoje manja otvorena igrališta za nogomet, uz veliko nogometno igralište u Mavrincima. Potrebno je istaknuti i problem nepostojanja adekvatnih prostora kod nogometnog igrališta ispod tribina za rad i djelovanje sportskih i drugih udruga. Upravo zato, Općina Čavle pristupila je izradi projekta rekonstrukcije prostora ispod nogometnih tribina kojom bi se riješio navedeni problem i to rekonstrukcijom svlačionica sa sanitarnim čvorovima, prostorije za medicinske preglede, prostorije za delegata, doping kontrolu, trenere, suce, tajništvo, oružara i praonicu.

Veliki projekt izgradnje sportske dvorane u naselju Mavrinci započeo je 2007. godine, a otvorena je 2009. godine. Unutar dvorane djeluju mnoga sportska društva i udruge sa područja općine, ali i šire. Također, ova multifunkcionalna dvorana je mjesto brojnim kulturnim, zabavnim i društvenim manifestacijama te ima veliku ulogu razvoju ukupne kvalitete društvenog života za područje općine. Sportski centar „Start fun“, u naselju Buzdohanj nudi korištenje vanjskih terena za mali nogomet, tenis i odbojku, kao i unutarnjih terena za mali nogomet, tenis /badminton i squash. U sklopu objekta nalazi se i polivalentna dvorana i igraonica za djecu.

Također, potrebno je spomenuti Boćarski dom u naselju Hrastenica u kojem se održavaju mnoga sportska natjecanja, ali druga događanja i aktivnosti. Velika je prednost Doma što je zatvorenog tipa te je pogodan za korištenje cijele godine.

Organizacije civilnog društva

U Općini Čavle je registrirana 71 različita udruga. Ovako velik broj udruga (iako nema podataka o njihovoj aktivnosti) upućuje na zainteresiranost građana za udruživanje u različite udruge i inicijative. Udruge uglavnom djeluju volonterski u lokalnoj zajednici, najčešće kroz zajedničke ili pojedinačne aktivnosti ciljane na poboljšanje kvalitete života u zajednici, jačanje tradicijskih i drugih kulturnih aktivnosti.

U nastavku se daje popis registriranih, aktivnih udruga prema Registru udruga Ministarstva uprave Republike Hrvatske.

Tablica 8: Popis registriranih udruga na području Općine Čavle

1.	ATLETSKI KLUB "GROBNIK"	36.	ODBOJKAŠKI KLUB "GROBNIČAN"
2.	BOČARSKI KLUB "BAJCI"	37.	OLDTIMER KLUB "RIJEČKA FIĆO SCENA"
3.	BOČARSKI KLUB "CERNIK"	38.	PAINTBALL KLUB "GROBNIK"
4.	BOČARSKI KLUB "ČAVLE ŠB" ČAVLE	39.	PIKADO KLUB GROBNIK
5.	BOČARSKI KLUB "FRANKOPAN"	40.	PIKADO KLUB SLOGA ČAVLE
6.	BOČARSKI KLUB "KRENOVAC"	41.	PLESNI CENTAR "SALSAMOR"
7.	BOČARSKI KLUB "SLOGA"	42.	RUKOMETNI KLUB "MORČIĆ"
8.	BOČARSKI KLUB "ZASTENICE"	43.	RUKOMETNI KLUB ČAVLE
9.	BODY BUILDING KLUB "SPORTMAN"	44.	SKIJAŠKI KLUB "GROBNIČAN" ČAVLE
10.	CENTAR ZA PROFESIONALNU AROMATERAPIJU "SMILJE"	45.	SPORTSKO REKREATIVNO DRUŠTVO "SPIRITUS NATURALIS"
11.	ČAVJANSKE MAŠKARE	46.	TAEKWON-DO KLUB "GROBNIK"-ČAVLE
12.	DOBROVOLJNO VATROGASNO DRUŠTVO "ČAVLE"-ČAVLE	47.	TOPIARI, UDRUGA ZA OBLIKOVANJE I OČUVANJE LJEKOVITOG I UKRASNOG BILJA, LIJEPIH OKUĆNICA I STARINA PO TRADICIJI GROBNIČKOG KRAJA
13.	DRAMSKA KUMPAZIJA "TAVALONI"	48.	TRKAČKI SKI KLUB "RIJEKA-ČAVLE"
14.	DRUŠTVO PRIJEVOZNIKA PGŽ	49.	UDRUGA "GROBNIČKI DONDOLAŠI"
15.	"DRUŠTVO NAŠA DJECA" ČAVLE	50.	UDRUGA "GROMIŠĆINA ZEMJA"
16.	FESTIVAL PUČKOG TEATRA	51.	UDRUGA "NOVUS"
17.	GLAZBENA UDRUGA CONTEMPORANEA	52.	UDRUGA ANTIFAŠISTIČKIH BORACA I ANTIFAŠISTA OPĆINE ČAVLE
18.	INTERO CENTAR - UDRUGA ZA EDUKACIJU, SAVJETOVANJE I NENASILNO DJELOVANJE	53.	UDRUGA HOSTESA "STRATEGIJA S"
19.	JEDRILIČARSKI KLUB "NEVERIN" ČAVLE	54.	UDRUGA HRVATSKIH DRAGOVOLJACA DOMOVINSKOG RATA GROBNIŠĆINE
20.	KARATE KLUB "GROBNIČAN"	55.	UDRUGA MLADIH "BABILON"
21.	KATEDRA ČAKAVSKOG SABORA GROBNIŠĆINE	56.	UDRUGA MOTOCIKLISTIČKIH SUDACA PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE
22.	KICKBOXING KLUB "ADRIA GYM" ČAVLE	57.	UDRUGA NAVIJAČA ARMADA GROBNIK
23.	KICKBOXING KLUB "GROBNIK"	58.	UDRUGA PALENTAR
24.	KLUB BRAZILSKJE JIU-JITSE "AEQUILIBRIUM" ČAVLE	59.	UDRUGA U TURIZMU - GROBNIK

25.	KLUB MLADIH-GRAD GROBNIK	60.	UDRUGA UMIROVLJENIKA ČAVLE
26.	KONJIČKI KLUB "DRESSAGE T.I.M"	61.	UDRUGA VIDOVA SAN ZA ČISTU PLANETU
27.	KULturno UMJETNIČKO DRUŠTVO "ANTE KAMENAR" GROBNIK	62.	UDRUGA ZA KREATIVNO STVARALAŠTVO "ŠĆENKI"
28.	LOVAČKO DRUŠTVO "JELEN" ČAVLE	63.	UDRUGA ZA POMOĆ POTREBNIMA "BOŽANSKA LJUBAV BEZ GRANICA"
29.	MALONOGOMETNI KLUB "GROBNIK"	64.	UDRUGA ZA PROMICANJE KVALITETE ŽIVOTA I UZAJAMNU POMOĆ KASA
30.	MALONOGOMETNI KLUB "KORNER" - ČAVLE	65.	UDRUGA ZA RAZVOJ I PROMIDŽBU INFORMATIČKE KULTURE - RAČUNALNO EDUKACIJSKI CENTAR
31.	MESOPUSNA KUMPAZIJA GRAD GROBNIK	66.	UDRUGA ZA ZAŠTITU ŽIVOTINJA - SRETAN DOM
32.	MLADI ZA KRISTA	67.	ŽENSKI BOČARSKI KLUB "ČAVLE"
33.	MUŠKA KLAPA „GROBNIK“	68.	ŽENSKI NOGOMETNI KLUB "GROBNIŠĆICA"
34.	MUŠKI ODBOJKAŠKI KLUB "GROBNIČAN" ČAVLE	69.	ŽENSKI ZBOR "KOREZIN" ČAVLE
35.	NOGOMETNI KLUB "GROBNIČAN"	70.	ŽENSKO DRUŠTVO "GROBNIŠĆICA"
		71.	UDRUGA JOGE PREM ŠAKTI

Izvor: Registar udruga Republike Hrvatske, 2016.

3.7.3.3. Kultura i manifestacije

Općina Čavle oduvijek se ponosila svojom kulturnom baštinom i povijesnom tradicijom. To je područje grobničke čakavštine koja je proglašena zaštićenim kulturnim dobrom Republike Hrvatske te ju je zato potrebno dodatno valorizirati.

Na području općine od 2007. godine postoji ogranak gradske knjižnice, a smještena je u prizemlju Čebuharove kuće te broji 609 članova (stanje 2014. godine), što obnovljenog članstva što novoupisanih. Knjižnica je namijenjena stanovnicima općine Čavle u svrhu podizanja opće naobrazbe, kulture i informiranosti, poticanja stručnog rada te osobne kreativnosti.

Gmajna je glasilo Općine Čavle koja se objavljuje 4 puta godišnje, a sadrži brojne informacije o aktualnim temama, gospodarskim, političkim, sportskim, kulturnim i raznim drugim događajima. Prvi broj Gmajne izašao je 2006. godine.

Potrebno je istaknuti rad Katedre Čakavskog sabora Grobnišćine (Poglavlje 3.5.) kroz koju se se realizirali mnogi projekti u kulturi na ovom području.

Od posebnog je značaja Zavičajni muzej s etnografskom zbirkom koji pomno „čuva“ razne dijelove namještaja vrijednih, nekada daleko poznatih grobničkih majstora-tišjara, koji su svoj zanat prenosili s koljena na koljeno preko 400 godina. U tom je prostoru grobnička stolica, grobnička posteja, grobnička mobilija, zatim dijelovi tkalačkog stana, predmeti koji su koristile dalekopoznate

grobničke mlikarice. Osim toga, u muzeju se nalaze i kopije dva najstarija hrvatska križa koja su nastala upravo u grobničkoj Župi.

Muzej suvremene umjetnosti Grobnik također se nalazi u sklopu kaštelskog kompleksa Grobnik te je dom jedinstvene zbirke suvremene likovne umjetnosti. Navedenu zbirku su 2002. godine utvrdili povjesničari umjetnosti dr.sc. Berislav Valušek i Boris Toman. Zbirka se sa svakim novim sazivom umjetnika koji rade u u grobničkoj Likovnoj koloniji (nastaloj 1996. godine) nadopunjuje novim djelima a, s obzirom na do sada stečen ugled Međunarodne likovne kolonije Grobnik u zemlji i inozemstvu, realna su očekivanja konstantnog bogaćenja Muzeja suvremene likovne umjetnosti Grobnik.

Od posebnoj je značaja Artoteka Grobnik koja je svoja vrata otvorila 2015. godine, a koja je ujedno i prva u ovom dijelu Europe. Obzirom na već priznate likovne autore iz raznih zemalja za očekivati je da će Artoteka s vremenom biti sve značajniji kulturni i turistički cilj.

Osim navedenog Općina Čavle je domaćin brojnih manifestacija kroz koje nastoji pridonijeti unapređenju kvalitete kulturnih djelatnosti i tradicije i dalje razvijati prepoznatljivost u kontekstu tradicijskog i kulturnog stvaralaštva.

Posebno se ističu sljedeće manifestacije i događaji:

Kulturne i tradicijske manifestacije:

- **„Večeri smijeha i zabave“** u Domu kulture Čavle
- **Noć muzeja** – Grad Grobnik
- **Festival Pučkog teatra**
- **Festival Grobnik**
- **Čavjanske noći**
- **Festival palente i sira-** grobnički sir i palenta kompirica othranili su generacije Grobničana te im se u tu čast se svake godine, krajem lipnja, priređuje Festival palente i sira. Manifestacija je rezultat suradnje Turističke zajednice Čavle i Turističke zajednice Jelenje, a na toj ideji treba se zahvaliti pokojnom gospodinu Živku Šupku. Parnih godina Festival se održava u Jelenju, a neparnih godina u Čavlima.
- **Večeri klapske pjesme**
- **Kastav Blues Festival**
- **Županijska smotra folklora**
- **Grobnička jesen**
- **Festival Grobnička skala**
- **Grobnički maškarani vikend**
 - Grobniščina zvoni-okupljanje zvončara iz Hrvatske i susjednih zemlja
 - Maškarani platak-spust maskara niz snježni brežuljak na Platk
- **Filipja-blagdan sv.Filipa i Jakova**
- **Bartoja**
- **„Grobnički dondolaši“**
- **Opiranji mesopusta**

Sportske manifestacije

- **Maškarani boćarski turnir**
- **Međunarodna utrka skijaškog trčanja Platak Open 16 – Žiletov memorijal**
- **Biciklijada** - biciklistička utrka
- **Svjetski padobranski kup** – Aerodrom Grobnik
- **Svjetsko prvenstvo prikoličara** – Automotodrom Grobnik
- **„Grobnička regata“**
- **Eco bike maraton**
- **Kvarner Trail**

Ostale manifestacije

- **Kobasica Open**- takmičenje u spremanju najbolje kobasice po ocjeni sudaca sastavljenih od priznatih ugostitelja i grobničkih mesara. Ocjenjuje se najbolja kuhana i najbolja pečena kobasica
- **Pekmezijada**
- **Martinja na Čavji**- gozba u čast mladoga vina.
- **Gljive naše Grobničke**

Dakako, mnogi programi, manifestacije i projekti ne bi bili mogući bez sudjelovanja brojnih udruga sa područja Grobnišćine koje svojim programima i radom upotpunjuju kulturnu i drugu ponudu Općine Čavle.

3.7.3.4. Zdravstvo

Na području općine Čavle djeluje Dom zdravlja pri kojem su:

- Tri ordinacije opće medicine (uključujući ordinacije za predškolsku i školsku djecu)
- Stomatološka ordinacija

Osim toga, djeluje i nekoliko privatnih zdravstvenih ustanova:

- Ljekarna
- Privatne stomatološke ordinacije
- Specijalistička ordinacija dr.Tamara Tić-Bačić

Ključni problemi-Društvena i zdravstvena infrastruktura

Neiskorišten potencijal Automotodroma Grobnik

Nedostatak kadrova u kulturi

Premali broj učionica u osnovnoj školi

Nedostatak smještaja za starije i nemoćne osobe

Nedostatak prostora za starije članove zajednice

Nedostatak kapaciteta udruga u kulturi za pripremu, prijavu i provedbu projekata financiranih EU sredstvima

3.8. Građevine od važnosti za državu i županiju

U skladu s Prostornim planom Primorsko-goranske županije, na području Općine Čavle određuju se slijedeće građevine **od važnosti za državu**:

1. Sportske građevine:

a) Automotodrom na Grobničkom polju (postojeća građevina u sportsko-rekreacijskoj zoni na Grobničkom polju), smješten u građevnom području sportsko rekreacijske namjene R 6₁.

2. Prometne građevine s pripadajućim objektima, uređajima i instalacijama:

a) Cestovne građevine: Autocesta:

- Goričan - Zagreb - Rijeka

-Jadranska autocesta (Trst)/(Ljubljana) Rupa-Rijeka- Senj-Zadar-Split

II. etapa u dionici sa čvorovima Rupa-Permani- Viškovo-Dražice-Grobničko polje-Mali Svib-Križišće-Jadranovo-Crikvenica (Selce)-Novi Vinodolski (Bribir) - Novi Vinodolski-Senj-Žuta Lokva, u »koridoru u istraživanju« od Permana do Križišća

3. Poštanske i telekomunikacijske građevine:

a) Telekomunikacijske građevine međunarodne razine:

- međunarodni TK kabel I. razine: Rijeka - Delnice - Karlovac - Zagreb.

b) magistralni TK kabeli II razine - Rijeka - Delnice - Ogulin / Karlovac

4. Vodne građevine s pripadajućim objektima, uređajima i instalacijama:

a) Građevine za vodoopskrbu:

- regionalni vodoopskrbni sustav

b) Građevine sustava odvodnje:

- sustav Rijeka

5. Energetske građevine s pripadajućim objektima, uređajima i instalacijama:

a) Elektroenergetske građevine:

- Prijenosni dalekovod 400 kV Meline - Divača

- Prijenosni dalekovod 2 x 220 kV Meline - Pehlin

- Prijenosni dalekovodi 220 kV Meline - Pehlin

b) Građevine za transport plina:

- magistralni plinovod za međunarodni transport DN 700 radnog tlaka 75 bara kopnom Pula - Viškovo - Kamenjak - Delnice - Vrbovsko - Karlovac

6. Građevine i kompleksi za potrebe obrane:

a) Grobničko polje-vojno skladište Grobnik

b) Kovačevo-vojno strelještvo Kovačevo

Građevine i zahvati **od važnosti za Primorsko-goransku županiju:**

1. Građevine društvenih djelatnosti:

a) Građevine sporta i rekreacije:

- sportski centar Platak, smješten u građevnom području sportsko rekreacijske namjene R 62.

- sportsko-rekreacijska zona na Grobničkom polju - postojeća građevina automotodroma, smještena u građevnom području sportsko rekreacijske namjene R 6₁.

2. Cestovne građevine s pripadajućim objektima, uređajima i instalacijama:

a) Ostale državne ceste:

- Rijeka - Zagreb »Luzijana« (Orehovica - G. Jelenje - Delnice - Skrad - Vrbovsko - Karlovac)

- čvor Čavle - čvor Sveti Kuzam (JTC) - luka Bakar

b) Osnovne županijske ceste:

- Čavle - Dražice - Lopača - Drenova

- »Luzijana« - Platak

3. Građevine zračnog prometa s pripadajućim objektima, uređajima, i instalacijama

a) Zračno pristanište- Grobnik

4. Poštanske građevine s pripadajućim objektima, uređajima i instalacijama

5. Građevine za vodoopskrbu pripadajućih podsustava

- »Rijeka«

6. Elektroenergetske građevine s pripadajućim objektima, uređajima i instalacijama:

- prijenosni dalekovodi 2x110 kV Melina - Sušak - Rijeka.

3.9. Mjere sprečavanja nepovoljna utjecaja na okoliš

Mjere sprečavanja nepovoljnih utjecaja na okoliš obuhvaćaju skup aktivnosti usmjerenih na očuvanje okoliša. Kriteriji zaštite okoliša obuhvaćaju zaštitu tla, zraka, vode, te zaštitu od prekomjerne buke i mjere posebne zaštite. Od spomenutih, izdvojit ćemo mjere zaštite tla i mjere zaštite vode.

3.9.1. Zaštita tla

Šumsko tlo

Zaštita šuma i šumskih površina odrediti će se slijedećim mjerama:

- održavati postojeće šume putem očuvanja i pravilnog gospodarenja,
- povećati zaštitu šuma od onečišćivača, požara, nametnika i bolesti te drugih negativnih utjecaja na njih,
- stimulirati razvoj urbanog šumarstva.

Poljoprivredno tlo

Prenamjena vrijednog obradivog zemljišta od I-V razreda u nepoljoprivredne, a posebice građevinske svrhe, nije dopuštena. Za očuvanje i korištenje preostalog kvalitetnog zemljišta za poljodjelsku i stočarsku svrhu određuju se slijedeće mjere:

- smanjiti korištenje kvalitetnog zemljišta za nepoljoprivredne svrhe,
- poticati i usmjeravati proizvodnju zdrave hrane,
- prednost dati tradicionalnim poljoprivrednim granama,
- temelj trebaju biti obiteljska poljodjelska gospodarstva.

Tlo za planiranje izgradnje

Na području općine Čavle izdvojena su područja koja se prema fizičko-mehaničkim značajkama svrstavaju u četiri geotehničke kategorije.

- I. geotehnička kategorija obuhvaća zonu golog krša. Teren je u cijelosti pogodan za građenje, manje pogodna mjesta su speleološke pojave i šire rasjedne zone, te vrlo strme padine.
- I.a. geotehnička kategorija je zona pokrivenog krša. Teren je u cijelosti pogodan za građenje uz uvažavanje slabijih geotehničkih značajki u odnosu na goli krš. Manje pogodna mjesta su speleološke pojave ispod crvenice.
- III. geotehnička kategorija je zona fliša. Teren je samo mjestimice pogodan za građenje.
- IV. geotehnička kategorija predstavlja zonu naplavina. Teren je u cijelosti pogodan za građenje, uz uvažavanje slabijih geotehničkih značajki u odnosu na goli krš.

3.9.2 Zaštita voda

Zaštita podzemnih i površinskih voda

Zone i mjere sanitarne zaštite izvorišta na području općine Čavle određene su Odlukom o zaštiti izvorišta vode za piće u slivu izvora u gradu Rijeci i slivu izvora u Bakarskom zaljevu.

Zaštita od štetnog djelovanja voda

Zaštitu od eventualnih poplava uslijed povećanog dotoka vode na području pod djelovanjem bujica treba provoditi u skladu sa Zakonom o vodama, te županijskim planovima obrane od poplava.

Radi obrane od poplava planira se dorada Planova obrane od poplava, provođenje preventivnih mjera održavanja, izgradnje, rekonstrukcije i dogradnje vodnih sustava i vodnih građevina, te njihov nadzor, kako bi se osigurao neškodljiv protok voda minimalno 100 godišnjeg povratnog

perioda u područjima naselja, važnijih prometnica i drugih vrjednijih sadržaja i minimalno 10 godišnjeg povratnog perioda za poljoprivredne i druge slične površine.

3.10. Gospodarstvo

U usporedbi s drugim općinama u Primorsko goranskoj županiji i u Republici Hrvatskoj, na području općine Čavle postižu se vrlo dobri rezultati u razvoju gospodarstva i izgradnji infrastrukture. Rast broja zaposlenih kod pravnih osoba i obrtnika od 1999. do 2006. godine bio je cca 10% godišnje.

Nositelji ukupnog razvoja su lokalni, a zatim i ostali hrvatski i inozemni poduzetnici, poduzetničke udruge, grupe poduzetnika interesno povezanih na pojedinom projektu.

Uloga općine kao subjekta razvoja gospodarstva je osiguravanje prostorno-planskih pretpostavki za razvoj, koordinacija razvoja JLS sa županijom, ministarstvima i EU, osiguranje financijskih sredstava, provedba javnih natječaja, izgradnja glavne zajedničke infrastrukture za poslovne i turističke zone i nadzor nad namjenskim trošenjem financijskih sredstava JLS.

Podaci koji su korišteni za potrebu gospodarske analize Općine Čavle, dobiveni su od Hrvatske gospodarske komore, Županijske komore Rijeka, te se isti baziraju na podacima FINA-e. Potrebno je napomenuti da obrađeni podaci obuhvaćaju samo financijske rezultate poslovanja trgovačkih društava, ne i obrtnika i slobodnih zanimanja, za koje nije moguće dobiti podatke jer se sustavno ne prate.

Osnovne gospodarske grane na području općine su trgovina na veliko i malo, građevinski i proizvodni obrt, prijevoz, skladištenje, proizvodne djelatnosti, servisne. Od samog početka 1989. kada je zakonski omogućeno osnivanje poduzeća, Čavle bilježe nagli rast malog poduzetništva. Prema podacima HOK-a i FINE na kraju 2006. godine 253 pravne osobe i 237 obrta imalo je sjedište na području općine. Oni predstavljaju vrlo brojne i kvalitetene nositelje gospodarskog razvoja.

Primarni sektor sačinjavaju poljoprivreda, šumarstvo i lovstvo, što nije razvojna okosnica gospodarstva općine zbog blizine velikog urbanog centra i nedovoljnih prirodnih resursa. Njegovu afirmaciju treba gledati kroz razvoj turističke ponude u sinergiji s izvornim autohtonim poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima.

Sekundarni sektor obuhvaća industriju, građevinarstvo i proizvodni obrt. U ukupnoj gospodarskoj strukturi općine najznačajniju razvojnu ulogu imaju građevinarstvo i proizvodni obrt. Industrijska proizvodnja je zastupljena u većoj mjeri u malim proizvodnim pogonima na području općine.

Tercijarni sektor obuhvaća uslužne djelatnosti koje su razvijene, ali ne na dovoljnoj razini za potrebe stanovništva općine i okolnih naselja.

3.10.1. Osnovni pokazatelji gospodarstva

U nastavku se daje pregled značajnijih gospodarskih značajki područja.

Tablica 9: Osnovni pokazatelji poslovanja poduzetnika za razdoblje od 2010. do 2014. godine

Pokazatelji	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Broj tvrtki	147	151	145	153	171
Broj zaposlenih	553	571	551	580	616
Ukupni prihodi	167.154.956	171.765.184	184.743.008	220.473.216	215.260.689
Ukupni rashodi	190.455.548	165.778.927	182.248.007	260.313.236	206.172.214
Investicije u dugotrajnu imovinu	17.329.275	18.859.224	6.839.737	2.619.319	19.775.495
Dobit nakon oporezivanja	5.690.045	9.022.369	8.952.333	9.354.969	12.817.318
Gubitak nakon oporezivanja	30.300.006	4.648.346	8.077.752	51.245.049	6.348.837

Izvor: Obrada autora prema podacima Hrvatske gospodarske komore, Županijska komora Rijeka, 2015.

Prema podacima iz tablice vidljivo je da su se gospodarske aktivnosti na području Općine Čavle u razdoblju od 2010. do 2014. godine kretale s manjim oscilacijama. Linerano su se povećavali ukupni prihodi, ali i ukupni rashodi što je u 2010. i 2013. godini rezultiralo negativnoj razlici u ukupnim prihodima i rashodima. Također, u 2013. godini najmanje se investiralo u dugotrajnu imovinu te je gubitak nakon oporezivanja značajno visok u odnosu na dobit. Navedeni pokazatelji nisu povoljni, no to se dijelom može pripisati recesiji i krizi na cijelom području Republike Hrvatske i padom svih gospodarskih pokazatelja. Ipak, 2014. godina ukazuje na rast gospodarskih aktivnosti s povećanjem broja otvorenih tvrtki, broja zaposlenih te investicija u dugotrajnu imovinu.

Zaposlenost

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, Popis stanovništva 2011., prema trenutnoj aktivnosti stanovništva starog 15 i više godina na području Općine Čavle, od ukupnog broja (6189), stanovnika njih 46,1% je zaposleno. Nezaposleni čine 7,4% ukupnog broja stanovnika dok je ekonomski neaktivnog stanovništva 46,4%. Podaci se mogu pratiti i u sljedećoj tablici.

Tablica 10: Stanovništvo staro 15 i više godina prema trenutačnoj aktivnosti, 2011. godine

Ukupno	Zaposleni	Nezaposleni			Ekonomski neaktivni					Nep-oznato
		svega	nezaposleni traže prvo zaposlenje	nezaposleni traže ponovno zaposlenje	svega	umirovljenici	osobe koje se bave obvezama u kućanstvu	Učenici ili studenti	ostale neakt. osobe	
6189	2855	460	73	387	2873	1670	304	482	417	1

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2014.

Tablica 11: Stanovništvo prema glavnim izvorima sredstava za život na području Općine Čavle 2011. godine

Ukupno	Prihodi od stalnog rada	Prihodi od povremenog rada	Prihodi od poljoprivrede	Starosna mirovina	Ostale mirovine	Prihodi od imovine	Socijalne naknade	Ostali prihodi	Povremena potpora drugih	Bez prihoda
7220	2776	117	3	1127	563	21	175	112	62	2339

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2014.

Sukladno prikazanoj tablici, vidljivo je da su prihodi od stalnog rada glavni izvori prihoda stanovnika na području Općine Čavle dok također postoji i veliki udio stanovnika bez prihoda i stanovnika u mirovini što nije dobar gospodarski pokazatelj za područje. Socijalnu naknadu prima njih 175, prema kriterijima Odluke o socijalnoj skrbi na području Općine Čavle.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, kretanje nezaposlenosti na području općine Čavle u vremenskom razdoblju od 2010. do 2014. godine je variralo. Najveći broj nezaposlenih bio je 2013. godine, u prosjeku njih 565. Prema razini obrazovanja vidljivo je da je najveći broj nezaposlenih onih sa završenom srednjom školom.

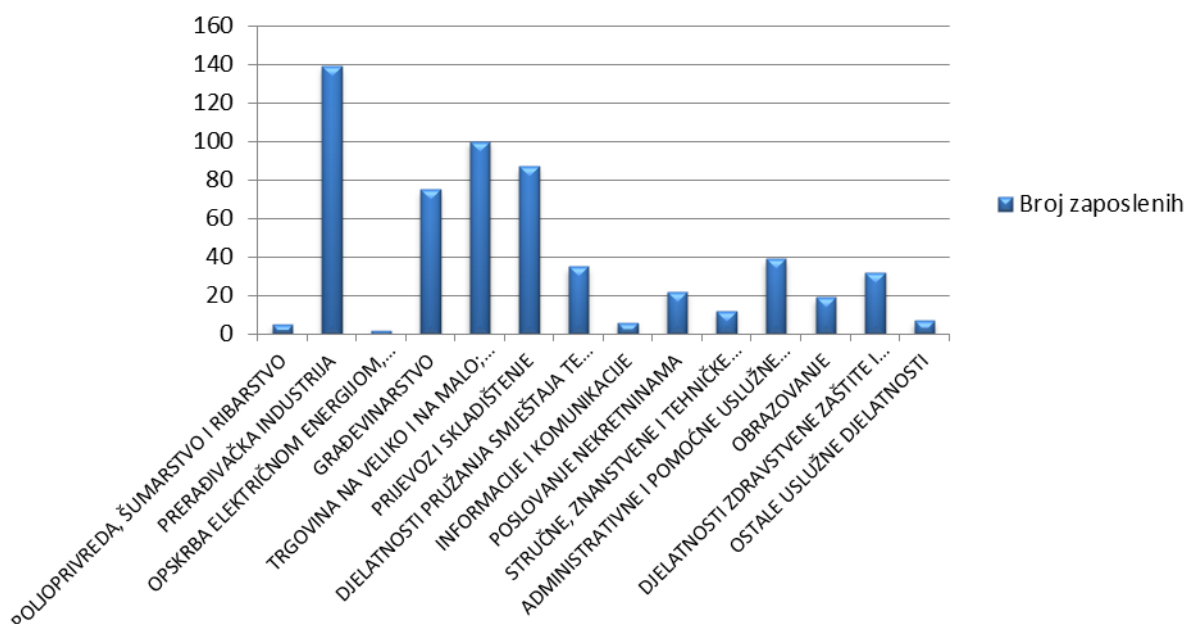
Tablica 12: Kretanje nezaposlenosti prema razini obrazovanja na području Općine Čavle u razdoblju od 2010. do 2014. godine.

Godina	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Razina obrazovanja					
Bez škole i nezavršena osnovna škola	30	31	35	45	40
Završena osnovna škola	100	90	91	106	96
Srednja škola	289	319	319	339	297
Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	19	19	28	34	34
Fakultet, akademija, magisterij, doktorat	33	37	40	41	48
Ukupno	471	497	512	565	520

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje

Sljedeći grafikon prikazuje strukturu broja zaposlenih u pravnim osobama, prema NKD-2007, na području Općine Čavle za 2013. godinu.

Grafikon 3: Zaposleni u pravnim osobama u Općini Čavle, prema NKD-u 2007. u 2013. godini

Izvor: Hrvatska gospodarska komora, Županijska komora Rijeka, 2014.

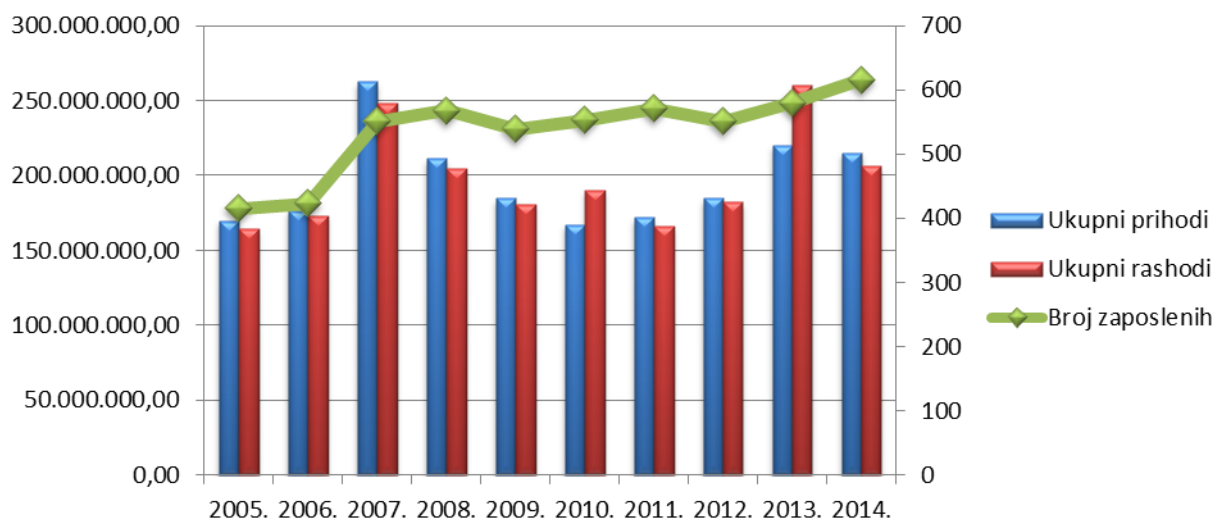
Na području Općine Čavle, najveći broj zaposlenih je u djelatnosti prerađivačke industrije (njih 139), a slijede djelatnosti trgovine na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikala (100) te djelatnosti prijevoza i skladištenja (87). Ukupan broj zaposlenih u pravnim osobama u 2013. godini iznosio je 580.

3.10.2. Financijski rezultati poslovanja poduzetnika sa sjedištem u Općini Čavle

Kako bi se utvrdili određeni trendovi, specifičnosti i odstupanja u pojedinim segmentima poslovanja promatraju se gospodarski pokazatelji u određenom vremenskom periodu. Na taj način mogu se postaviti budući parametri i odrediti potencijalna gospodarska kretanja, kao i postaviti konkretni projekti.

Na donjem grafikonu možemo vidjeti kumulativne prihode i rashode svih poduzeća, kao i broj zaposlenih, koje imaju sjedište u Općini Čavle i njihovu dinamiku u razdoblju od 2005. do 2013. godine.

Grafikon 4: Pokazatelji kretanja gospodarstva Općine Čavle u razdoblju od 2005. do 2014. godine

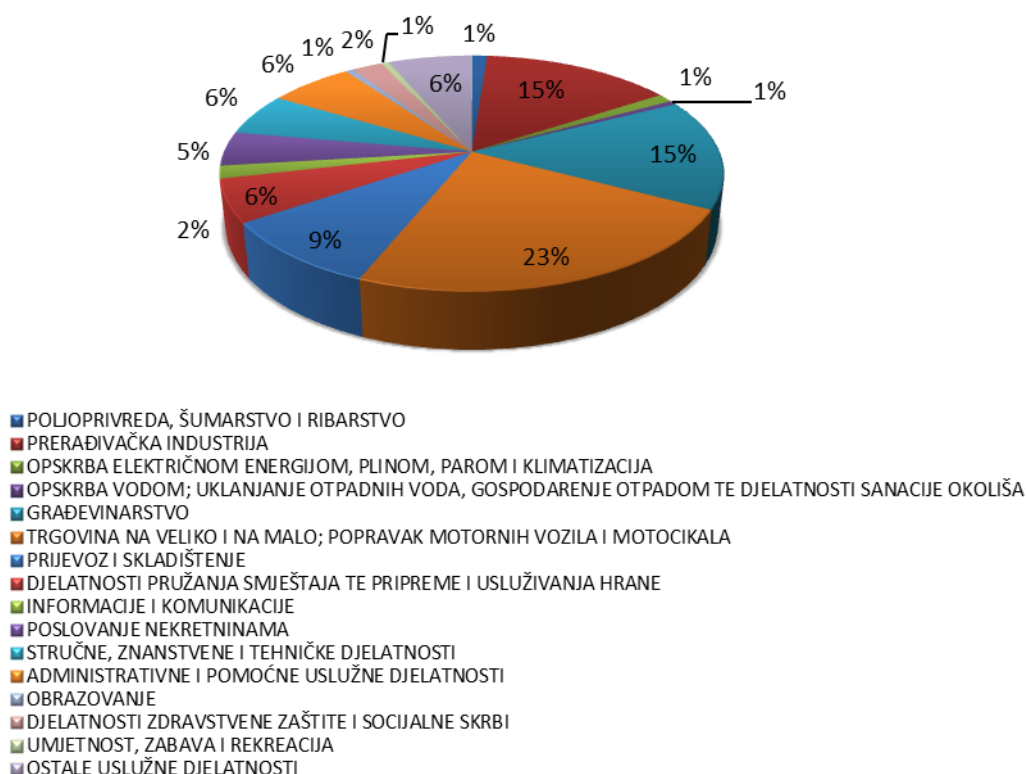

Izvor: Obrada autora prema podacima Hrvatske gospodarske komore, Županijska komora Rijeka, 2014.

Kako je vidljivo iz grafikona, kretanje ukupnih prihoda, ukupnih rashoda i broj zaposlenih u razdoblju od 2005. do 2014. godine je osciliralo. U gotovo svim promatranim godinama, ukupni prihodi su nadmašivali ukupne rashode, osim u 2010. i 2013. godini. Broj zaposlenih je konstantno rastao. Ipak, u ukupnim prihodima i ukupnim rashodima, poduzetnici sa područja općine Čavle zaostaju za onima iz drugih jedinica lokalne samouprave u svom okruženju; poglavito Općine Viškovo, Grada Bakra, Općine Matulji, Općine Klana. Međutim, isto se može pripisati većoj koncentraciji poduzetnika i poduzetničkih aktivnosti na tim područjima što dakako može biti poticaj Općini Čavle za podizanjem razine cjelokupnih gospodarskih aktivnosti.

Sljedeći grafikon prikazuje strukturu gospodarstva prema djelatnostima na području Općine Čavle u 2014. godini.

Grafikon 5: Struktura gospodarstva prema djelatnostima u Općini Čavle 2014. godine

Izvor: Obrada autora prema podacima Hrvatske gospodarske komore, Županijska komora Rijeka, 2015.

Prema broju registriranih djelatnosti na području Općine Čavle, za 2014. godinu, iz priloženog je grafikona vidljivo da dominiraju djelatnosti trgovine na veliko i malo;popravak motornih vozila i motocikala, građevinarstvo te prerađivačka industrija. Broj ukupno registriranih poduzeća iznosi 171 od kojih su svi mala poduzeća, do 50 zaposlenih. Prema podacima iz 2006. godine, broj pravnih osoba do 2014. godine se udvostručio što svjedoči o sve većoj popularnosti općine kao mjesta za pokretanje poduzetničkih aktivnosti. Blizina Industrijske zone Bakar također daje na značaju cjelokupnoj općini zbog zajedničkih prostornih potencijala za izgradnju novih kapaciteta. Broj zaposlenih u pravnim osobama na području Općine Čavle iznosi 616.

Tablica 13: Pokazatelji po djelatnostima u 2014. godini

	Ukupni prihodi	Učešće u ukupnom prihodu Općine Čavle %	Broj poduzetnika	Učešće u broju poduzetnika Općine Čavle %	Broj zaposlenih	Učešće u broju zaposlenih Općine Čavle %
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	697.808	0,32%	2	1,1%	9	1,4%
Prerađivačka industrija	64.417.706	29,9%	25	14,6%	156	25,3%
Opskrba električnom energijom,plinom,parom, klimatizacija	36	0,00 %	2	1,1%	1	0,1%
Opskrba vodom	2.047.711	0,95%	1	0,5%	10	1,6%

Građevinarstvo	18.409.381	8,5 %	26	15,2%	75	12,1%
Trgovina na veliko i malo;popravak motornih vozila i motocikala	55.643.792	25,8%	40	23,3%	116	18,8%
Prijevoz i skladištenje	30.866.445	14,3%	16	9,3%	75	12,1%
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	8.389.499	3,9%	10	5,8%	51	8,2%
Informacije i komunikacije	908.593	0,42%	3	1,7%	6	0,9%
Poslovanje nekretninama	11.222.682	5,2%	8	4,6%	17	2,7%
Stručne,znanstvene i tehničke djelatnosti	4.396.440	2,0%	10	5,8%	20	3,2%
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	7.344.599	3,4%	11	6,4%	15	2,4%
Obrazovanje	3.268.545	1,5%	1	0,5%	19	3,0%
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	6.602.132	3,06%	4	2,3%	34	5,5%
Umjetnost, zabava i rekreacija	121.011	0,05%	1	0,5%	3	0,4%
Ostale uslužne djelatnosti	924.309	0,42%	11	6,4%	9	1,4%

Izvor: Obrada autora prema podacima Hrvatske gospodarske komore, Županijska komora Rijeka, 2015.

Temeljem podataka iz tablice vidljivo je da najveće prihode ostvaruju djelatnosti prerađivačke industrije, trgovine na veliko i malo i djelatnosti prijevoza i skladištenja. Ove tri djelatnosti zajedno ostvaruju 70% ukupnih prihoda te imaju najviše zaposlenih (56,3%).

Sljedeći grafikon prikazuje učešće pojedine djelatnosti u strukturi dobiti nakon oporezivanja-vidljivo je da najveću iskazanu dobit ima djelatnost trgovine na veliko i malo (26%), a slijede prerađivačka industrija (18%) te prijevoz i skladištenje (17%).

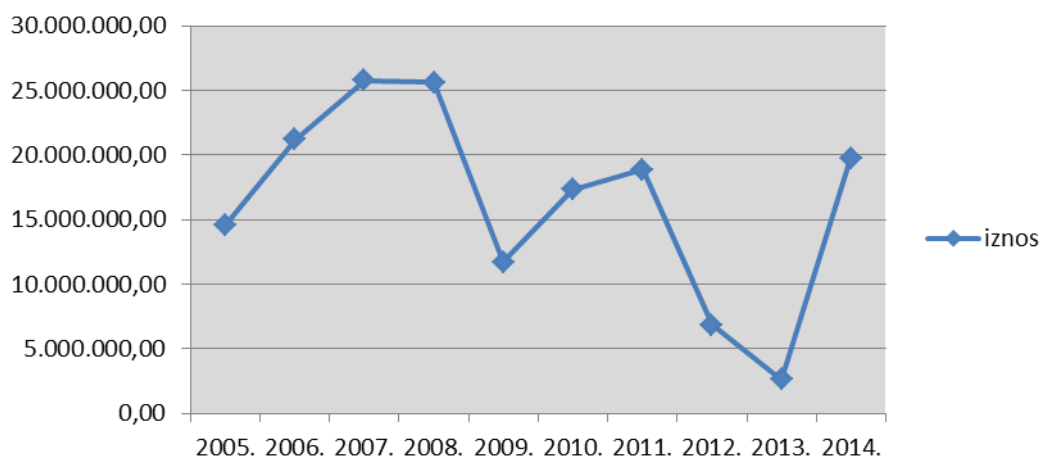
Grafikon 6: Djelatnosti po strukturi dobiti nakon oporezivanja u 2014. godini

Izvor: Obrada autora prema podacima Hrvatske gospodarske komore, Županijska komora Rijeka, 2015.

Jedan od osnovnih uvjeta razvoja poduzetništva je izdvajanje dijela novoostvarene vrijednosti za investicije u dugotrajnu imovinu. Pregled kretanja investicija u dugotrajnu imovinu u razdoblju od 2005. do 2014. godine može se pratiti u sljedećem grafikonu.

Grafikon 7: Kretanje investicija u dugotrajnu imovinu poduzetnika u razdoblju od 2005. do 2014. godine

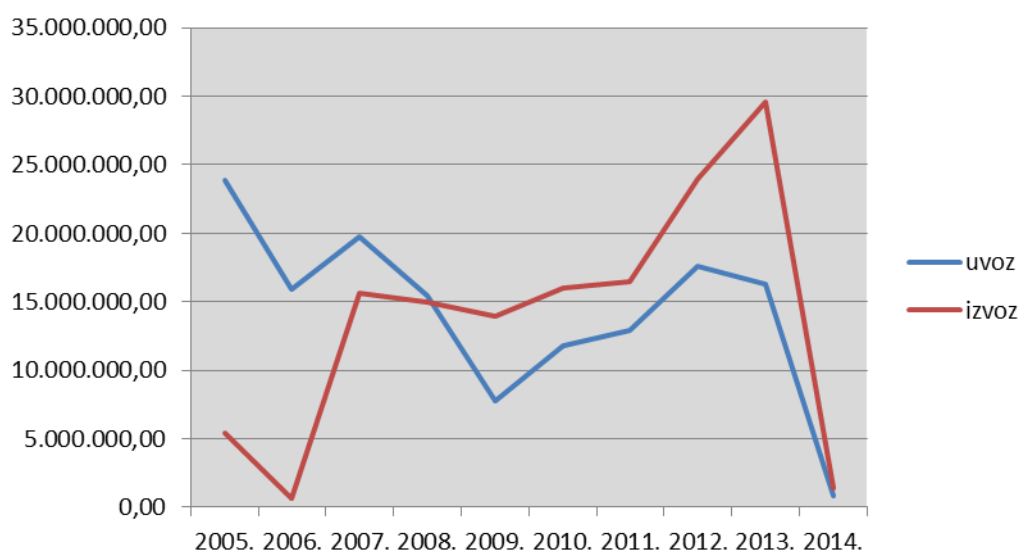
Izvor: Obrada autora prema podacima Hrvatske gospodarske komore, Županijska komora Rijeka, 2015.

Kako je vidljivo iz priloženog grafikona, snažan uspon investicija u dugotrajnu imovinu prati se do 2008. godine, od kada oscilira, a najnižu točku doseže u 2013. godini. Smanjenje investicija poduzetnika dijelom je rezultat općeg pada gospodarskih aktivnosti na cijelom području Republike

Hrvatske. Ipak, 2014. godine vidi se značajno povećanje ulaganja u investicije što zasigurno doprinosi gospodarskom rastu općine.

Kada je riječ o izvozu, može se primjetiti uzlazni trend od 2006. godine do 2014. godine kada naglo opada. Ukupni prihodi od prodaje u inozemstvu najviše su ostvareni u djelatnostima poslovanja nekretninama, prijevozu i skladištenju i trgovini na veliko i malo. Može se zaključiti da poduzetnici sa područja Općine Čavle imaju pozitivnu izвозnu bilancu.

Grafikon 8: Kretanje uvoza i izvoza na području općine Čavle u razdoblju od 2005. do 2014. godine

Izvor: Obrada autora prema podacima Hrvatske gospodarske komore, Županijska komora Rijeka, 2015.

3.10.3. Obrtništvo

Prema posljednjim podacima Udrženja obrtnika Rijeka na području Općine Čavle registrirano je 183 obrtnika čija je struktura djelatnosti po sekcijama sljedeća:

Djelatnost - po sekcijama	Broj aktivnih obrta
Ugostiteljstvo	17
Uslužni obrt i intelektualne usluge	42
Proizvodni obrt	28
Trgovina	19
Frizeri i kozmetičari	12
Građevinari	36
Prijevoznici	29

UKUPNO	183
---------------	------------

Izvor: Udruženje obrtnika Rijeka

Potrebno je napomenuti da se broj aktivnih obrta na području općine Čavle od 2012. godine smanjuje.

3.10.4. Poduzetničke zone

Na području Općine Čavle Prostornim planom uređenja Općine Čavle predviđena je izgradnja Poduzetničkih zona. Tako postoje zone unutar kojih djeluju gospodarski subjekti, zone u fazi izgradnje i poduzetničke zone u planu.

- PZ u funkciji:
 - K1 Cernik (UPU 4), ukupne površine 18,95 ha. Vlasništvo nad zemljištem u zoni je dijelom privatno, a dijelom je vlasnik Općina Čavle. Stanje infrastrukture unutar zone je zadovoljavajuće-izgrađene su hale od strane privatnih investitora, prometnice su dijelom izgrađene, dostupna je voda, struja i plin. Površina zone koja je u funkciju iznosi otprilike 5 ha, što čini 26% ukupne površine Zone.
 - I2 Soboli (UPU 3), ukupne površine 16,50 ha. Vlasništvo nad zemljištem u zoni je dijelom privatno, a dijelom je vlasnik Općina Čavle. Stanje infrastrukture je sljedeće: izgrađene hale od strane privatnih investitora, prometnice dijelom izgrađene, voda, struja i plin dostupni. Površina zone koja je u funkciji iznosi otprilike 5 ha, što čini 30% ukupne površine Zone.
Za PZ Soboli ishodovana je lokacijska dozvola za građenje interne ceste s ciljem ishodovanja građevinske dozvole. Također, u tijeku je izrada i Glavnog projekta
- PZ u fazi izgradnje:
 - I1 Gorica (UPU 2), ukupno planirana površina iznosi 30,30 ha dijelom u vlasništvu Općine Čavle, a dijelom privatno vlasništvo, izrađena je prostorno planska dokumentacija za PZ te projekcija ukupnih troškova iznosi 551.389,00 kn.
 - V Kikovica (UPU 8) , ukupno planirana površina iznosi 19,60 ha, u vlasništvu Općine Čavle, Republike Hrvatske i privatnom vlasništvu.
- PZ u planu:
 - K2 Berhonjin (UPU 12), Općina Čavle
 - K4 Jelenje (UPU 21), Općina Čavle
 - E1 Kikovica (UPU 22), Općina Čavle

Uvidom u stanje poduzetničkih zona na području općine Čavle, može se zaključiti da postoji ambicija razvoja zona i povezivanje sa drugim zonama u okolici (Industrijska zona Kukuljanovo). Problem predstavljaju neriješeni imovinsko pravni odnosi nad zemljištem u zonama kao i visoki iznosi investicija u komunalnu i poduzetničku infrastrukturu.

3.10.5. Turizam

- **Smještajni kapaciteti**

Na području općine Čavle smještajni kapaciteti obuhvaćaju privatne apartmane, sobe, dva planinarska doma i jedan hotel. Većina smještajnih kapaciteta ima tri ili četiri zvjezdice.

Potrebno je naglasiti da je u periodu od 2010. do 2014. godine, jedan objekt privatnog smještaja dobio oznaku „Kvarner family“. Na taj način iznajmljivač je postao provjereni turistički iznajmljivač poznat po visokoj turističkoj kvaliteti, standardu, ugodno opremljenom interijeru i gostoprimstvu uvažavajući kulturnu baštinu i tradiciju Općine Čavle. Time se stvorila tržišna prepoznatljivost iznajmljivača i doprinjelo se konkurentnosti ugostiteljske i turističke ponude na području općine.

Prema zadnjim podacima, na području općine Čavle postoje 32 privatna iznajmljivača koji su zajedno broje 438 ležajeva te dva planinarska doma sa 145 ležajeva što je sveukupno doprinijelo povećanju turističkog prometa. Privatni se smještaj tako u 2014. godini povećao za 60 % u odnosu na 2010. godinu. Privatni smještaji koncentrirani su u naseljima Soboli, Podčudnić, Čavle, Buzdohanj, Cernik, Zastenice, Mavrinci te planini Platak. Većina privatnih iznajmljivača ima kategoriju tri zvjezdice.

Tablica 14: Broj smještajnih kapaciteta na području općine Čavle u razdoblju od 2010.-2015.godine

Iznajmljivači	Godine					2015.
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	
Planinarski dom	2	2	2	2	2	2
Privatni smještaj	18	20	24	30	30	30
Ukupno	20	22	26	32	32	32

Izvor: TZ Općine Čavle

• Dolasci i noćenja

Analizirajući broj dolazaka, noćenja i nacionalnu strukturu posjetitelja u razdoblju od 2010. do 2015. godine, vidimo da je broj dolazaka rastao, noćenja također, te se prosječan boravak produžio. Stagnirao je dolazak domaćih turista 2012. u odnosu na 2011. te se njihov udio konstantno smanjuje, dok se dolazak stranih turista povećavao u apsolutnom i u relativnom iznosu.

Tablica 15: Broj posjetitelja i broj noćenja po nacionalnoj strukturi u razdoblju od 2010.-2015.godine

God.	Ukupni dolasci	Domaći-dolasci	Strani-dolasci	Ukupna noćenja	Domaći-noćenja	Strani -noćenja	Prosječan boravak
2010.	407	170	237	646	316	330	1,59
2011.	1320	317	1003	3205	1293	1912	2,43
2012.	1595	318	1277	4658	1258	3400	2,92
2013.	2342	509	1833	8124	1643	6481	3,47
2014.	2122	559	1563	7521	1064	6457	3,33
2015.	3163	1207	1956	11896	6529	5367	3,76

Izvor: TZ Općine Čavle

Što se tiče broja domaćih posjetitelja, iz tablice je vidljivo povećanje posjećenosti u promatranom razdoblju, kao i povećanje broja noćenja. Strani posjetitelji također bilježe kontinuirani rast. Znatno povećanje broj posjetitelja je rezultat bolje evidencija posjetitelja u privatnom smještaju, ali i sve veće popularnosti Općine Čavle kao turističke destinacije. Vidljivo je kako strani turisti dominiraju u ukupnom turističkom broju noćenja, a time i ukupnom turističkom prometu. Posljedice gospodarske krize odrazile su se i na turističku 2010. godinu gdje se ostvaruje najslabiji promet noćenja, kako domaćih tako i stranih turista. Neminovno je spomenuti i povećanje prosječnog boravka turista koje se u promatranom razdoblju povećalo za 2 dana.

Može se zaključiti da u vremenskom razdoblju od 2010. do 2015. godine, Općina Čavle bilježi konstantan rast noćenja domaćih i stranih turista što ukazuje na bolje praćenje evidencije turističkih noćenja te dodatno turističke atraktivnosti i prepoznatljivosti Općine Čavle, te postavlja temelje za nastavak trenda poticanja dolaska domaćih i stranih posjetitelja.

Određeni problem predstavljaju iznajmljivači koji ne prijavljuju goste pa se može zaključiti da je broj noćenja i dolazaka, kako stranih tako i domaćih, puno viši nego što je službeno iskazano.

3.10.6. Poljoprivreda

Razvoj poljoprivrede kao gospodarske djelatnosti na prostoru Općine Čavle uglavnom se temelji na obiteljskom gospodarstvu. Osnovne djelatnosti su: stočarstvo, pčelarstvo, povrćarstvo, cvjećarstvo i sl.

U sljedećoj tablici se mogu pratiti podaci o veličini poljoprivrednih površina na području općine Čavle te broju, strukturi i veličini poljoprivrednih gospodarstava.

Tablica 16: Statistički podaci iz Upisnika poljoprivrednih gospodarstava u 2015. godini

Broj poljoprivrednih gospodarstva					
Obiteljsko gospodarstvo	Obrt	Trgovačko društvo	Zadruga	Ukupno	
33	3	2	0	35	
Broj članova u OPG-u=20					
Školska sprema nositelja poljoprivrednog gospodarstva					
Fakultet	Nema podataka	Nezavršena osnovna škola	Osnovna škola	Srednja škola	Viša škola

-	21	-	2	9	1		
Brojno stanje stoke na dan 14.12.2015. (broj grla/broj poljoprivrednih gospodarstava)							
Govedo	Kokoši/pilići	Konji	Magarci/Mule/ Mazge	Koze	Ovce	Pure	Svinje
101/8	0	0	3/2	3/2	209/3	0	0
Broj košnica i broj pčelara iz Upisnika poljoprivrednika							
Broj košnica				Broj PG			
280				7			
Površina (ha) poljoprovrednog zemljišta po veličini (broj PG/površina)							
<3	3-20	20-100	100-1500	>1500	Ukupno		
11/9,28	5/36,17	0	0	0	16/45,45		

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Po strukturi poljoprivrednih gospodarstva vidljivo je da dominiraju obiteljska poljoprivredna gospodarstva, pretežito se bave uzgojem ovaca te površina poljoprivrednog zemljišta na kojem obavljaju svoju djelatnost kreće se između 3 i 20 ha.

Prema podacima iz Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, za područje općine Čavle značajne su sljedeće kulture: aronija, badem, borovnica, djetelina, grah, jabuke, ječam-ozimi, krumpir, kukuruz, livade, tritikale-ozime, ugar, zob-jara, zob-ozima.

Uzgoj se pretežito obavlja na livadama, krškom pašnjaku i mješanom nasadu.

Općina Čavle zadnjih godina se razvijala kao velika stambeno poslovna zona u neposrednoj blizini grada Rijeke, kao proizvodno servisna i obrtnička destinacija s relativno skromnim turizmom i posjetom turista, te nedovoljno razvijenom poljoprivredom. Evidentan je problem neadekvatne iskorištenosti prometno tranzitnog značaja općine Čavle u blizini velikih prometnih čvorišta grada Rijeke, kao i spori razvoj turističkih kapaciteta i kapaciteta servisnih i uslužnih djelatnosti.

Sve navedeno govori da postoje preduvjeti za kvalitetan održivi razvoj općine Čavle, povećanje gospodarskih aktivnosti, povećanje standarda lokalnog stanovništva i najznačajnije razvoj općine kao ugodne destinacije za rad i stanovanje.

3.11. Razvojne strategije i programi na području općine Čavle

Za područje općine Čavle izrađeno je nekoliko razvojnih dokumenata. Kada je riječ o dokumentima prostornog uređenja, izrađen je prostorni plan uređenja Općine Čavle, urbanistički planovi te detaljni planovi uređenja pojedinih zona.

U nastavku se nalazi pregled dokumenata prostornog uređenja:

Prostorni plan Općine Čavle

- III. Izmjene i dopune Prostornog plana Općine Čavle (SN PGŽ br. 02/13)

Urbanistički planovi uređenja

- UPU 1 Čavle Centar N1-1 (SN PGŽ br. 03/08)
- UPU 2 Proizvodna zona GORICA I1 (SN PGŽ br. 34/10)
- UPU 3 Proizvoda zona SOBOLI I2 (SN PGŽ br. 36/13)
- UPU 4 Poslovna zona CERNIK K1 (SN PGŽ br. 34/10)
- UPU 8 Područje ostale namjene KIKOVICA (SN PGŽ br. 19/03)
- UPU 10 Sportski centar GROBNIK R61 (SN PGŽ br. 46/10, 26/12)
- UPU 11 Sportski centar PLATAK (SN PGŽ br.09/11)

Detalji planovi uređenja

- DPU Centar Čavle N1-1(SN PGŽ br. 16/02,32/04)
- DPU 2 Sportski centar Hrastenica R65(SN PGŽ br. 35/03)
- DPU 3 Sportski centar Mavrinci (SN PGŽ br. 42/06)
- DPU 4 Groblje Cernik G1 (SN PGŽ br. 39/12)
- DPU 5 Groblje Grobnik G2 (SN PGŽ br.12/12)
- DPU 12 Naselje Mavrinci-Baćina (SN PGŽ br. 06/98,03/02, 23/05)

U nastavku je i tablični prikaz sa brojem službenog glasila, nazivom plana i stanjem plana

Tablica 17 : Dokumenti prostornog uređenja Općine Čavle

Vrsta plana	Broj službenog glasila	Naziv plana	Stanje plana (vrsta odluke)
PPUO	2015-33	Odluka o usklađenju Prostornog plana uređenja Općine Čavle sa Zakonom o prostornom uređenju (NN.br.153/13)	Odluka o donošenju
PPUO	2015-10	Odluka o ispravku odluke o donošenju III.Izmjene i dopune Prostornog plana uređenja Općine Čavle	Odluka o donošenju
UPU	2015-07	Odluka o izradi Izmjena i dopuna Urbanističkog plana uređenja UPU 11- Sportski centar Platak R6 2	Odluka o izradi
PPUO	2013-53	Odluka o izradi ciljanih IV. izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja Općine Čavle	Odluka o izradi

UPU	2013-43	Odluka o izradi ciljanih izmjena i dopuna Urbanističkog plana uređenja Centar Čavle	Odluka o izradi
PPUO	2013-38	Ispravak Odluke o donošenju III. Izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja Općine Čavle	Odluka o donošenju
UPU	2013-36	Odluka o donošenju izmjena i dopuna Urbanističkog plana uređenja zone proizvodne namjene I2	Odluka o donošenju
PPUO	2013-02	Odluka o donošenju III. Izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja Općine Čavle	Odluka o donošenju
DPU	2012-39	Odluka o donošenju Detaljnog plana uređenja DPU 4 - Groblje Cernik (G1)	Odluka o donošenju
UPU	2012-26	Ispravak Odluke o donošenju Urbanističkog plana uređenja 10 građevinskog područja SC Grobnik R6	Odluka o donošenju
DPU	2012-12	Odluka o donošenju Detaljnog plana uređenja 5 - Groblje Grobnik (G2)	Odluka o donošenju
UPU	2011-09	Odluka o donošenju Urbanističkog plana uređenja 11-Sportski centar Platak R6 2	Odluka o donošenju
UPU	2010-46	Odluka o donošenju Urbanističkog plana uređenja 10 građevinskog područja sportskog centra Grobnik R6 1	Odluka o donošenju
UPU	2010-34	Odluka o donošenju Izmjena i dopuna Urbanističkog plana uređenja plana uređenja zone poslovne namjene K1 - UPU4	Odluka o donošenju
UPU	2010-34	Odluka o donošenju Urbanističkog plana uređenja proizvodne zone I 1 - Gorica (UPU 2)	Odluka o donošenju
DPU	2010-17	Ispravak Odluke o donošenju Detaljnog plana uređenja zone poslovne namjene DPU 1-TC	Odluka o donošenju
UPU	2008-18	Odluka o Urbanističkom planu uređenja centar Čavle - odluka o ispravku odluke	Odluka o donošenju
UPU	2008-03	Odluka o Urbanističkom planu uređenja centar Čavle	Odluka o donošenju
DPU	2006-42	Odluka o izmjenama i dopunama DPU SC MAVRINCI	Odluka o donošenju
DPU	2005-23	Odluka o donošenju Detaljnog plana dijela novog naselja Mavrinci predio Bačina - 2. izmjena i dopuna	Odluka o donošenju
DPU	2003-35	Odluka o donošenju Detaljnog plana sportskog centra Hrastenica	Odluka o donošenju
DPU	2003-35	Odluka o donošenju Detaljnog plana stambene zone Maršić	Odluka o donošenju
DPU	2003-33	Odluka o donošenju Detaljnog plana zone poslovne namjene DPU 1-TC	Odluka o donošenju
UPU	2003-19	Odluka o Urbanističkom planu uređenja zone ostale namjene-V prostora bivše šljunčare Kikovica	Odluka o donošenju
UPU	2003-01	Odluka o Urbanističkom planu uređenja zone poslovne namjene K1	Odluka o donošenju
DPU	2002-03	Odluka o donošenju Detaljnog plana dijela novog naselja Mavrinci predio Bačina - Izmjene i dopune	Odluka o donošenju
DPU	1998-06	Odluka o donošenju Detaljnog plana dijela novog naselja Mavrinci predio Bačina	Odluka o donošenju

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Primorsko'goranske županije

Izuzev navedenog, Općina Čavle izradila je i Plan gospodarenja otpadom na području općine Čavle 2014.-2020. te Akcijski plan energetske održivosti Općine Čavle 2014. godine.

Potrebno je naglasiti da je pokrivenost prostora lokalnim planovima preduvjet održivog razvoja, obzirom da se istima osiguravaju uređenje i zaštita prostora. Dokumenti prostornog uređenja i ostali razvojni dokumenti predstavljaju temelj za realizaciju razvojnih projekata.

Sukladno tome, Općina Čavle će morati kontinuirano raditi na svojim razvojnim planovima kako bi omogućila razvitak svog prostora u svim svojim segmentima.

Ključni problemi-Gospodarstvo/Poduzetničke zone/Turizam/Poljoprivreda

Nedostatna izgrađenost poduzetničkih zona (posebice komunalna infrastruktura)

Rascjepkanost zemljišta i problemi sa vlasništvom, pri planiranju poljoprivrednih aktivnosti

Nedostatna promocija turističkog potencijala

Nepovezanost ugostiteljstva, turističkog smještaja, kulturnih sadržaja, manifestacija i sporta

Nepostojanje kalendara događanja u sportu i drugim područjima

4. Prikaz kapaciteta za upravljanjem razvojem

4.1. Indeks razvijenosti

Usvajanjem Odluke o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, a prema stupnju razvijenosti⁶, a prema Zakonu o regionalnom razvoju RH⁷, sve jedinice područne (regionalne) samouprave razvrstavaju se prema **indeksu razvijenosti**⁸ i to po skupinama.

Indeks razvijenosti izračunava se na temelju sljedećih pokazatelja: stope nezaposlenosti, dohotka po stanovniku, proračunskih prihoda jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave po stanovniku, općega kretanja stanovništva i stope obrazovanosti.

Kako bi se smanjila neujednačenost u razvijenosti pojedinih hrvatskih krajeva i osigurala i provela efikasnija politika regionalnog razvoja, država je odlučila pomagati ostvarenju onih razvojnih projekata u onim područjima koji će dobiti status potpomognutih područja, čiji je indeks razvijenosti niži od 75% hrvatskog prosjeka.

Na lokalnoj razini, jedinice lokalne samouprave svrstavaju se prema indeksu razvijenosti u:

- I. skupinu jedinica lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti manja od 50% prosjeka Republike Hrvatske
- II. skupinu jedinica lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 50% i 75% prosjeka Republike Hrvatske
- III. skupinu jedinica lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 75% i 100% prosjeka Republike Hrvatske
- IV. skupinu jedinica lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 100% i 125% prosjeka Republike Hrvatske
- V. skupinu jedinica lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti veća od 125% prosjeka Republike Hrvatske

Indeks razvijenosti Primorsko-goranske županije iznosi 139,21%, te je, obzirom da je vrijednost indeksa veći od 125% prosjeka Republike Hrvatske, uz Grad Zagreb i Istarsku županiju, razvrstana u V. skupinu jedinica regionalne samouprave.

Tako, Općina Čavle spada u IV. skupinu jedinica lokalne samouprave čiji je indeks razvijenosti iznad 100% prosjeka Republike Hrvatske (101,20%). Važno je napomenuti kako indeks razvijenosti predstavlja važan pokazatelj ukupnog razvoja određenog područja te se postavlja kao temelj pri strateškom planiranju i budućem razvoju.

⁶ (Narodne novine broj 89/2010)

⁷ (Narodne novine broj 153/2009)

⁸ Uredba o indeksu razvijenosti (Narodne novine broj 63/2010)

4.2. Struktura općinske uprave i proračun Općine Čavle

Općinska uprava Općine Čavle ima stalno zaposlenih 10 službenika, 2 dužnosnika (načelnika i zamjenicu općinskog načelnika) i jednog namještenika (domar).

Tablica 18: Struktura zaposlenih u Općini Čavle prema stupnju obrazovanja

Broj djelatnika	Stručna sprema			
	NSS	SSS	VŠS	VSS
Dužnosnici	-	1	-	1
Zaposlenici	-	7	1	3

Općine i gradovi, u svom samoupravnom djelokrugu obavljaju poslove lokalnog značaja kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a koji nisu Ustavom ili Zakonom dodijeljeni državnim tijelima, dok županije obavljaju poslove od područnog (regionalnog) značaja. Poslovi koje obavlja grad su: uređenje naselja i stanovanje, prostorno i urbanističko planiranje, komunalno gospodarstvo, brigu o djeci, socijalnu skrb, primarnu zdravstvenu zaštitu, odgoj i osnovno obrazovanje, kulturu, tjelesnu kulturu i sport, zaštitu potrošača, zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša, protupožarnu i civilnu zaštitu, promet na svom području, te ostale poslove sukladno posebnim zakonima.

Djelatnici Općinske uprave ustrojeni su kako slijedi:

- Pročelnica Jedinstvenog upravnog odjela
- Tajnik općinskog načelnika i općinskog vijeća
- Viši referent za financije i proračun
- Viši stručni suradnik za financije, proračun i javnu nabavu
- Viši referent za društvene djelatnosti
- Viši referent za javnu nabavu i uredsko poslovanje
- Stručni suradnik za prostorno planiranje i komunalne poslove
- Viši stručni suradnik za prostorno planiranje i komunalne poslove
- Referent za upravljanje stambenim i poslovnim prostorima
- Komunalni redar
- Domar

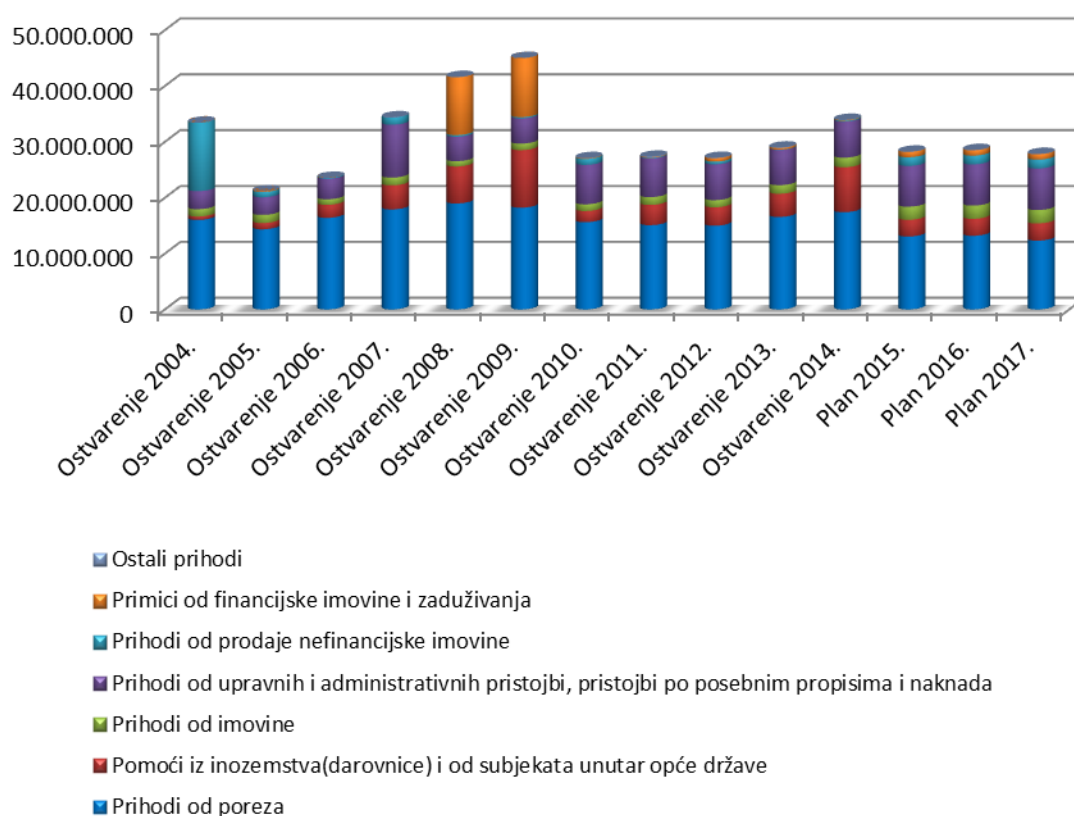
Upravljanje ljudskim resursima u lokalnoj samoupravi bitan je element pri budućem planiranju i razvitku određenog područja. Ciljevi općinske uprave i načelnika su poticati lokalni ekonomski razvoj kao jedan od glavnih prioriteta zajednice, poticati lokalnu zajednicu da sudjeluje u lokalnom

razvoju, predvoditi proces strateškog planiranja, osigurati građanima komunalne, društvene i druge potrebe, zastupati lokalne interese kod viših nivoa vlasti, promovirati kapitalne projekte u području i sl.

Shodno tome, ljudski kapaciteti u odlučivanju, planiranju, provedbi, upravljanju sredstvima, komunikaciji, rješavanju sukoba, moraju biti motivirani, objektivno sposobni, spremni odgovoriti zahtjevima okoline te strateški promišljati.

Kada se govori o financijskim kapacitetima lokalne samouprave za realizaciju razvojnih projekata i funkcioniranje uprave općenito, potrebno je postaviti dva važna pitanja; da li je proračun općine dostatan da bi se iz njega mogli financirati projekti lokalnog ekonomskog razvoja, a ne samo rad uprave i sektora komunalnih usluga te da li upravljanje javnim prihodima i rashodima može poticajno djelovati na gospodarski razvoj područja. U tom smislu slijedi kratki prikaz prihoda općine Čavle, njihove strukture, strukture općinskih rashoda prema ekonomskoj i funkcijskoj klasifikaciji, odnosno koliki je financijski potencijal proračuna za financiranje razvojnih projekata i programa.

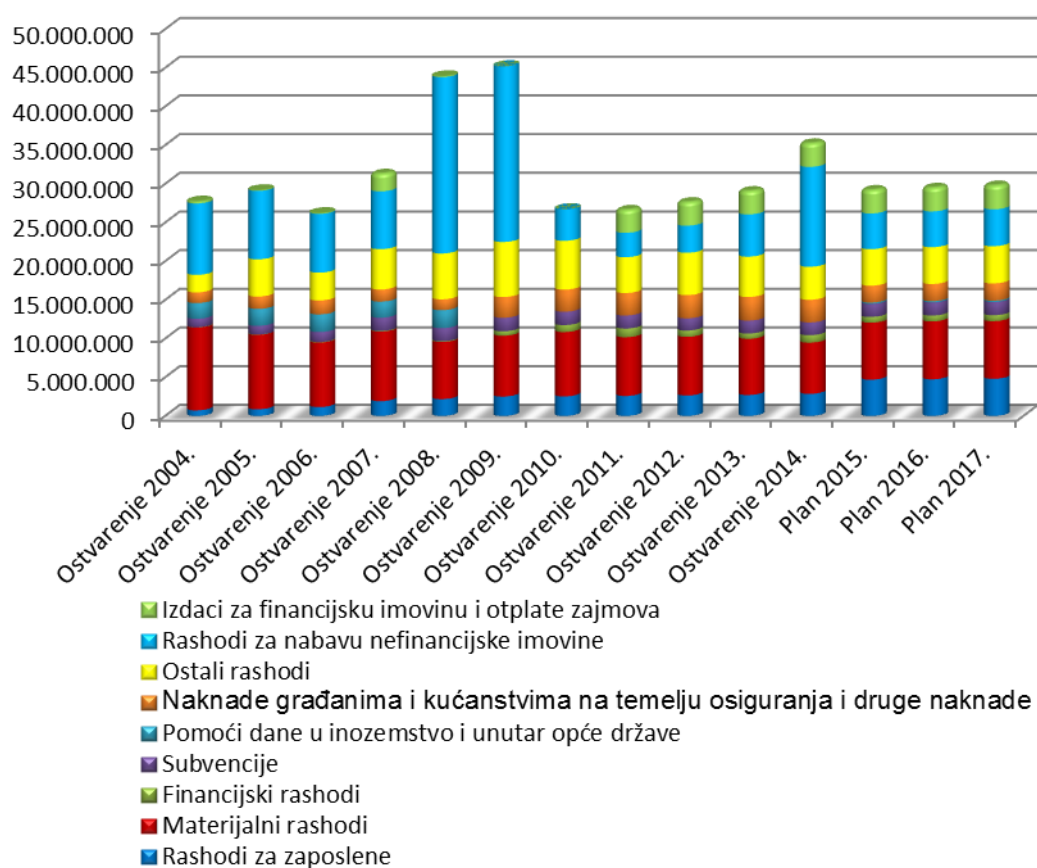
Grafikon 9: Struktura i visina ukupnog prihoda Općine Čavle u razdoblju od 2004. do 2014. godine i plan za 2015., 2016. i 2017. godinu

Izvor: Ministarstvo financija Republike Hrvatske, 2014., Službene novine Primorsko-goranske županije; Proračun Općine Čavle za 2015. godinu i projekcije za 2016. i 2017. godinu

Iz priloženog grafikona je vidljivo da najveću stavku prihoda u svim promatranim godinama, čine prihodi od poreza (u prosjeku 51%), a slijede prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknadama (u prosjeku 20%) te pomoći iz inozemstva (darovnice) i od subjekata unutar opće države (u prosjeku 13%). Također, dan je plan proračuna za 2015., 2016. i 2017. godinu. Razvidno je da se Općina Čavle za realizaciju svojih razvojnih programa i projekata mora pretežito osloniti na vlastite proračunske prihode. Osim u onom dijelu projekata, pretežito komunalne i prometne infrastrukture, koje se vežu uz Grad Rijeku i Primorsko-goransku županiju čija izgradnja zahtjeva određeni kontinuitet i čini cijelinu. Dosada, Općina Čavle je pokazala involviranost za financiranje vlastitih razvojnih potreba putem europskih fondova, posebno u smislu energetske učinkovitosti, ali je za buduće razdoblje od 2015. do 2020. godine pažnju potrebno usmjeriti i na ostale segmente razvoja, a sve putem sredstva EU fondova, kao mogućih izvora financiranja, naravno, uz pravodobnu pripremu projekata.

Grafikon 10: Prikaz pojedinih skupnih rashoda Općine Čavle -ekonomska klasifikacija u razdoblju 2004. do 2014. godine i plan za 2015., 2016. i 2017. godinu.

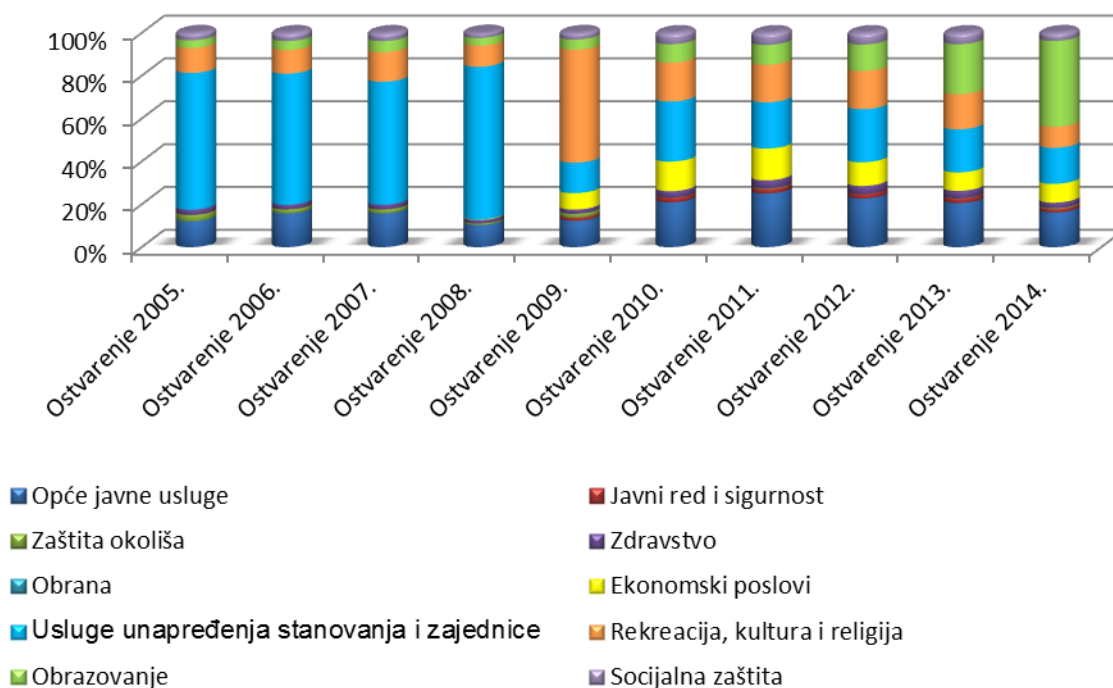

Izvor: Ministarstvo financija Republike Hrvatske, 2014., Službene novine Primorsko-goranske županije; Proračun Općine Čavle za 2015. godinu i projekcije za 2016. i 2017. godinu

Najveću stavku rashoda čine rashodi za nabavu nefinancijske imovine (u prosjeku 28%), a slijede materijalni rashodi (u prosjeku 26%) te ostali rashodi (u prosjeku 16%) u što spadaju razne tekuće i

kapitalne donacije i pomoći. U narednom razdoblju od 2015. do 2017. godine, prema podacima, slijedi se trend rashoda i najveću stavku rashoda će zauzimati materijalni rashodi i rashodi za nabavu nefinancijske imovine.

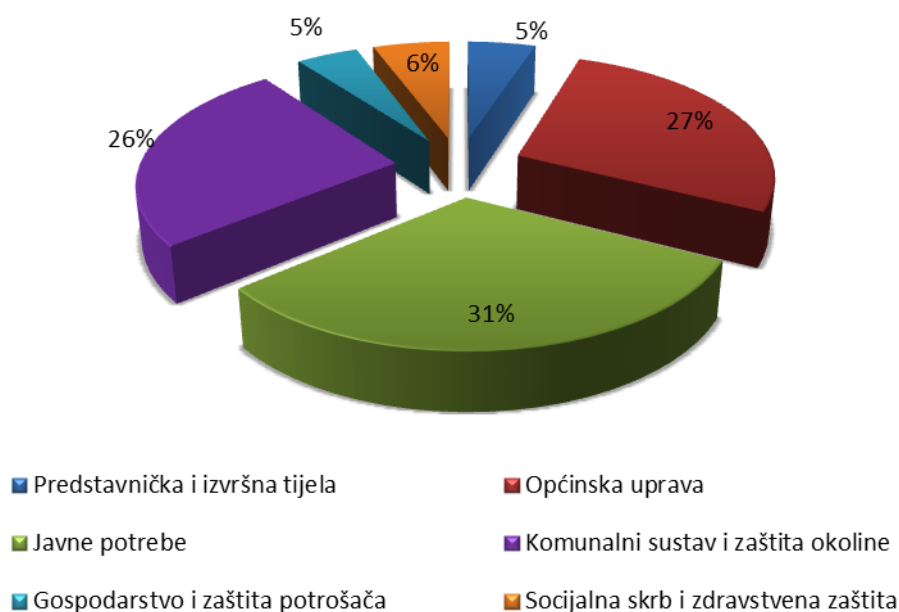
Grafikon 11: Funkcijska klasifikacija ukupnih rashoda Općine Čavle u razdoblju od 2005. do 2014. godine

Izvor: Ministarstvo financija Republike Hrvatske, 2014., Službene novine Primorsko-goranske županije; Proračun Općine Čavle za 2015. godinu i projekcije za 2016. i 2017. godinu

Općina Čavle kontinuirano ulaže u programe, aktivnosti i projekte iz područja kulture, gospodarstva, predškolskog odgoja i obrazovanja, socijalne zaštite, zaštite okoliša, usluge unapređenja stanovanja i zajednice-kroz tekuće i investicijsko održavanje objekata, investicijsko-kapitalna ulaganja, tekuće donacije i programe sufinanciranja potreba stanovnika Općine Čavle. Najveću stavku u promatranim godinama, zauzimaju rashodi u segmentu unapređenja stanovanja i zajednice (u prosjeku 43%), zatim rekreacija, kultura i religija (19%) te opće javne usluge (16%).

Grafikon 12: Projekcije ukupnih rashoda prema područjima, za razdoblje od 2015. do 2017. godine

Izvor: Ministarstvo financija Republike Hrvatske, 2014., Službene novine Primorsko-goranske županije; Proračun Općine Čavle za 2015. godinu i projekcije za 2016. i 2017. godinu

Prema planu proračuna za 2015., 2016. i 2017. godinu, najveći rashodi idu za javne potrebe (31%), a to podrazumijava aktivnosti u predškolskom i školskog odgoju, kulturi ,sportu, vjerskim zajednicama i sl. Zatim slijede rashodi za rad općinske uprave (27%) te rashodi u komunalnom sustavu i zaštiti okoline (26%).

Kako bi proračunska ulaganja u programske i projektne aktivnosti bila što razvidnija , slijedi prikaz izdvojenih programa/projekata/aktivnosti koji su u planu financiranja u 2015., 2016. i 2017. godinu.

Tablica 19: Programi/projekti/aktivnosti u planu financiranja iz proračuna Općine Čavle za 2016., 2017. i 2018. godinu

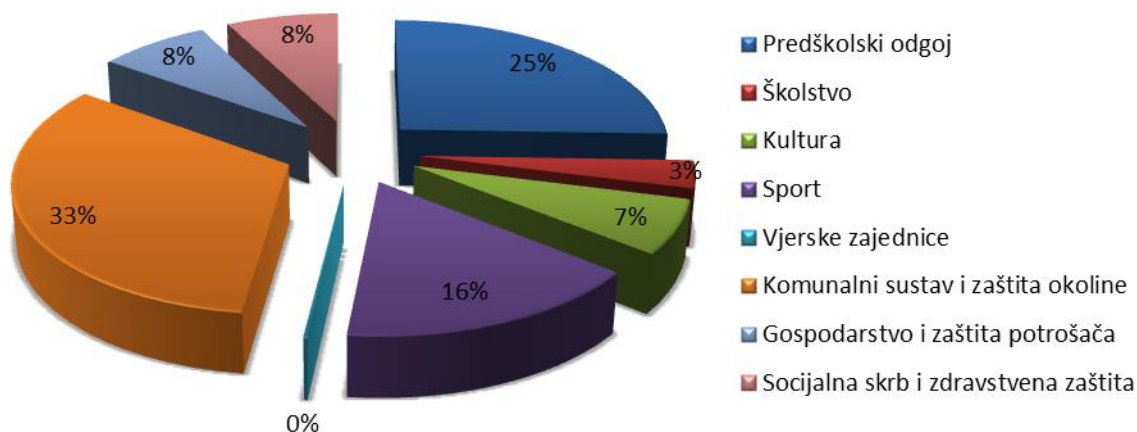
Programsko područje	Godina		
	2016	2017.	2018.
Predškolski odgoj			
Smještaj djece u predškolske ustanove	10.000	10.500	11.025
Dječji vrtić „Čavlić“	5.415.000	5.685.740	5.970.042
Školstvo			
Potpore učenicima i studentima	551.000	578.550	607.478
Potpore	185.000	194.250	203.963
Kultura			

Potpore udrugama u kulturi	451.500	474.050	497.779
Posebni programi u kulturi	180.000	189.000	198.451
Knjižnica „Čavle“	321.000	323.250	325.614
Ostali programi u kulturi	140.000	147.000	154.350
Zaštita spomenika kulture	200.000	400.000	500.000
Sport			
Potpore udrugama u sportu	1.207.500	1.267.860	1.331.269
Održavanje sportskih objekata	602.000	632.100	663.707
Ulaganje u sportske objekte i opremu	1.040.000	2.021.000	2.022.050
Vjerske zajednice			
Potpore vjerskim zajednicama	40.000	42.000	44.100
Komunalni sustav i zaštita okoline			
Održavanje komunalne infrastrukture i građevinskih objekata	3.140.000	3.297.000	3.461.857
Potpore javnog prijevoza	1.440.000	1.512.000	1.587.600
Izgradnja objekata komunalne infrastrukture	1.050.000	652.500	655.125
Sufinanciranje komunalnih društava	1.642.000	1.724.100	1.810.305
Zaštita okoline	20.000	21.000	22.050
Gospodarstvo i zaštita potrošača			
Poticanje poduzetništva	145.000	152.250	159.863
Izrada prostorno planske dokumentacije i projekata	580.000	609.000	639.450
Nabava zemljišta	98.000	102.900	108.045
Poslovne zone	350.000	1.000.000	1.000.000
Kapitalne i tekuće pomoći	100.000		
Socijalna skrb i zdravstvena zaštita			
Pomoći građanima i kućanstvima	1.107.000	1.162.350	1.220.469
Tekuće donacije	100.000	105.000	110.250
Javno zdravstvo	105.000	110.250	115.763
Zdravstvena skrb	466.000	245.700	257.985

Izvor: Proračun Općine Čavle za 2015. godinu i projekcije za 2016. i 2017. Godinu

Nastavno na tablicu, sljedeći grafikon prikazuje udio proračunskih ulaganja u programske aktivnosti prema funkcionalnoj podjeli.

Grafikon 13: Udio proračunskih ulaganja u planirane programske aktivnosti i projekte u 2016., 2017. i 2018. godini

Izvor: Plan proračuna Općine Čavle za 2016., 2017. i 2018. godinu

Najviše sredstava planirano je utrošiti na komunalni sustav i zaštitu okoline (33%), zatim u programe i aktivnosti predškolskog odgoja (25%). Slijedi sport sa 16% i aktivnosti u gospodarstvu i zaštiti potrošača te socijalnoj skrbi i zdravstveno zaštiti (8%).

5. SWOT analiza Općine Čavle

SWOT analiza je kvalitativna analitička metoda kojom se stupnjevanjem elemenata u okviru četiri polja analize – snage, slabosti, prilike i prijetnje – procjenjuju jake i slabe strane, te pogodnosti i problemi razmatranog predmeta, područja i sl. Riječ je o strateškom alatu koji se koristi za procjenu projekata poduzeća, upravljanje i donošenje odluka, rješavanju problema i postavljanju strateških formulacija. SWOT analiza nastala je kao rezultat zaključaka analize postojećeg stanja na području Općine Čavle kao i radom radnog tima i svih ostalih uključenih dionika.

Unutarnji faktori					
Pozitivni	<table><tr><th>SNAGE</th><th>SLABOSTI</th></tr><tr><td>Dobar geoprometni položaj Blizina regionalnog središta-Grada Rijeke Povoljno klimatsko područje Bogato kulturno i povijesno-tradicijsko naslijeđe Bogata prirodna baština Dobra komunalna infrastruktura Dobra kvaliteta života Dobri prostorni uvjeti za razvoj turističko-sportsko-rekreativnih sadržaja Dobro razvijen civilni sektor Povoljni gospodarski pokazatelji Kvalitetan sportski potencijal (veliki broj aktivnih i uspješnih sportskih klubova) Postojanje knjižnice Dobra obrazovna struktura</td><td>Nedostatak stručnih kadrova u turizmu i kulturi Nedovoljna valorizacija i promocija povijesti, znamenitosti i tradicije Nepostojanost sinergije djelovanja raznih dionika svih sektora Nedovoljno iskorišteni postojeći prirodni i kulturni resursi Neriješeni imovinsko-pravni odnosi i rascjepkanost zemljišta Neadekvatno sakupljanje otpada Nedovoljna primjena OIE i EE Nedostatna vidljivost i informiranost o kulturnim manifestacijama Nedostatan broj razrađenih projekata (kapitalnih i malih) za kandidiranje na razne izvore financiranja Nedostatna infrastruktura u radnim zonama</td></tr></table>	SNAGE	SLABOSTI	Dobar geoprometni položaj Blizina regionalnog središta-Grada Rijeke Povoljno klimatsko područje Bogato kulturno i povijesno-tradicijsko naslijeđe Bogata prirodna baština Dobra komunalna infrastruktura Dobra kvaliteta života Dobri prostorni uvjeti za razvoj turističko-sportsko-rekreativnih sadržaja Dobro razvijen civilni sektor Povoljni gospodarski pokazatelji Kvalitetan sportski potencijal (veliki broj aktivnih i uspješnih sportskih klubova) Postojanje knjižnice Dobra obrazovna struktura	Nedostatak stručnih kadrova u turizmu i kulturi Nedovoljna valorizacija i promocija povijesti, znamenitosti i tradicije Nepostojanost sinergije djelovanja raznih dionika svih sektora Nedovoljno iskorišteni postojeći prirodni i kulturni resursi Neriješeni imovinsko-pravni odnosi i rascjepkanost zemljišta Neadekvatno sakupljanje otpada Nedovoljna primjena OIE i EE Nedostatna vidljivost i informiranost o kulturnim manifestacijama Nedostatan broj razrađenih projekata (kapitalnih i malih) za kandidiranje na razne izvore financiranja Nedostatna infrastruktura u radnim zonama
	SNAGE	SLABOSTI			
Dobar geoprometni položaj Blizina regionalnog središta-Grada Rijeke Povoljno klimatsko područje Bogato kulturno i povijesno-tradicijsko naslijeđe Bogata prirodna baština Dobra komunalna infrastruktura Dobra kvaliteta života Dobri prostorni uvjeti za razvoj turističko-sportsko-rekreativnih sadržaja Dobro razvijen civilni sektor Povoljni gospodarski pokazatelji Kvalitetan sportski potencijal (veliki broj aktivnih i uspješnih sportskih klubova) Postojanje knjižnice Dobra obrazovna struktura	Nedostatak stručnih kadrova u turizmu i kulturi Nedovoljna valorizacija i promocija povijesti, znamenitosti i tradicije Nepostojanost sinergije djelovanja raznih dionika svih sektora Nedovoljno iskorišteni postojeći prirodni i kulturni resursi Neriješeni imovinsko-pravni odnosi i rascjepkanost zemljišta Neadekvatno sakupljanje otpada Nedovoljna primjena OIE i EE Nedostatna vidljivost i informiranost o kulturnim manifestacijama Nedostatan broj razrađenih projekata (kapitalnih i malih) za kandidiranje na razne izvore financiranja Nedostatna infrastruktura u radnim zonama				
Negativni	<table><tr><th>PRILIKE</th><th>PRIJETNJE</th></tr><tr><td>Izgradnja dodatnih turističkih sadržaja /bazeni, zabavni parkovi itd./ Razvoj i promocija kulturno-tradicijskih manifestacija Razvoj turističkih proizvoda i usluga Umrežavanje raznih dionika za stvaranje jedinstvene grobničke ponude Povezivanje destinacija riječkog prstena za objedinjenu turističku ponudu Promocija lokalnog kulturnog identiteta Razvoj ljudskih potencijala za potrebe turizma i kulture Unapređenje komunalne infrastrukture Poticanje za revitalizaciju poljoprivrednih aktivnosti Poticanje na razvoj OIE i EE Poticanje na razvoj društvene infrastrukture Rad sa osjetljivim skupinama stanovnika</td><td>Ponuda smještajnih kapaciteta susjednih destinacija Povećani broj divljači u naseljima Utjecaj klimatskih promjena na okoliš (poplave) Nedovoljna informiranost o poticajima (lokalnim,nacionalnim,regionalnim, EU...) Nedovoljna informiranost o zakonskim regulativama (izmjene, dopune zakona)</td></tr></table>	PRILIKE	PRIJETNJE	Izgradnja dodatnih turističkih sadržaja /bazeni, zabavni parkovi itd./ Razvoj i promocija kulturno-tradicijskih manifestacija Razvoj turističkih proizvoda i usluga Umrežavanje raznih dionika za stvaranje jedinstvene grobničke ponude Povezivanje destinacija riječkog prstena za objedinjenu turističku ponudu Promocija lokalnog kulturnog identiteta Razvoj ljudskih potencijala za potrebe turizma i kulture Unapređenje komunalne infrastrukture Poticanje za revitalizaciju poljoprivrednih aktivnosti Poticanje na razvoj OIE i EE Poticanje na razvoj društvene infrastrukture Rad sa osjetljivim skupinama stanovnika	Ponuda smještajnih kapaciteta susjednih destinacija Povećani broj divljači u naseljima Utjecaj klimatskih promjena na okoliš (poplave) Nedovoljna informiranost o poticajima (lokalnim,nacionalnim,regionalnim, EU...) Nedovoljna informiranost o zakonskim regulativama (izmjene, dopune zakona)
PRILIKE	PRIJETNJE				
Izgradnja dodatnih turističkih sadržaja /bazeni, zabavni parkovi itd./ Razvoj i promocija kulturno-tradicijskih manifestacija Razvoj turističkih proizvoda i usluga Umrežavanje raznih dionika za stvaranje jedinstvene grobničke ponude Povezivanje destinacija riječkog prstena za objedinjenu turističku ponudu Promocija lokalnog kulturnog identiteta Razvoj ljudskih potencijala za potrebe turizma i kulture Unapređenje komunalne infrastrukture Poticanje za revitalizaciju poljoprivrednih aktivnosti Poticanje na razvoj OIE i EE Poticanje na razvoj društvene infrastrukture Rad sa osjetljivim skupinama stanovnika	Ponuda smještajnih kapaciteta susjednih destinacija Povećani broj divljači u naseljima Utjecaj klimatskih promjena na okoliš (poplave) Nedovoljna informiranost o poticajima (lokalnim,nacionalnim,regionalnim, EU...) Nedovoljna informiranost o zakonskim regulativama (izmjene, dopune zakona)				

Razvoj cjeloživotnog obrazovanja Očuvanje izvornog dijalekta čakavštine	
Vanjski faktori	

6. Rezultati provedene ankete i javnog poziva za dostavu projektnih prijedloga

U okviru izrade Programa ukupnog razvoja, Riječka razvojna agencija Porin d.o.o. provela je anketu na području Općine Čavle s ciljem sagledavanja budućeg razvoja, te čimbenika koji su relevantni za realizaciju postavljenih zadataka. Poslano je cca 200 anketa pravnim subjektima registriranim na području općine Čavle, a čiji se email kontakt nalazi u registru poslovnih subjekata pri HGK, također udrugama civilnog društva te institucijama. Anketa je također poslana obrtnicima sa područja Općine Čavle putem Udruženja obrtnika Rijeka, a bila je objavljena i na web stranici Općine. Povratna informacija u obliku analize anketa zasniva se na evaluaciji ukupno 10 pristiglih upitnika, što čini 5% ukupno poslanih anketa.

Anketiranje se provodilo s ciljem dobivanja što kvalitetnijih povratnih informacija koje će se formirati kao smjernice razvoja u sklopu ovog dokumenta. Anketni upitnik postavljen je jednostavno, kako bi se ispitanicima maksimalno olakšalo sudjelovanje u anketi, a sastojao se od 2 pitanja otvorenog tipa, 1 pitanja na zaokruživanje te obrasca za projektne ideje. Upitnik je sastavljen tako da se postavljenjem otvorenih pitanja ispitanicima ostavlja prostor za slobodan upis stavova i prijedloga. Na početku ankete ispitanike se tražilo da identificiraju glavne probleme koji utječu na kvalitetu života u Općini Čavle, a zatim da zaokruže prioritete za razvoj Općine Čavle koji će doprinijeti kvalitetnijem životu u Općini. Potom su zamoljeni da napišu svoje prijedloge i rješenja koji bi trebali potaknuti razvoj Općine Čavle. Uz anketu bio je priložen i obrazac za prijavu projektnih ideja te je pristiglo 6 ideja.

Identifikacija glavnih problema koji utječu na kvalitetu života u Općini Čavle

Na ovo opisno pitanje ispitanici su dali odgovore koji su poredani su od 1 do n, s obzirom na učestalost ponavljanja odgovora. Tako je prvi odgovor najčešći, a zadnji najrjeđi.

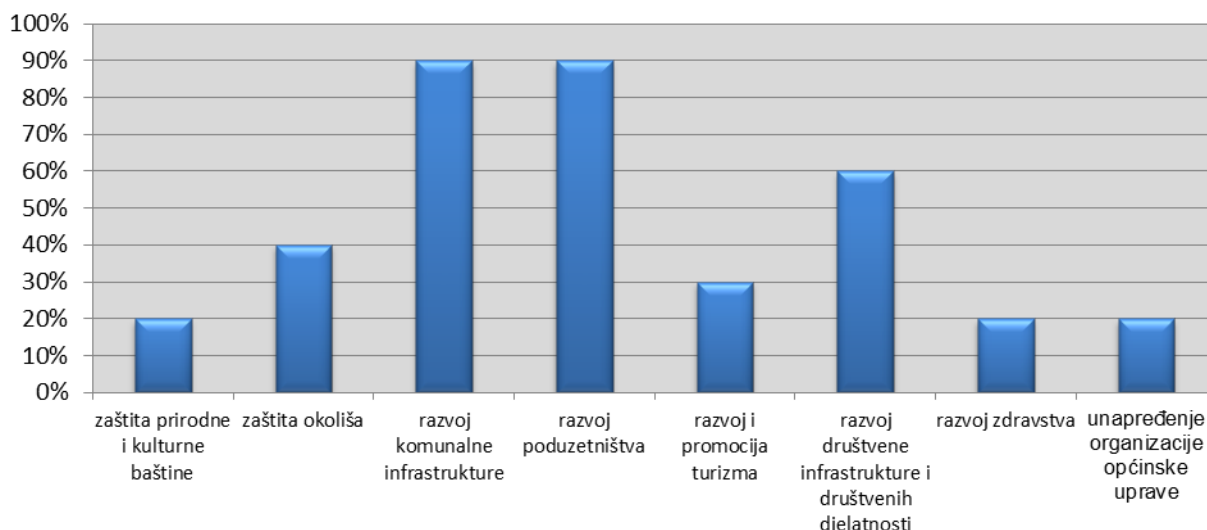
- Nepostojanje poduzetničkih poslovnih zona i loše stanje poduzetničkih zona
- Nedovoljan broj poduzeća gdje bi se mještani mogli zaposliti
- Nedostatak pedijatra za djecu i ginekološke ordinacije
- Nedostatak mogućnosti izrade osobnih i drugih dokumenata

- Nedostatna poduzetnička potporna infrastruktura
- Zapuštenost poljoprivrednih zemljišta
- Problem prometne infrastrukture
- Nepostojanje tržnice
- Nepostojanje odlagališta krupnog otpada
- Nezainteresiranost i nestručnost ljudi u Općini za gospodarstvo i poduzetništvo

Većina ispitanika požalila se na loše poduzetničko okruženje i nedostatak poticanja poduzetništva. Žitelji su se također požalili na slabo razvijenu društvenu i zdravstvenu infrastrukturu. Međutim, neki odgovori, poput „Nepostojanje poduzetničkih poslovnih zona“ i „Nedostatak mogućnosti izrade osobnih i drugih dokumenata“ upućivali su na neinformiranost ispitanika, obzirom da na području općine postoje poduzetničke zone kao i mogućnost izrade osobnih i drugih dokumenata putem mobilnog šaltera MUP-a.

Prioriteti za razvoj Općine Čavle

Grafikon 14: Prepoznati prioriteti za razvoj Općine Čavle

Grafikon prikazuje odgovore anketirane skupine na pitanje o identifikaciji prioriteta za razvoj Općine Čavle. Bilo je moguće zaokružiti više odgovora. 90% ispitanika je prepoznalo razvoj poduzetništva i razvoj komunalne infrastrukture kao najbitnijeg područja razvoja. 60% anketirane skupine smatra da je "Razvoj društvene infrastrukture i društvenih djelatnosti – predškolski i školski odgoj, sport, civilne udruge, unapređenje korištenja javnih prostora, pomoć socijalno ugroženim skupinama" slijedeće područje kojemu je potrebno posvetiti više pažnje. 40% ispitanika smatra je potrebna bolja zaštita okoliša- smanjenje štetnog utjecaja na okoliš, podizanje ekološke svijesti lokalnog stanovništva, korištenje alternativnih izvora energije. Samo 20% ispitanika ukazalo je na potrebu „Zaštite prirodne i kulturne baštine“, "Razvoja zdravstva" i "Unapređenje organizacije općinske uprave“.

Rješenja i prijedlozi za razvoj Općine Čavle

Na ovo opisno pitanje ispitanici su dali odgovore poredani po sektorima od 1 do n, s obzirom na učestalost ponavljanje odgovora. Tako je prvi odgovor najčešći, a zadnji najrjeđi.

Razvoj turizma i ponude Općine Čavle kao turističke destinacije

1. Bolja valorizacija tj. iskorištavanje SRC Platak u turističke svrhe
2. Uređenje staze automotodroma sa popratnim objektima
3. Izgradnja velikog parka sa stazama za trčanje, bicikle, šetnju i održavanje manjih koncerata
4. Izgradnja bazena
5. Povećanje turističke ponude u Općini
6. Razvoj turizma

Razvoj društvene infrastrukture

1. Izgradnja kina
2. Izgradnja staračkog doma
3. Povećanje broja zdravstvenih usluga
4. Razvoj društvene i socijalne infrastrukture

Poticanje razvoja gospodarstva i poduzetništva

1. Omogućavanje većih poduzetničkih zona sa poticajima kojima bi privukli ulagače i otvaranje novih radnih mjesta
2. Poduzetničko – obrtnička zona sa povoljnim zemljištima sa pripremom za gradnju
3. Poslovna zgrada sa mogućnošću kupnje / najma prostora za uslužne djelatnosti
4. Poticanje poduzetnika – bespovratna sredstva
5. Stimulirati razvoj gospodarstva i poduzetništva
6. Poticanje razvoja ekološke poljoprivrede
7. Poticanje korištenja alternativnih izvora energije

Općina Čavle objavila je Javni poziv na prikupljanje projektnih ideja u okviru Programa ukupnog razvoja Općine Čavle 2016.-2020. godina. Pozvali su sve zainteresirane da se uključe u ovaj projekt te ukoliko imaju projektnu ideju koja može doprinijeti gospodarskom, infrastrukturnom i društvenom razvoju te podizanju kvalitete života stanovnika Općine Čavle, da ispune za to predviđeni obrazac prijave. Ukupno je pristiglo 6 projektnih ideja:

- Izgradnja sportskog centra sa atletskom stazom
- Izgradnja proizvodno skladišne hale
- Sportsko-rekreacijski kamp – AJKULA
- Vatrogasni dom-DVD ČAVLE
- Poslovna zona –GORICA
- Projekt povećanja ponude Općine Čavle kao turističke destinacije (odmorište Kamenjak, etnografski muzej)

- Uređenje centra naselja Čavle (poticati uređenje okućnica i uređenje fasada)
- Uređenje i povezivanje zelenih površina u centru Čavala (hortikulturalna-parkovna površina)
- Oplemenjivanje površina u vlasništvu Općine kamenim labirintima
- Adaptacija zvonika i uređenje crkve Sv.Filipa i Jakova u Gradu Grobniku (restauracija korskih klupa, adaptacija zvonika, uređenje vanjskog stepeništa)

Popis tablica

Tablica 1: Broj stanovnika po naseljima u Općini Čavle te površina naselja u 2011. godini	12
Tablica 2: Kontingenti stanovništva Općine Čavle 2001. i 2011. godine	13
Tablica 3: Prirodno kretanje stanovništva Općine Čavle u razdoblju od 2010. do 2013. godine	14
Tablica 4: Broj kućanstva i stambene jedinice	14
Tablica 5: Obrazovna struktura stanovnika Općine Čavle u 2001. i 2011. godini	15
Tablica 6: Kulturna dobra upisana u Registar Republike Hrvatske	32
Tablica 7: Evidentirane količine obrađenog/odloženog otpada na području općine Čavle u 2013. godini	41
Tablica 8: Popis registriranih udruga na području Općine Čavle	48
Tablica 9: Osnovni pokazatelji poslovanja poduzetnika za razdoblje od 2010. do 2014. godine	56
Tablica 10: Stanovništvo staro 15 i više godina prema trenutačnoj aktivnosti, 2011. godine	56
Tablica 11: Stanovništvo prema glavnim izvorima sredstava za život na području Općine Čavle	57
Tablica 12: Kretanje nazposlenosti prema razini obrazovanja na području Općine Čavle u razdoblju	57
Tablica 13: Pokazatelji po djelatnostima u 2014. godini	60
Tablica 14: Broj smještajnih kapaciteta na području općine Čavle u razdoblju od 2010.-2015.godine	65
Tablica 15: Broj posjetitelja i broj noćenja po nacionalnoj strukturi u razdoblju od 2010.-2015.godine	65
Tablica 16: Statistički podaci iz Upisnika poljoprivrednih gospodarstava u 2015. godini	66
Tablica 17 : Dokumenti prostornog uređenja Općine Čavle	68
Tablica 18: Struktura zaposlenih u Općini Čavle prema stupnju obrazovanja	72
Tablica 19: Programi/projekti/aktivnosti u planu financiranja iz proračuna Općine Čavle za 2016., 2017. i 2018. godinu	76

Popis grafikona

Grafikon 1: Kretanje broja stanovnika na području Općine Čavle od 1857. do 2011. godine	12
Grafikon 2: Stanovništvo staro 10 i više godina prema informatičkoj pismenosti	16
Grafikon 3: Zaposleni u pravnim osobama u Općini Čavle, prema NKD-u 2007.	57
Grafikon 4: Pokazatelji kretanja gospodarstva Općine Čavle u razdoblju od 2005. do 2014. godine	59
Grafikon 5: Struktura gospodarstva prema djelatnostima u Općini Čavle 2014. godine	59
Grafikon 6: Djelatnosti po strukturi dobiti nakon oporezivanja u 2014. godini	61
Grafikon 7: Kretanje investicija u dugotrajnu imovinu poduzetnika u razdoblju od 2005. do 2014. godine ...	62
Grafikon 8: Kretanje uvoza i izvoza na području općine Čavle u razdoblju od 2005. do 2014. godine	63
Grafikon 9: Struktura i visina ukupnog prihoda Općine Čavle u razdoblju od 2004. do 2014. godine i plan za 2015., 2016. i 2017. godinu	73
Grafikon 10: Prikaz pojedinih skupnih rashoda Općine Čavle -ekonomska klasifikacija u razdoblju 2004. do 2014. godine i plan za 2015., 2016. i 2017. godinu	74
Grafikon 11: Funkcijska klasifikacija ukupnih rashoda Općine Čavle u razdoblju od 2005. do 2014. godine ..	75
Grafikon 12: Projekcije ukupnih rashoda prema područjima, za razdoblje od 2015. do 2017. godine	76
Grafikon 13: Udio proračunskih ulaganja u planirane programske aktivnosti i projekte u 2016., 2017. i 2018. godini	78
Grafikon 14: Prepoznati prioriteti za razvoj Općine Čavle	81

